

**UNIVERZA V MARIBORU**  
**FILOZOFSKA FAKULTETA**  
**Oddelek za geografijo**

**DIPLOMSKO DELO**

Katarina Ilijev

Maribor, 2010



**UNIVERZA V MARIBORU**  
**FILOZOFSKA FAKULTETA**  
**Oddelek za geografijo**

**Diplomsko delo**

**MOŽNOSTI TURISTIČNEGA RAZVOJA V OBČINI**  
**JESENICE**

Mentor:  
doc. dr. Uroš Horvat

Kandidatka:  
Katarina Ilijev

Maribor, 2010

Lektorica:

Jana Iršič, prof. slovenščine in sociologije

Prevajalka:

Ana Kapš, prof. angleščine

## **ZAHVALA:**

Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Urošu Horvatu za strokovno pomoč in usmerjanje pri nastajanju diplomskega dela.

Najlepše se zahvaljujem družini, ki mi je ves čas študija stala ob strani.

Posebna zahvala pa gre vsem, ki ste mi prišli dovolj blizu, da ste poslušali moje tegobe ter me vzpodbujali in verjeli vame, ko je bilo najtežje.

## MOŽNOSTI TURISTIČNEGA RAZVOJA V OBČINI JESENICE

### **Povzetek:**

Diplomsko delo prikazuje kompleksen geografski pregled obravnavanega območja z vidika možnosti turističnega razvoja. Občina Jesenice je v preteklosti veljala za visoko industrijsko razvito občino. Zaradi železarske krize konec prejšnjega stoletja je bilo potrebno gospodarsko prestrukturiranje in na tem mestu se pojavlja turizem kot razvojna priložnost. S pomočjo literature in virov so predstavljene glavne naravne in družbene značilnosti z vidika razvoja turističnih dejavnosti. Prikazana je obstoječa turistična ponudba in analiza turističnega povpraševanja. V zadnjem delu naloge so opredeljene razvojne usmeritve turizma v občini Jesenice v prihodnje ter konkretni primeri potencialnih turističnih proizvodov. Občina Jesenice s svojo ugodno lego, podnebjem, dobro infrastrukturo, bogato naravno in kulturno dediščino predstavlja potencial za razvoj turistične dejavnosti. Največjo oviro za razmah turizma predstavlja pomanjkanje prenočitvenih kapacitet. Ob obstoječih potencialih ter z izgradnjo nočitvenih kapacitet bi se občina Jesenice lahko razvila v turistično privlačen kraj, vreden obiska.

**Ključne besede:** turizem, turistični razvoj, občina Jesenice, turistični motivi, turistični programi

# **POSSIBILITIES OF TOURISM DEVELOPMENT IN THE MUNICIPALITY OF JESENICE**

## **Abstract:**

This diploma paper deals with a complex geographical review of Jesenice municipality by focusing on the possibilities for tourism development. Jesenice municipality used to be a highly developed industrial municipality. Due to the iron and steel industry crisis at the end of previous century industrial restructuring took place with tourism as a viable developmental opportunity. By means of literature review, the main natural and social characteristics from the point of view of tourism activities are presented. Existing tourism offer has been presented and the analysis of tourist demand carried out. The last part of the diploma paper represents development guidelines in tourism in Jesenice municipality and discusses some possible tourism products. Jesenice municipality with its attractive position, climatic conditions, good infrastructure, rich natural and cultural heritage offers a potential for the development of tourism activities. The most important obstacle for the development of tourism is the lack of accommodation capacities. By taking into account the existing potentials and with the building of additional accommodation facilities Jesenice municipality could develop into an attractive tourism destination.

**Key words:** tourism, tourism development, Jesenice municipality, tourism motives, tourism programmes

## KAZALO

<b>1. UVOD</b> .....	1
<b>1.1 NAMEN IN CILJI</b> .....	1
<b>1.2 METODE DE LA</b> .....	2
<b>2. GEOGRAFSKA PREDSTAVITEV JESENIC</b> .....	2
<b>2.1 GORNJESAVSKA DOLINA</b> .....	2
<b>2.2 OPREDELITEV OBČINE JESENICE</b> .....	5
<b>2.3 PROMETNA LEGA</b> .....	6
<b>2.4 KRATEK ZGODOVINSKI PREGLED</b> .....	7
<b>2.5 NARAVNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI</b> .....	10
2.5.1 GEOLOŠKA ZGRADBA IN RELIEFNE ZNAČILNOSTI .....	10
2.5.2 KLIMATSKE ZNAČILNOSTI .....	15
2.5.3 HIDROLOŠKE ZNAČILNOSTI .....	21
2.5.4 PRST IN VEGETACIJA .....	23
<b>2.6 DRUŽBENOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI</b> .....	25
2.6.1 PREBIVALSTVO .....	25
2.6.2 GOSPODARSKE DEJAVNOSTI .....	34
<b>3. TURISTIČNA PONUDBA OBČINE JESENICE</b> .....	38
<b>3. TURISTIČNA PONUDBA OBČINE JESENICE</b> .....	38
<b>3.1 TURISTIČNI POTENCIAL</b> .....	38
3.1.1 Naravne prvine .....	39
3.1.2 Družbene in kulturne prvine .....	49
<b>3.2 TURISTIČNA OPREMLJENOST</b> .....	69
3.2.1 Turistična infrastruktura .....	69
3.2.2 Turistična superstruktura .....	84
<b>3.3 TURISTIČNE ORGANIZACIJE</b> .....	91
<b>4. TURISTIČNO POVPRASEVANJE</b> .....	93
<b>4.1 ŠTEVILO TURISTOV IN ŠTEVILO NOČITEV</b> .....	93
<b>4.2 TRENDI TURISTIČNEGA POVPRASEVANJA</b> .....	97
<b>5. TURIZEM V OBČINI JESENICE V PRIHODNJE</b> .....	100
<b>5.1 ZNAČILNOSTI SODOBNEGA TURIZMA</b> .....	100
<b>5.2 SWOT ANALIZA TURIZMA V OBČINI JESENICE</b> .....	103
5.2.1 PREDNOSTI .....	103
5.2.2 SLABOSTI .....	104
5.2.3 PRILOŽNOSTI .....	104
5.2.4 NEVARNOSTI .....	105
<b>5.3 RAZVOJNE USMERITVE TURIZMA V OBČINI JESENICE</b> .....	106
<b>5.4 PREDLOGI TURISTIČNIH PROGRAMOV V OBČINI JESENICE</b> .....	116
<b>5.4.1 PROGRAMI ENODNEVNIH VODENIH IN SAMOSTOJNIH IZLETOV PO OBČINI JESENICE</b> .....	116
<b>5.5 POTENCIALNI TURISTIČNI PROIZVODI V OBČINI JESENICE</b> .....	122
<b>6. SKLEP</b> .....	127
<b>7. LITERATURA IN VIRI</b> .....	131
Literatura .....	131
Elektronski viri .....	133



## KAZALO SLIK

Slika 1: Javorniški slapovi .....	23
Slika 2: Travniki narcis v Planini pod Golico .....	40
Slika 3: Golica s kočjo .....	41
Slika 4: Soteska Vintgar .....	44
Slika 5: Naravni most na Mežakli .....	47
Slika 6: Muzejsko območje Stara Sava .....	50
Slika 7: Kosova graščina .....	53
Slika 8: Savske jame – vhod v Korlnov rov .....	55
Slika 9: Ostanke stavb poznoantične naselbine na Ajdnu .....	56
Slika 10: Partizanska bolnišnica na Mežakli .....	57
Slika 11: Jožefov sejem .....	65
Slika 12: Kmečke igre v Planini pod Golico .....	66
Slika 13: Interkontinentalni pokal v sankanju v Savskih jamah .....	67
Slika 14: Smuk za trofejo "Svinjska glava" .....	68
Slika 15: Smučišče Španov Vrh .....	71
Slika 16: Športna dvorana Podmežakla v času hokejske tekme .....	78
Slika 17: Spomenik železarstva na Jesenicah .....	108
Slika 18: Območje Stare Save .....	109
Slika 19: Opuščen hotel Belcijan v Planini pod Golico .....	111
Slika 20: Gornjesavski muzej Jesenice .....	113

## KAZALO KART

Karta 1: Meje občine Jesenice .....	6
Karta 2: Reliefne enote jeseniške občine .....	11
Karta 3: Pregledna geološka karta 1:100.000 .....	13
Karta 4: Povprečna letna temperatura zraka v občini Jesenice, 1971-2000; Merilo 1:150.000 .....	17
Karta 5: Povprečno število dni s snežno odejo v občini Jesenice, v sezoni 1971/72-2000/01; Merilo 1:150.000 .....	20
Karta 6: Rečna mreža v občini Jesenice .....	22
Karta 7: Izbrane naravne znamenitosti v občini Jesenice .....	48
Karta 8: Izbrane kulturno zgodovinske znamenitosti v občini Jesenice .....	62
Karta 9: Pot do TC Španov vrh .....	70
Karta 10: Pohodne poti v občini Jesenice .....	73
Karta 11: Kolesarske poti v občini Jesenice .....	76
Karta 12: Športno rekreativna infrastruktura v občini Jesenice .....	83
Karta 13: Obstoječi in potencialni nastanitveni objekti v občini Jesenice .....	88

## KAZALO TABEL

Tabela 1: Povprečne mesečne in letne temperature zraka v °C (Planina pod Golico), (1961-2003).....	16
Tabela 2: Povprečne mesečne in letne količine padavin v občini Jesenice, v mm 1961-1990 .....	19
Tabela 3: Gibanje števila prebivalstva v občini Jesenice po popisih prebivalstva med leti 1869 in 2002.....	25
Tabela 4: Število prebivalcev po spolu v občini Jesenice med leti 2002 in 2008.	26
Tabela 5: Naravno gibanje prebivalstva v občini Jesenice, 2007 .....	26
Tabela 6: Selitveno gibanje prebivalstva po spolu v občini Jesenice, 2007 .....	27
Tabela 7: Skupni prirast prebivalstva v občini Jesenice, 2007 .....	28
Tabela 8: Gostota poselitve v občini Jesenice, 2008 .....	28
Tabela 9: Starostne skupine prebivalcev v občini Jesenice, 2008 .....	29
Tabela 10: Izobrazbena struktura prebivalstva v občini Jesenice, 2002 .....	31
Tabela 11: Priseljeni v občino Jesenice, po državi prvega prebivališča in spolu, 2002.....	32
Tabela 12: Aktivno prebivalstvo po zaposlitvenem statusu, občina Jesenice v primerjavi s Slovenijo, Januar 2009.....	33
Tabela 13: Registrirane brezposelne osebe ter stopnja registrirane brezposelnosti v občini Jesenice, april 2010 .....	33
Tabela 14: Prenočitvene zmogljivosti po vrstah nastanitvenih objektov v občini Jesenice, 1995, 2008, 2009 .....	84
Tabela 15: Gostinska ponudba v občini Jesenice.....	89
Tabela 16: Prenočitve turistov v občini Jesenice in Kranjska Gora, leta 2009.....	93
Tabela 17: Gibanje nočitev domačih in tujih gostov v občini Jesenice v obdobju 2003-2009 .....	94
Tabela 18: Prihodi in prenočitve turistov v občini Jesenice po državah, leta 2008 .....	96

## KAZALO GRAFOV

Graf 1: Klimogram Planina pod Golico .....	19
Graf 2: Starostna piramida za občino Jesenice, 2008 .....	30
Graf 3: Izobrazbena struktura prebivalstva v občini Jesenice, 2002.....	31
Graf 4: Gibanje števila podjetij ter števila zaposlenih v občini Jesenice (2002-2007) .....	36
Graf 5: Prenočitve turistov v občini Jesenice in Kr. Gora, leta 2009.....	94
Graf 6: Gibanje nočitev domačih in tujih gostov v občini Jesenice v obdobju 1999-2009 .....	95

## 1. UVOD

Od odcepitve občine Kranjska Gora ter občine Žirovnica, turizem v občini Jesenice ne igra velike vloge. Občino Jesenice je v preteklosti vodilo visoko razvito železarstvo in pustilo velik pečat. Še dandanes veljajo za "mesto rdečega prahu". V 80-ih letih prejšnjega stoletja je železarska panoga zašla v krizo. Zato je za občino Jesenice ključnega pomena, da se posveti razvoju turizma. Jesenice imajo razvito infrastrukturo, ugodno lego, prijazno okolje in s tem možnost, da postanejo območje z razvitim turizmom, ki bi bilo privlačno za širše množice. Razvoj turizma bi hkrati ugodno vplival na ostale gospodarske dejavnosti, prostorski razvoj, sociološki razvoj ter ohranjanje naravne in kulturne dediščine.

### 1.1 NAMEN IN CILJI

Poglaviten namen diplomske naloge je predstaviti dosednji razvoj turizma, obstoječe produkte, nosilce in ponudnike ter potenciale za občutnejši razvoj turizma v občini Jesenice v prihodnje. Stanje turizma v občini bom poskušala analizirati s pomočjo SWOT analize (prednosti, slabosti, priložnosti, pomanjkljivosti). V zadnjem delu naloge pa bom poskušala predstaviti razvojne usmeritve turizma v občini v skladu s svetovnimi turističnimi trendi ter potencialne turistične proizvode.

Diplomska naloga je razdeljena na štiri dele. V prvem opišem naravnogeografske in družbenogeografske značilnosti Jesenic z vidika vpliva na razvoj turizma. Sledi predstavitev turistične ponudbe (turistični potencial, turistična opremljenost in turistične organizacije). V tretjem delu analiziram turistično povpraševanje (število turistov in število nočitev). V zadnjem pa poskušam predstaviti možnosti za razvoj turizma v občini Jesenice v prihodnje.

Pri izdelavi naloge sem si zastavila več ciljev:

- Predstavitev geografije obravnavanega območja;
- predstavitev turistične ponudbe;
- analiza turističnega povpraševanja;
- SWOT analiza;
- predlogi razvojnih usmeritev turizma v prihodnje.

## **1.2 METODE DE LA**

Pri izdelavi diplomskega dela sem uporabila kabinetno in terensko metodo. Najprej sem pregledala obstoječo literaturo na temo turizma, ki se nanaša na obravnavano območje. Poleg osnovnih geografskih virov sem se posluževala tudi internetnih virov in časopisnih člankov. Na podlagi pregledane literature sem podatke analizirala in izdelala tabele, grafe in karte. S terenskim delom sem dobila vpogled v trenutno stanje nekaterih potencialnih turističnih zanimivosti. Za analizo stanja okolja z vidika turizma sem uporabila SWOT analizo.

## **2. GEOGRAFSKA PREDSTAVITEV JESENIC**

### **2.1 GORNJESAVSKA DOLINA**

»Okrog 35 km dolgo in 0,5 do 1 km široko, ob savskem prelomu začrtano in ledeniško preoblikovano dolino U-oblike imenujemo Gornjesavska oziroma Zgornjesavska dolina, tudi Jeseniška dolina ali le Dolina. Jesenice so največje in najpomembnejše naselje v njej. Dolina poteka v smereh Z-V in SZ-JV ter ločuje Julijske Alpe na južni in Karavanke na severni strani. Severna meja se ujema s slovensko-avstrijsko državno mejo in teče po vrhu grebena zahodnih Karavank, zahodna meja pa z italijansko državno mejo med Tromejo in Poncami. Dolina proti jugu prehaja v Julijske Alpe z višinami nad 2500 m in v zakraselo gozdnato planoto Mežaklo do 1593 m (Konobelj, 2007, str. 9)«.

»Dno Doline pokrivajo rečno-ledeniški nanosi in melišča, Julijske Alpe gradijo apnenci in dolomiti, v zahodnih Karavankah pa poleg prevladujočih karbonatnih kamnin najdemo še slabo prepustne glinavce in meljevce. Razlike v kamninski sestavi vplivajo na reliefno izoblikovanost, rečno mrežo in kmetijsko rabo (Konobelj, 2007, str. 9)«.

»Rečna mreža Save Dolinke je asimetrična. 16 kratkih pritokov s karavanške strani je vrezalo ozke in globoke doline. Njihovi vršaji so bili za poselitev in

kmetijski razvoj pomembnejši kot julijski, ki jih je le 6. Z vodotoki je povezana tudi zgodnja elektrifikacija Doline konec 19. stoletja (Konobelj, 2007, str. 9)«.

»Za podnebje Doline je pomembna njena zavetrna lega. Letno pade v dnu 1550 do 1650 mm padavin, 400 m višje pa 1800 mm. Na južni strani Julijcev jih je na primer kar 1200 mm več. Jesenski višek padavin je oktobra ali novembra, drugi, poznopomladanski, je junija. Najmanj padavin pade januarja ali februarja. Zimske temperature kažejo ostro podnebje, zato Badjura zgornjo Dolino imenuje "slovenska Sibirija". Povprečna januarska temperatura je 0,6 °C (v Ljubljani 2 °C, ob morju pa 4,9 °C), povprečna julijska pa 15,7 °C (Ljubljana 19,9 °C, Portorož 22,6 °C). Snežna odeja je za Dolino, usmerjeno v zimskošportni turizem, izredno pomembna. Zadržuje se od 59 (Jesenice) do 131 dni na skrajnem severozahodu (Konobelj, 2007, str. 9, 10)«.

»Poselitev Doline je bila relativno pozna in je potekala počasi. Najstarejši naselji, Rateče in Dovje, sta verjetno nastali v 11. stoletju. Obljudenost se je bistveno povečala, ko sta se okrog Jesenic in Mojstrane v 14. stoletju razmahnila rudarstvo in fužinarstvo. Po propadu fužinarstva v 19. stoletju sta na poselitev vplivala industrija in turizem. Konec 19. stoletja je z zgraditvijo železnice geografski položaj postal pomembnejši od naravnih razmer. Do izgradnje gorenjske železnice, ki je leta 1870 povezala Ljubljano s Trbižem, in turske proge, ki je bila leta 1906 skozi karavanški predor speljana iz Avstrije ter povezana z bohinjsko progo, je bil skrajni severozahodni konec Doline dokaj izoliran. Furmani so vzdrževali zveze prek Vršiča (1611 m) s Soško dolino, prek razvodja pri Ratečah (850 m) s Kanalsko dolino in prek Korenskega sedla (1073 m) s Koroško (Konobelj, 2007, str. 10)«.

»Ko je konec 19. stoletja železarstvo v Julijcih zaradi nekonkurenčnosti propadlo, je na Jesenicah železnica omogočila oskrbo s trboveljskim premogom in z uvoženo železovo rudo, s tem pa ohranjanje železarske tradicije in celo selitev strojev in delovne sile iz krajev, kjer so se obrati ustavili. Tedaj so zrasla prva naselja delavskih hiš. Širila so se tudi v obdobju med obema vojnoma, posebej v

času industrializacije po drugi svetovni vojni. Železarna je sledila svetovnemu razvoju vse 20. stoletje, se razvila v največje slovensko železarsko središče in prispevala k hitri prebivalstveni rasti. Po drugi svetovni vojni so se sem priseljevali delavci z vseh območij nekdanje Jugoslavije, dnevno pa so migrirali z večjega dela Zgornje Gorenjske (Konobelj, 2007, str. 10, 11)«.

»Gornjesavska cesta je del slovenskega cestnega križa in del koridorja iz Srednje Evrope na Balkan, karavanški železniški in cestni predor, dolga 7.976 m oziroma 7.864 m, zgrajena leta 1906 oziroma leta 1991, pa z dobrimi 600 m nadmorske višine pomenita eno najlažjih povezav Južne in Srednje Evrope (Konobelj, 2007, str. 11)«.

»Po popisu leta 2002 je v 33 naseljih Doline živel skoraj 31.000 prebivalcev. Manjša dolinska naselja imajo večinoma gručasto jedro, večja pa so razpotegnjena na dvignjenih terasah vzdolž ceste in reke. Naselja na pobočjih in policah višje nad dnem doline so navadno razložena in v obliki samotnih kmetij. Nekatera so nastala iz nekdanjih planin. Povprečna gostota poselitve treh občin je 83 ljudi na km<sup>2</sup> (v Sloveniji 97). Razlike so velike: gostota v občini Jesenice je 285 ljudi na km<sup>2</sup>, v občini Žirovnica 96 in v občini Kranjska Gora 20 ljudi na km<sup>2</sup>. Ker velik del površja pripada gorskemu svetu, je dejanska gostota v dolinskem dnu še mnogo večja (Konobelj, 2007, str. 11, 12)«.

»Turizem je poglobitna gospodarska panoga zgornjega dela Doline. Območje se ponaša z bogato naravno in kulturno dediščino in širokimi možnostmi za rekreacijo in šport (Konobelj, 2007, str. 12)«.

## 2.2 OPREDELITEV OBČINE JESENICE

Občina Jesenice leži na skrajnem severozahodu Slovenije. Na severu jo omejuje avstrijska meja med Klekom, Golico in Sedlom Suha. Na zahodu pa karavanški predor, ki je hkrati tudi najkrajša cestna povezava Gornjesavskega in širšega slovenskega območja z Zahodno Evropo. Njen obseg zajema večji del Doline ob Savi ter stranske gorske doline med Karavankami in grebeni Julijskih Alp (Občina Jesenice, 2008).

Ustanovljena je bila 3. oktobra 1994, po sprejetju Zakona o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih območij. V novo občino so bila združena naselja Blejska Dobrava, Breg, Breznica, Doslovče, Hrušica, Javorniški Rovt, Jesenice, Kočna, Lipce, Moste, Planina pod Golico, Plavški Rovt, Podkočna, Potoki, Prihodi, Rodine, Selo pri Žirovnici, Smokuč, Vrba, Zabreznica in Žirovnica. 22. Julija 1998 se je slednja od občine Jesenice odcepila. V občini živi okoli 20.000 prebivalcev. Območje se razteza na 76 km<sup>2</sup> površine. Leži na sredini med občino Kranjska Gora ter občino Žirovnica. Njena povprečna nadmorska višina je 1030 m (v Sloveniji 557 m). Najvišja točka občine je Vajnež z 2104 m, najnižja pa na Savi Dolinki pred HE Moste, 465 m. Povprečni naklon v občini znaša 22° (v Sloveniji 13°). Ravnega sveta je malo. Nakloni pod 2° obsegajo slabe 3 % , za kmetijstvo primerni nakloni do 12° pa le 18 % površine občine. Značilna je dobra osončenost. Najbolj sončna so pobočja Karavank, najbolj senčna pa pobočja Mežakle. Preko 71 % površja prekriva gozd. Travniki in pašniki prekrivajo preko 12 %, dobrih 9 % pa je pozidanih. Središče občine so Jesenice, ki predstavljajo upravno, kulturno, zdravstveno, izobraževalno, športno in gospodarsko središče. Jesenice imajo v Republiki Sloveniji status mesta, vendar so kljub temu prizadevanja za pridobitev statusa mestne občine zaenkrat še neuspešna (Konobelj, 2007, str. 12).

Karta 1: Meje občine Jesenice



Vir: Občina Jesenice, 2008

### 2.3 PROMETNA LEGA

Mesto Jesenice predstavlja s servisnimi platoji in povezavo skozi predora pod Karavankami mednarodno prometno križišče, tako z avtocestno kot z železniško povezavo (Bergant, 2008, str. 8).

Tukaj se stikata gorenjska železnica (proga Hrušica-Rateče je od leta 1966 opuščena) in proga, ki prek Bleda, Bohinja in Nove Gorice povezuje Gorenjsko s Primorsko. Železniška povezava z Ljubljano je nekoliko starejša. Zgrajena je bila leta 1870. Progo skozi bohinjski predor pa so odprli leta 1906. Istega leta je bil zgrajen železniški karavanski predor, cestni nekoliko kasneje, in sicer leta 1991. Gre za edini enocestveni predor na slovenskem avtocestnem omrežju. Hkrati predstavlja najdaljši slovenski cestni predor, ki meri 8.019 metrov. Karavanška



predora, tako cestni kot železniški, imata pomembno tranzitno vlogo, saj sta najlažja in najkrajša povezava osrednjega dela Slovenije z Avstrijo. Hkrati predstavljata tudi najnižji prehod med Jadranskim morjem ter Srednjo in Zahodno Evropo (Priročni krajevni leksikon Slovenije, 1996, str. 137).

Skozi mesto teče glavna gorenjska cesta proti Ratečam in Italiji ter proti Korenskemu Sedlu in naprej v Avstrijo. Na Jesenicah se odcepi tudi cesta čez vzhodni del Mežakle, čez preval Poljane, ki vodi proti Blejskemu kotu (Priročni krajevni leksikon Slovenije, 1996, str. 137). Skupna dolžina cest (lokalne ceste in javne poti) v občini Jesenice presega 100 km, natančneje 101.227 km (Kotnik, Pavšek, Janžovnik, 2004, str. 54).

Prometna infrastruktura je pomemben dejavnik razvoja. V občini Jesenice je ta dobro razvita. Hkrati z ugodno lego na prehodu med Avstrijo, Italijo in Osrednjo Slovenijo, ali širše gledano med južno ter srednjo in zahodno Evropo, predstavlja velik razvojni potencial ter prednost pred sosednjimi občinami.

## **2.4 KRATEK ZGODOVINSKI PREGLED**

V zgodnejših obdobjih srednjega veka je Gornjesavska dolina veljala za slabo poseljeno ozemlje. Naseljena so bila le bližnja pobočja Karavank, kjer so pod Golico, Belščico in Begunjščico odkrili ležišča železove rude. Že pred nastankom rimskega cesarstva je noriško jeklo slovelo s svojo kakovostjo. Tako se je v Julijskih Alpah in Karavankah začela tradicija taljenja železa, ki se je ponekod nadaljevala v zgodnjem in poznem srednjem veku. Takšnemu razmahu lahko sledimo tudi na Jesenicah. V 11. stoletju je bilo tamkajšnje ozemlje v lasti briksenških škofov in kasneje Ortenburžanov (Kladnik, 2003, str. 68).

“Villa de Jesnicza” je prvič omenjena leta 1337 (ni gotovo, da se zapis nanaša na Jesenice na Gorenjskem). Nekaj let kasneje se v listini celjskega grofa Ulrika omenja kot Assnigh. Leto 1381 zaznamuje Ortenburški rudarsko-fužinarski red,

ki omenja kovačnico tudi v Dolini ob izlivu potoka Ukova v Savo, kjer naj bi postavili prvo peč. Leta 1452 so v starih dokumentih Jesenice zapisane kot Asnick in zatem v letih 1493-1501 kot Ainstnickh. Na Valvasorjevi upodobitvi leta 1697 pa kot "der Markt Aslung" (Kladnik, 2003, str. 68).

Zaradi rudnih nahajališč, možnosti pridobivanja lesenega oglja ter vodne sile v bližini je območje Jesenic postajalo vse bolj zanimivo. Za Ortenburžani so prišli Celjani (leta 1418), za njimi pa Habsburžani (leta 1457). Na Planini pod Golico se je leta 1526 naselil italijanski kovač Bernard Bucelleni, ki je dal rudniške naprave in fužine s pobočja Karavank prestaviti v dolino ob Savi. S cesarjevim dovoljenjem je na zemljišču postavil plavž, ki je po njem dobilo ime (Kladnik, 2003, str. 69).

Do začetka 19. stoletja so bile Jesenice razmeroma majhen kraj z značilno prostorsko organizacijo. Ob graščini lastnika fužin je stala cerkev, stanovanjske kasarne in železarski obrati. Nato se v 19. stoletju zgodijo velike spremembe z novim zagonom podjetnikov, ki so leta 1869 v Ljubljani ustanovili delniško Kranjsko industrijsko družbo. Ta je najprej odkupila Zoisove in Ruardove fužine na Gorenjskem ter posodobila delo. Zaradi konkurenčnosti so uvajali novosti in tako so podjetniki Jesenice izbrali za novo središče železarske industrije (Kladnik, 2003, str. 69).

Leta 1926 so Jesenice postale mesto. Priključili so jim vas Savo na vzhodu ter Plavž na zahodu, kamor se je začel širiti nov del mesta. Zaradi vedno večjega števila prebivalstva so narasle potrebe po novih stanovanjskih površinah. S pomočjo regulacijskih načrtov pozidave so leta 1930 skušali mestu dati lepšo in ustrežnejšo podobo (Kladnik, 2003, str. 30).

Zaradi povojne obnove se je mesto še razširilo. To obdobje je zaznamovala intenzivna pozidava vseh še prostih površin mesta. Nastale so nove stanovanjske soseske na desnem bregu Save, področju Plavža ter Koroške Bele. Nastali so prvi športni objekti in naprave, katerih prvi zametki so se kazali že v času med obema

vojnama. Čas po drugi svetovni vojni so zaznamovale številne upravno-teritorialne spremembe, ki so zmanjševale število lokalnih upravno-teritorialnih enot. Do leta 1965 je bilo uzakonjenih veliko sprememb zakona o upravni razdelitvi gornjesavskega območja. Nato pa je državni zbor Republike Slovenije leta 1994 sprejel odlok o določitvi referendumskih območij za ustanovitev občin. Tako je nastala občina Jesenice, ki je leta 1998 ob odcepitvi občine Žirovnica dobila svojo današnjo podobo (Kladnik, 2003, str. 60, 61).

Druga svetovna vojna je v razvoju železarstva pustila velik pečat. Potrebno je bilo poiskati domači strokovni kader ter spodbuditi racionalizacijo in inovacije v proizvodnji. Tako se je, zaradi modernizacije proizvodnje in vlaganja v predelovalne obrate, železarna Jesenice postopoma preusmerjala. Celotno dvajseto stoletje je sledila svetovnemu razvoju in veljalo za največje industrijsko središče v Sloveniji. V 80-ih je železarska panoga zašla v krizo. Zato so v začetku 90-ih let 20. stoletja začeli z gospodarskim prestrukturiranjem ter preobrazbo mesta. Vzpodbujati so začeli različne proizvodne programe. Še posebej so se razvile trgovina, promet in storitve. Mesto pa je hkrati postalo tudi zdravstveno, izobraževalno, kulturno in športno središče. Toda sledi železarstva ni moč izbrisati. Popotniki se Jesenicam po obrobni cesti še vedno radi izognejo, a kljub temu mesto ostaja izhodiščna točka za izlete v Karavanke in do bližnjih smučarskih terenov na Črnem Vrhu ter Španovem Vrhu (Kladnik, 2003, str. 10, 11, 69, 70).

## 2.5 NARAVNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

### 2.5.1 GEOLOŠKA ZGRADBA IN RELIEFNE ZNAČILNOSTI

V pretežno gorati Sloveniji je relief na prvem mestu med pokrajinskimi prvinami, ki dajejo pečat pokrajini. Z nadmorsko višino, ekspozicijo ter naklonom površja, pomembno vpliva na druge naravne in družbene prvine. Vpliva na lego in obliko naselij, podnebje, debelino prsti, rastne razmere, usmerja prometnice in deluje celo na gibanje prebivalstva (Gams, 1998, str. 24).

V občini Jesenice je najvišja točka vrh v Karavankah (Vajnež 2104 m), najnižja pa na Savi Dolinki pred HE Moste 465m. Podatka kažeta na veliko reliefno energijo v občini, ki se odraža v rabi tal – gosto naseljena dolina, razpršena poselitev v hribovitem območju, planine v višjih nadmorskih višinah.

Preko ozemlja občine potekata Savski in Košutin prelom. Sava je sprala zdrobljeno cono Savskega preloma ter tako ustvarila Gornjesavsko dolino. Po južni strani, vzporedno z vršnim grebenom Karavank do Podgorjanskih vrat, poteka Košutin prelom. Geodetske meritve kažejo, da se Karavanke še vedno dvigujejo (Konobelj, 2007, str. 129).

Občino Jesenice sestavljajo tri reliefne enote. Na severni strani občine se dvigajo prisojna pobočja osrednjega dela Karavank. Osrednji del predstavlja dolinsko dno ob Savi Dolinki. Na južni strani pa se dvigujejo osojna pobočja planote Mežakla.

Karta 2: Reliefne enote jeseniške občine



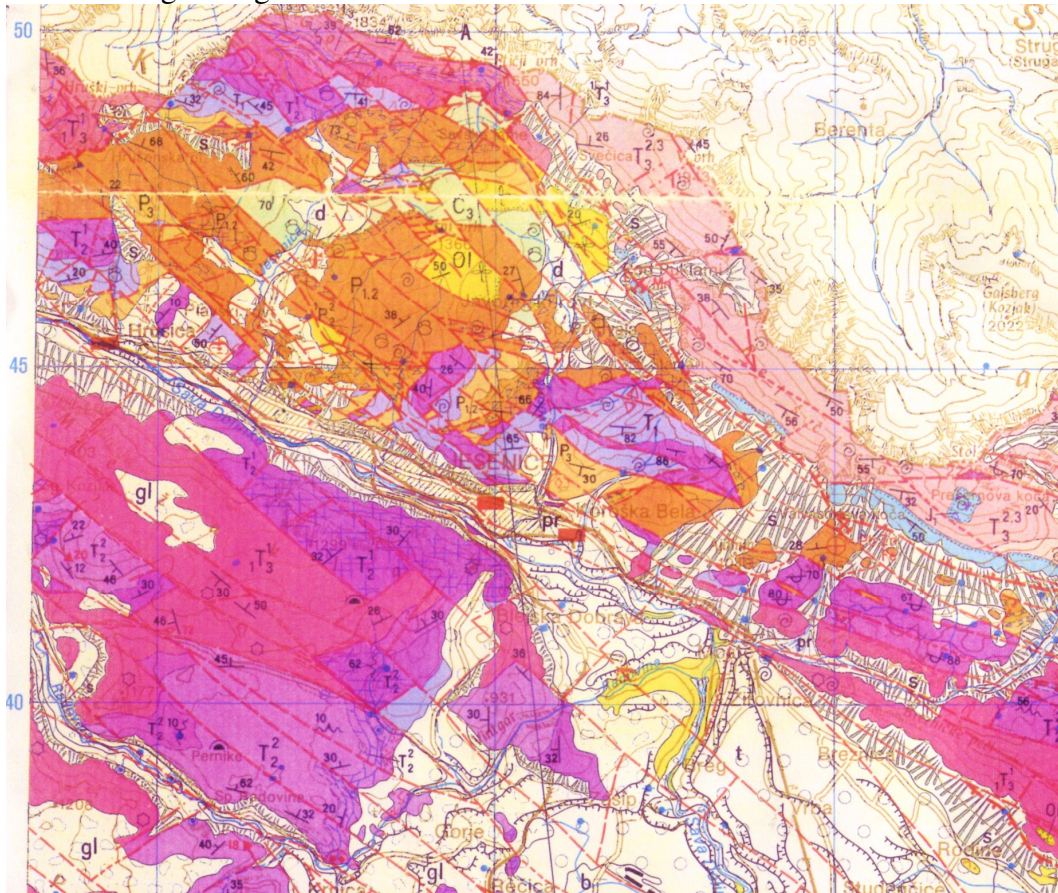
Vir: Google Earth, 2009

V karavanškem delu prevladuje rečno-denudacijski tip reliefa z globokim debri potokov Dobršnik, Jesenica in njegovih pritokov (Ukova, Javornik, Bela in Sevnik). V vršnem delu karavanškega grebena se nahaja kraški relief. Prav tako se na pobočjih Mežakle uveljavlja kraški tip s podzemnim odtokom vode. V uravninah se pojavljajo vrtače in brezna, v strmejših predelih pa melišča. V dnu Zgornjesavske doline je zastopan rečno-akumulacijski reliefni tip s karbonatnimi zasipi Save dolinke. Na Blejski Dobravi najdemo ostanke ledeniškega reliefa v obliki fluvioglacialnih teras in čelnih moren. Območje je reliefno razgibano, o čemer pričajo tudi nakloni in strukturiranost ozemlja po višinskih pasovih (Klinar, 2007, str. 26).

Karavanke so mlado gorovje, o čemer pričata slaba erozijska razčlenjenost ter strmine južnega pobočja. Le-ta so do višine med 1100 in 1300 metri manj strma. Razčlenjene so s potoki in grapami, ker ta predel grade večinoma vododržne klastične kamnine s podrejenimi karbonatnimi kamninami. Od 1300 metrov navzgor so strmine mnogo večje. Na tej višini se pričanja osrednji karavanški greben, ki ga večji del sestavljajo karbonatne kamnine (Buser, 1980, str. 6). Stare so okoli 300 milijonov let. Sestavljajo jih črn glinast skrilavec in meljevec z lečami apnenca, kremenovega peščenjaka in konglomerata. V njih se skrivajo bogata fosilna nahajališča (Konobelj, 2007, str. 125). V preteklosti so na tem območju kopali železovo, svinčevo, živosrebrno in manganovo rudo. Zaradi majhnih količin je bilo rudarjenje opuščeno že v prejšnjem stoletju (Buser, 1980, str. 15).

Na dnu Zgornjesavske doline se nahajajo karbonatni zasipi proda in peska holocenske starosti. V pasovih ob potokih so se nakopičili zasipi deluvija, prav tako iz holocena. Na obeh straneh doline se pod stenami na meliščih nabira pobočni grušč. V dnu doline najdemo tudi paleozoiske kamnine, ki preperevajo v zaglinjeno preperino ter vršaje, ki nastajajo ob vznožjih stranskih dolin (Buser, 1980, str. 36).

Karta 3: Pregledna geološka karta 1:100.000



- Masiven debeloskladovit apnenec
- Kremenov peščenjak, lapor, breča in konglomerat
- Debelejši vložki apnenca med klastiti
- Lapor, lapornati apnenec, ooliten in zrnat apnenec
- Masiven apnenec in zrnat dolomit

Vir: Buser, 1980

Južno od omenjene doline se dviguje planota Mežakla. To je visokogorska penepienska planota s kraškim reliefom, ki se iz doline strmo dviguje do višine med 1100 in 1300 metri. Sestavljajo jo karbonatne kamnine. Višje na pobočjih zasledimo debeloskladovit triasni apnenec. Na Mali Mežakli najdemo sledi pleistocenske poledenitve v obliki nesprijete morene. Tam, kjer so nakloni nižji, je območje prekrto z vrtačami. V bližnji preteklosti so apnenec in dolomit

izkoriščali za pridobitev apnenca. Podmežaklo je nastal kamnolom, ki je danes opuščen (Buser, 1980, str. 6, 12).

Zahodne Karavanke so v nasprotju z Mežaklo, kjer karbonatne kamnine zavzemajo  $\frac{3}{4}$  ozemlja, litološko bolj pestre (apnenci, dolomiti, permo-karbonske kamnine: skrilavci, peščenjaki, konglomerati...). Podobne značilnosti imajo južna pobočja Zgornjesavske doline. Zaradi tega so ti pokrajinski deli reliefno manj strmi in primernejši za poselitev. Hkrati so bolj podvrženi preperevanju in zato bolj prekriti z odejo prsti ter s tem skoraj do vrha poraščeni z gozdom. Zaradi vododržnih sedimentov je večja tudi poseljenost. Zgornjesavska dolina je glede na krajinsko zgradbo bolj podobna Karavankam, kot Julijcem. Naselja ter obdelana zemlja večinoma ležijo na kvartarnih prodnih nanosih v dolini ter na vododržnih permokarbonskih kamninah nad Jesenicami (Šalej, Janžovnik in Kotnik, 2004, str. 28).

Za raziskovanje geološke preteklosti so zelo pomembni ostanki fosilov, ki so jih našli v apnencu na območju Javorniškega Rovta in Savskih jam. Na podlagi teh je moč dokazati starost obdajajočih klastičnih kamnin (Buser, 1980, str. 22). V okolici Javorniškega Rovta so zato uredili geološko učno pot, kjer so vidni različni fosili. Skupaj z Zoisovim parkom je okolica urejena za sprehode in predstavlja rekreativno območje lokalnih prebivalcev.



## 2.5.2 KLIMATSKE ZNAČILNOSTI

Za občino Jesenice je značilno gorsko celinsko podnebje, ki se razlikuje na vseh treh pokrajinskih delih tega območja. Na osojnim pobočju Mežakle in v Karavankah so podnebne razmere ostrejšje (nižje temperature, več padavin) kot v Savski dolini, ki ima zaradi nadmorske višine ter odprtosti proti JV, ugodnejše temperaturne, padavinske in vetrovne razmere (Šalej idr., 2004, str. 13).

Glavne klimatske značilnosti so topla, vendar ne prevroča poletja ter hladne, vendar ne ekstremno mrzle zime. Padavine so razporejene skozi celo leto, s primarnim viškom v novembru (Bernot, 1981, str. 115).

V občini je samo ena klimatska meteorološka postaja in sicer na Planini pod Golico. Tukaj merijo temperaturo, padavine, veter, vlago, vidnost, oblačnost, stanje tal, višino snega in opazujejo meteorološke pojave (Šalej idr., 2004, str. 13). Postaja leži na 970 metrih nadmorske višine, na prisojni strani osrednjega dela Karavank, zato je vprašljiva natančnost njenih podatkov za celotno občino.

### **Temperaturne razmere**

Podatke o temperaturnih razmerah v Savski dolini dobimo s primerjavo vrednosti sosednjih dolinskih temperaturnih postaj (Rateče 864 m, Radovna 630 m, Golnik 500 m ter Žeje 427 m). Povprečna letna temperatura na območju mesta Jesenice znaša med 8,5 in 9,0 °C. Najnižja je temperatura v mesecu januarju in znaša med -1 in -2 °C. Najtoplejši pa je mesec julij z 19 °C (Šalej idr., 2004, str. 16). Nekoliko drugačne razmere so na višinski postaji Planina pod Golico. Kot že rečeno postaja leži na 970m nadmorske višine, na prisojnim pobočju. Povprečna letna temperatura tukaj znaša 6,4 °C. Najhladnejši je mesec januar s povprečno mesečno temperaturo -2,6 °C, najtoplejši pa mesec julij s povprečno mesečno temperaturo 15,4 °C.

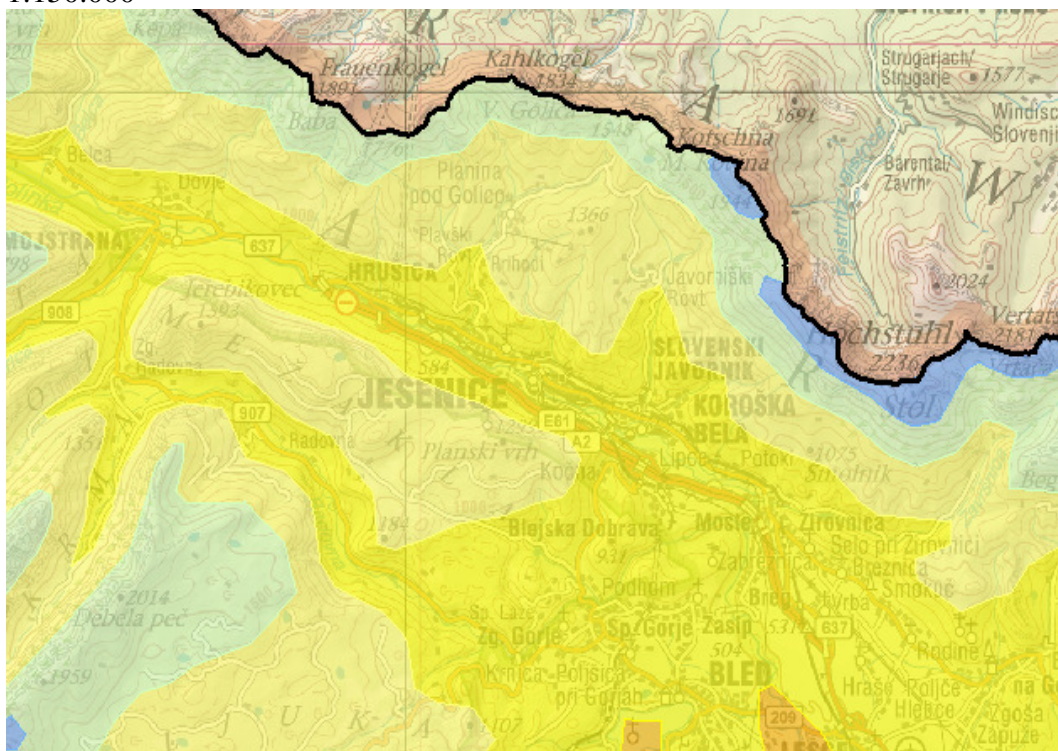
Tabela 1: Povprečne mesečne in letne temperature zraka v °C (Planina pod Golico), (1961-2003)

Pl. pod Golico	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AVG	SEP	OKT	NOV	DEC	L
61-70	-3,7	-1,8	0,8	5,6	9,9	13,7	15,1	14,3	12	7,7	2,7	-2,8	6,1
71-80	-2,3	-0,8	1,6	4,5	9,9	13,1	15,2	14,7	11,1	6,2	1,8	-0,9	6,2
81-90	-2,7	-2,3	1,3	5,1	10	12,9	15,7	14,9	12	7,6	1,5	-0,9	6,3
*93-03	-1,7	-0,6	2,4	5,6	11,3	14,4	15,7	16	11	7,3	2,7	-1,3	6,9

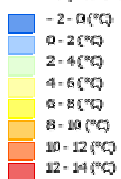
Vir: Klimatografija Slovenije- temperatura zraka 1961-1990;

\*(<http://www.arso.gov.si>) – temperatura zraka 1993-2003

Karta 4: Povprečna letna temperatura zraka v občini Jesenice, 1971-2000; Merilo 1:150.000



Povprečna letna temperatura zraka 1971 - 2000



Vir: Atlas okolja (internetni vir)

## **Padavinske razmere**

Območje občine Jesenice je skozi celo leto dobro namočeno. Povprečna količina padavin znaša okoli 1766 mm letno. Število dni s padavinami se nahaja nekje od 136 do 148. Največ padavin je jeseni (Perko, Orožen, 1998, str. 101). Količina padavin praviloma narašča z nadmorsko višino. Tako so višje ležeči deli občine bolj namočeni kot dolinski del.

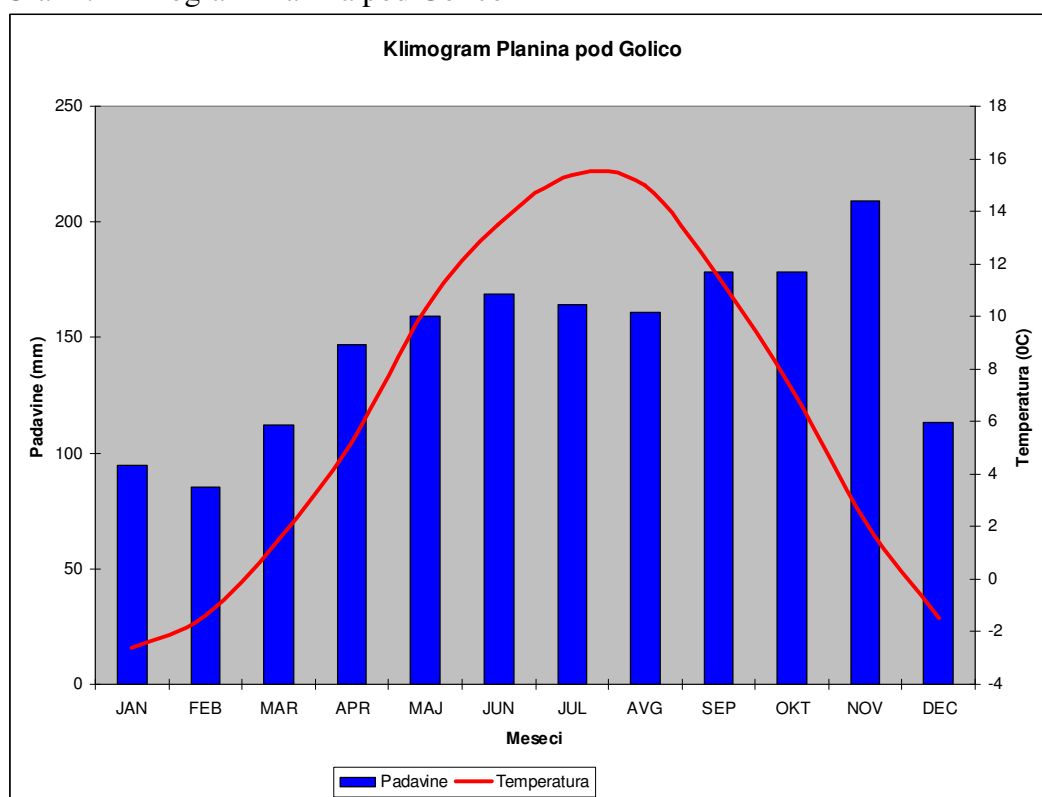
Planina pod Golico, Javorniški Rovt, Hrušica in Jesenice so štiri padavinske postaje v občini, kjer se ali so se v preteklosti opravljale meritve padavin. Dve postaji sta dolinski in dve višinski. Za padavine je značilno opazno sezonsko, letno in tudi desetletno nihanje. Vendar so štiri padavinske postaje dovolj dober pokazatelj količine padavin v občini (Šalej idr., 2004, str. 17).

Tabela 2: Povprečne mesečne in letne količine padavin v občini Jesenice, v mm 1961-1990

Postaja	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AVG	SEP	OKT	NOV	DEC	L
Pl. pod Golico (970m)	106	98	118	148	168	172	161	166	175	164	202	115	1795
Javorniški Rovt (940m)	111	108	128	182	189	190	177	171	191	181	218	132	1978
Hrušica (640m)	113	96	113	146	160	158	165	153	155	206	119	119	1739
Jesenice (523m)	94	88	104	133	130	153	135	135	151	142	179	108	1551

Vir: Klimatografija Slovenije-količina padavin 1961-1990

Graf 1: Klimogram Planina pod Golico

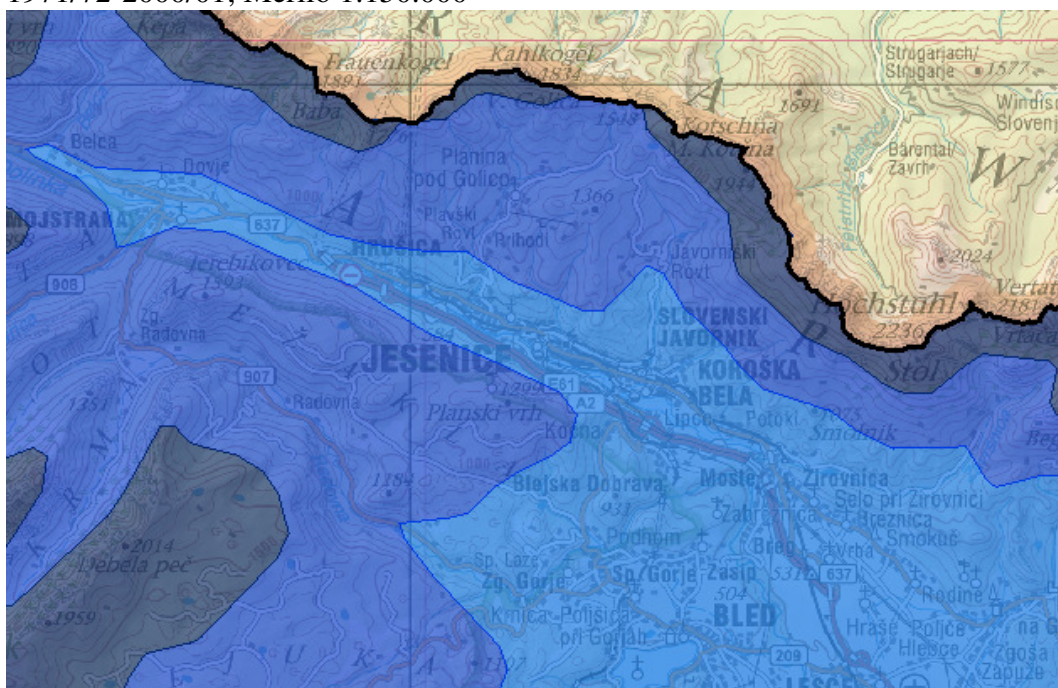


Vir: Klimatografija Slovenije 1961-1990; temperatura zraka in padavine; <http://www.arso.gov.si>) – temperatura zraka in količina padavin 1993-2003

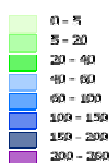
Primarni maksimum padavin je v mesecu novembru, primarni minimum pa v januarju ali februarju. Sekundarni maksimum je v glavnem v juniju, sekundarni minimum pa v maju (Bernot, 1981, str. 112).

Padavine v obliki snega padejo v hladnejši polovici leta. Zaradi nizke nadmorske višine niso zanesljiv pojav. Prvič lahko sneži že v septembru ali oktobru, zadnjič pa v maju ali juniju. Nad 10 cm debela snežna odeja obleži od 45 do 160 dni, odvisno od nadmorske višine, strmine in lege (Bernot, 1981, str. 115). Tako so prisojna pobočja primerna za sprehode in izlete, osojna pa varujejo in ohranjajo snežno odejo za smučanje.

Karta 5: Povprečno število dni s snežno odejo v občini Jesenice, v sezoni 1971/72-2000/01; Merilo 1:150.000



Povprečno število dni s snežno odejo v sezoni 1971/72-2000/01



Vir: Atlas okolja (internetni vir)

### 2.5.3 HIDROLOŠKE ZNAČILNOSTI

Vse reke in potoki, ki tečejo po območju občine Jesenice, pripadajo porečju Save Dolinke. Le-to spada v porečje reke Save, ki obsega 10.746 km<sup>2</sup> oziroma 53% slovenskega ozemlja in predstavlja največje porečje v Sloveniji (Plut, 2000, str. 54).

Glavni vodotok v občini Jesenice je Sava Dolinka. Predstavlja osrednjo in najdaljšo slovensko reko, ki izvira v naši državi. Njen tok, od izvira v Zelencih do meje s Hrvaško, je dolg 219 km. Povprečen strmec Dolinke je 9,2‰ (Bricelj, 1991, str. 8). Kemijska analiza Save Dolinke v letu 2006 kaže, da spada v 1-2 kakovostni razred (Dobnikar Tehovnik, 2008).

Sava Dolinka ima snežno-dežni režim z dvema pretočnima viškoma in nižkoma. Primarni višek nastopi v pozni pomladi in je posledica taljenja snega, sekundarni višek pa nastopi v novembru zaradi izdatnih jesenskih padavin. Primarni nižek se pojavi pozimi zaradi snežne retinence, sekundarni pa v poletnih mesecih zaradi večjega izhlapevanja (Kolbezen, Pristov, 1998, str. 27).

Povprečni dnevni pretok Save Dolinke na Jesenicah znaša 11,8 m<sup>3</sup>/s. Vendar razmerje ekstremnih pretokov kaže, da ima hudourniški značaj. To pomeni močno erozijsko delovanje Save Dolinke in njenih pritokov (Vogriničič, 2007, str. 11).

Specifični odtok merjen med leti 1961 in 1990 na vodomerni postaji na Jesenicah za Savo Dolinko je znašal 42,4 l/s/km<sup>2</sup>, specifični odtok na osnovi izračunanih podatkov pa 51,5 l/s/km<sup>2</sup>. To sodi med najvišje specifične odtoke v Sloveniji. Vzrok za to gre iskati v zakraselosti površja ter veliki količini padavin (Kolbezen, idr., 1998, str. 83).

Odočni količnik na vodomerni postaji Jesenice je meril 62,49%, na osnovi izračunanih podatkov pa 75,8%. Povprečje za Slovenijo je 58% (Kolbezen, idr., 1998, str. 85). Vzroke za tako visoke vrednosti gre iskati predvsem v reliefni

razgibanosti, zakraselosti površja ter manjši evapotranspiraciji zaradi nižjih temperatur.

Rečna mreža v občini je zelo gosta, vendar hkrati izrazito asimetrična (karta 3). Več pritokov dobiva Dolinka s severne Karavanške strani zaradi kamninske sestave. Zaradi zakraselosti in karbonatne sestave Mežakle, stalnih pritokov iz južnega dela občine praktično ni.

Karta 6: Rečna mreža v občini Jesenice



Vir: GIS, 2009

Večji levi pritoki Dolinke so Dobršnik z Dobrniškimi slapovi, ki se izliva v Savo pri Hrušici. Jesenica, ki priteče izpod Planine pod Golico in se izliva v Savo pri Plavžu. Vanjo se stekajo Jelenji, Beli in Črni potok ter še nekaj manjših vodnih virov. Ukova priteče iz Španovega vrha in se izliva v Savo pri Stari Savi. Javornik priteče izpod Javorniškega Rovta in se v Savo izliva pri Javorniku. Na tem potoku najdemo atraktivne Javorniške slapove, ki ležijo nekaj metrov pod cesto, ki vodi iz Jesenic na Javorniški Rovt.



Slika 1: Javorniški slapovi



Vir: internetni vir- [www.destinacije.com](http://www.destinacije.com)

Južni pritok Dolinke je reka Radovna, ki priteče iz Krme. Na južni meji občine Jesenice si je Radovna v holocenu, kot posledico spreminjanja toka zaradi oviranja Ledenika, vrezala slikovito, ozko vintgarsko sotesko – Blejski Vintgar (Šalej idr., 2004, str. 21).

#### 2.5.4 PRST IN VEGETACIJA

V jeseniški občini najdemo različne tipe prsti, ki jih porašča različno rastje. Nastale so pod vplivom reliefnih, kamninskih, podnebnih ter antropogenih razmer.

Nad 2000 m, na skalnatih površinah, se prst zaradi reliefnih in podnebnih razmer ni mogla razviti. Nižje se je razvila prst regosol. Na najbolj strmih pobočjih je na karbonatnih kamninah nastal litosol, drugje pa večinoma rendzina. Ta se na mestih prepleta z rjavimi pokarbonatnimi prstmi. Na fosilnem pobočnem grušču

ter na nekoliko bolj uravnanem svetu prevladuje kislja rjava prst, ki v osojnih legah prehaja v mokrotna podzolirana tla. Ranker prevladuje na odpornejših silikatnih kamninah, medtem ko je na manj odpornih tovrstnih kamninah nastala debelejša plast kisljih tal. V najnižjem pasu so značilne obrečne prsti in hipogleji (Šalej, idr., 2004, str. 12).

V občini Jesenice gozd pokriva okoli 60% površja. Zaradi opuščanja gorskih kmetijskih zemljišč (planinski pašniki, travniki in senožeti) se delež še povečuje. Večina gozda (69%) je v pasu med 700 in 1300 m n. v., na strmih pobočjih Mežakle in Karavank. Prevladujejo mešani (46%) in iglasti gozdovi (30%). Preostali delež predstavljajo listnati gozdovi, visokogorski gozdovi nizkega bora ter grmičasti gozd. Vrhovi in dolinsko dno so manj poraščeni. Na dnu doline so bili zaradi urbanizacije in industrije bukovi gozdovi večinoma izsekani. Na vrhovih pa prevladujejo visokogorski travniki, resave ter grmičevje bora kot posledica podnebnih značilnosti (Šalej, idr., 2004, str. 30).

Z nadmorsko višino se rastlinstvo spreminja. V najvišjih legah v Karavankah je skalnati in meliščni pas, ki navzdol prehaja v travnato rušo. Sledi mu nesklenjen pas ruševja. Nato sledi pas smrekovega gozda (Mežakla, Karavanke), ki prehaja v pas mešanega gozda. Tam, kjer so v podlagi silikatne kamnine prevladuje kisloljubni bukov gozd. Najnižje uspevajo toploljubne združbe gabrovca in jesna. Na slabih rastiščih pa gozd rdečega bora (Perko, idr., 1998, str. 101).

Rastlinska posebnost v občini Jesenice so gorske narcise oz. ključavnice. So znamenitost Golice, ki konec maja in v začetku junija privabljata množice ljudi v Planino pod Golico.

## 2.6 DRUŽBENOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

### 2.6.1 PREBIVALSTVO

"Prebivalstvo s svojimi značilnostmi, delovanjem, ustvarjanjem daje svojevrsten pečat ne le sedanjim razmeram, temveč je glavni povzročitelj vsega, kar se je dogajalo v preteklosti in kar se bo zgodilo v prihodnosti. Je nosilec razvoja nekega območja" (Kotnik, idr. 2004).

#### 2.6.1.1 Gibanje števila prebivalstva

Tabela 3: Gibanje števila prebivalstva v občini Jesenice po popisih prebivalstva med leti 1869 in 2002

LETO	OBČINA JESENICE
1869	1.611
1880	1.663
1890	2.303
1900	4.399
1910	6.941
1931	8.184
1948	11.199
1953	13.202
1961	15.726
1971	17.304
1981	19.650
1991	18.807
2002	21.536

Vir: Banka statističnih podatkov

Od leta 1869 naprej je število prebivalcev na Jesenicah naraščalo. V času prve in druge svetovne vojne je zabeležen upad števila prebivalcev. Po 2. svetovni vojni se je trend naraščanja stopnjeval in dosegel svoj vrh na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja. Razlogi za to so bili v velikih družbenih spremembah (vseplošen razvoj, industrializacija ter deagrarizacija). Leta 1981 so ob popisu na Jesenicah našli 19.650 prebivalcev, največ do takrat. V naslednjem desetletju se je trend obrnil. Števila prebivalcev je upadlo. Razlogov za to je več. Eden

pomembnejših je "sodoben način življenja in razmišljanja", ki je vedno bolj prisoten v "razvitem" svetu in se odraža z različnimi kazalci. Ti so neugodna starostna sestava, zmanjševanje rodnosti ter posledično negativni naravni prirastek ipd. V občini Jesenice je veliko vlogo odigral razcvet težke industrije, ki je temeljila na železarstvu in posledično veliki okoljski problemi, ki so povzročili izseljevanje prebivalstva (Kotnik, idr. 2004). V naslednjem desetletju je število prebivalcev v občini Jesenice zopet začelo naraščati. Vzrok za to je moč iskati v takratni krizi na Balkanu, ki je povzročila močno priseljevanje beguncev iz kriznih držav.

Tabela 4: Število prebivalcev po spolu v občini Jesenice med leti 2002 in 2008

LETO	MOŠKI	ŽENSKE	SKUPAJ
2002	10862	11062	21924
2003	10914	11038	21952
2004	10908	11037	21945
2005	10921	11025	21946
2006	10919	10972	21891
2007	10977	10905	21882
2008	11036	10909	21945

Vir: SURS, 2009

Iz tabele 4 je razvidno, da se število prebivalcev v zadnjih sedmih letih bistveno ne spreminja. Število se giblje okoli 22.000 prebivalcev. Zato lahko trdimo, da prebivalstvo v občini stagnira. Na dan 30. 6. 2008 je bilo v občini zabeleženih 21.945 prebivalcev, kar predstavlja 1,08% celotnega prebivalstva Republike Slovenije.

Tabela 5: Naravno gibanje prebivalstva v občini Jesenice, 2007

ŽIVOROJENI			UMRLI			NARAVNI PRIRAST		
Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj
118	106	224	95	110	205	23	-4	19

Vir: SURS, 2009

Naravni prirastek v občini Jesenice je od leta 2002 naprej pozitiven, z izjemo leta 2005, ko je znašal -0,9‰. Najvišja stopnja je bila dosežena leta 2004, in sicer 1,8‰. Leta 2007 je bil naravni prirastek nekoliko nižji, vendar pozitiven 0,9‰ (Tabela 5).

Tabela 6: Selitveno gibanje prebivalstva po spolu v občini Jesenice, 2007

	TIP SELITVE PREBIVALSTVA						SELITVENI PRIRAST
	PRISELJENI			ODSELJENI			
	SKUPAJ	IZ DRUGIH OBČIN	IZ TUJINE	SKUPAJ	V DRUGE OBČINE	V TUJINO	
Skupaj	414	164	250	461	316	145	-47
Moški	271	79	192	232	147	85	39
Ženske	143	85	58	229	169	60	-86

Vir: SURS, 2009

Selitveni prirastek v občini Jesenice je med leti 2002 in 2007 konstantno negativen. To pomeni, da se več prebivalcev izseli, kot pa priseli v občino. Po spolu se izseli približno enako število moških in žensk. Priseli pa se občutno več moške populacije, predvsem iz tujine (Tabela 6). Večinoma se priseljujejo prebivalci iz republik bivše Jugoslavije, ki v občini Jesenice iščejo zaposlitveno priložnost.

Vzrok za negativen selitveni prirastek je, da vedno več mladih, predvsem z višjo in visoko izobrazbo, domačo občino zapušča. Glavni razlog so slabše zaposlitvene možnosti in majhna poklicna diferenciranost kot v nekaterih drugih bližnjih območjih (Ljubljana z okolico) ali v tujih deželah. Izselsevanje je marsikje tudi posledica okoljskih problemov (Kotnik, idr. 2004).

Tabela 7: Skupni prirast prebivalstva v občini Jesenice, 2007

NARAVNI PRIRAST			SELITVENI PRIRAST			SKUPNI PRIRAST		
Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj
23	-4	19	39	-86	-47	62	-90	-28

Vir: SURS, 2009

Kljub temu, da je naravni prirastek pozitiven, v letu 2007 negativni skupni prirastek kaže na upad prebivalstva v občini, predvsem ženskega spola.

Tabela 8: Gostota poselitve v občini Jesenice, 2008

	Prebivalcev	km <sup>2</sup>	Preb/km <sup>2</sup>
JESENICE	21.945	76	288,8
SLOVENIJA	2.039.399	20.273	100,6

Vir: SURS, 2009

V občini Jesenice povprečna gostota znaša 288 prebivalcev na km<sup>2</sup>, kar je močno nad slovenskim povprečjem (100 preb/km<sup>2</sup>). Večina prebivalstva je koncentriranega na dnu Doline. Velika gostota je odraz relativne majhnosti občine ter velikega števila prebivalcev (Kotnik, idr. 2004).

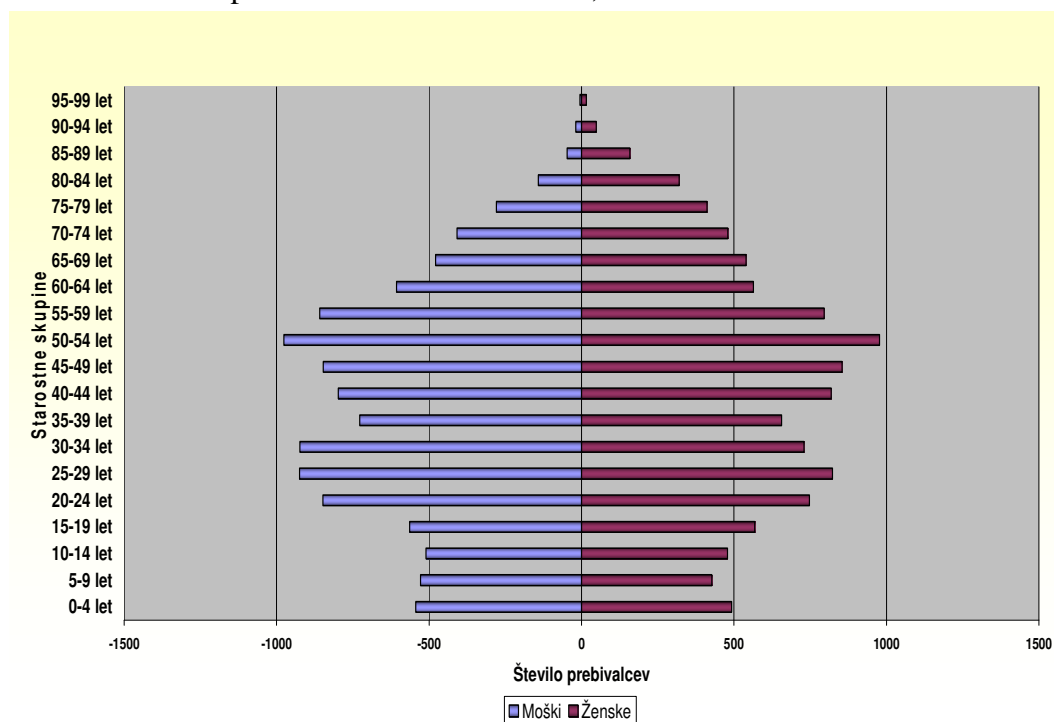
## 2.6.1.2 Starostna sestava prebivalstva

Tabela 9: Starostne skupine prebivalcev v občini Jesenice, 2008

STAROSTNE SKUPINE	ŠTEVILO PREBIVALCEV
0-4	1037
5-9	955
10-14	989
15-19	1132
20-24	1596
25-29	1748
30-34	1653
35-39	1383
40-44	1617
45-49	1702
50-54	1954
55-59	1655
60-64	1171
65-69	1019
70-74	888
75-79	690
80-84	462
85-89	206
90-94	67
95-99	21
SKUPAJ	21945

Vir: SURS, 2009

Graf 2: Starostna piramida za občino Jesenice, 2008



Vir: SURS, 2009

Največ prebivalcev v občini je starih od 50-54 let in sicer ta delež znaša 8,9% celotnega prebivalstva občine (tabela 9). Indeks staranja prebivalstva (razmerje med številom prebivalstva starega nad 65 let ter številom prebivalstva mlajšega od 14 let) je nekoliko nižji od slovenskega povprečja (117,1) in znaša 112,5. Od zadnjega popisa prebivalstva leta 2002 se je starostni indeks v občini zelo povečal. Takrat je znašal 88,5. Prav tako se je povečala povprečna starost, ki je leta 2002 znašala 39 let. V 2008 pa se je le-ta povzpela na 41,2 leti. V primerjavi s Slovenijo (41,1 let) je za malenkost višja. To so zaskrbljujoči podatki, ki kažejo na visok delež starejše populacije v občini Jesenice. Do takšnih razmer prihaja zaradi vse manjše rodnosti ter vedno večjega odseljevanja prebivalcev. Zato bi bilo v občini potrebno poskrbeti za gospodarski razvoj ter hkrati razvoj turizma, ki bi posledično odprl številna delovna mesta privlačna za mlado prebivalstvo.



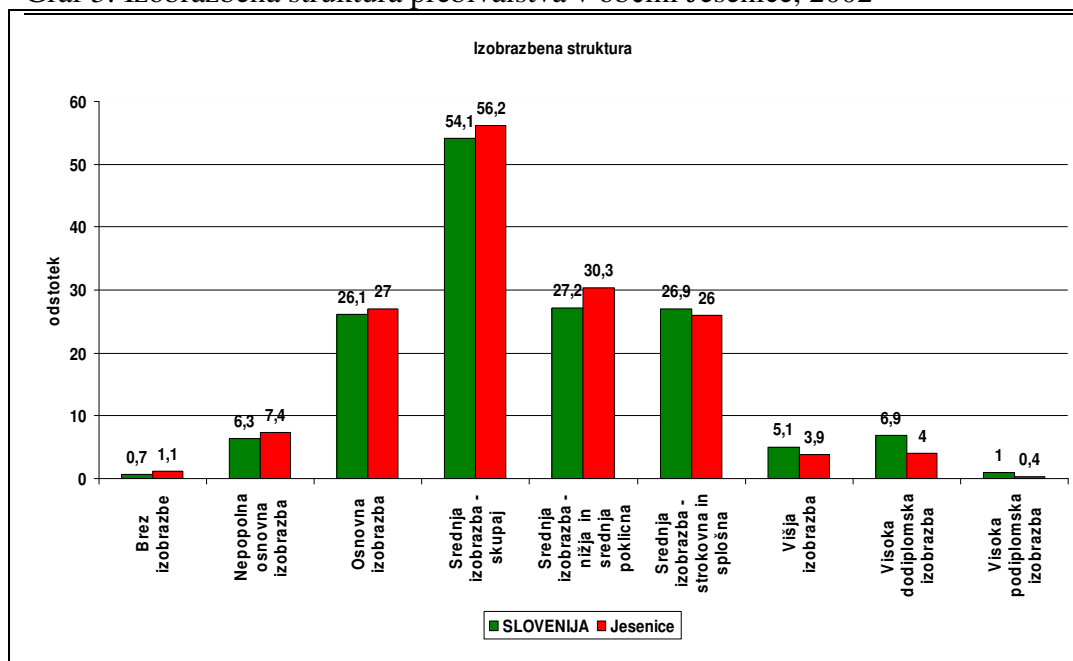
### 2.6.1.3 Izobrazbena sestava prebivalstva

Tabela 10: Izobrazbena struktura prebivalstva v občini Jesenice, 2002

	JESENICE	SLOVENIJA
Skupaj	18.431	1.663.869
Brez izobrazbe	199	11.337
Nepopolna osnovna	1.368	104.219
Osnovna	4.976	433.910
Srednja skupaj	10.364	899.341
Nižja in srednja poklicna	5.576	452.292
Strokovna in splošna	4.788	447.049
Višja	719	84.044
Visoka dodiplomska	736	114.630
Visoka podiplomska	69	16.388

Vir: SURS, 2009

Graf 3: Izobrazbena struktura prebivalstva v občini Jesenice, 2002



Vir: SURS, 2009

Podatki popisa prebivalstva iz leta 2002 pričajo o tem, da je bilo v občini Jesenice 1,1% vseh prebivalcev starih nad 15 let brez izobrazbe. Prebivalcev z nepopolno osnovno izobrazbo je bilo 7,4%. Osnovno izobrazbo jih je imelo 27%. Srednješolsko izobrazbo je imelo 56,2% prebivalcev. Od tega jih je 30,2%

končalo nižjo oz. srednjo poklicno šolo ter 26% strokovno oz. splošno srednjo šolo. 3,9% prebivalcev je imelo višje šolsko izobrazbo. Visoko dodiplomsko izobrazbo je imelo 4% prebivalcev, visoko podiplomsko pa le 0,4% prebivalcev. V primerjavi s Slovenijo je za občino Jesenice značilna podpovprečna izobrazbena sestava. Višji je delež tistih brez izobrazbe, z nepopolno osnovno izobrazbo, z osnovno izobrazbo ter nižjo in srednjo poklicno izobrazbo. Nižji pa je delež tistih s strokovno in splošno srednjo izobrazbo, višjo izobrazbo ter tistih z visoko dodiplomsko in podiplomsko izobrazbo.

Stanje na področju izobrazbene strukture prebivalstva je odraz gospodarske strukture območja v preteklosti (težka industrija, poklicne šole). V času razcveta železarstva so se v občino množično priseljevali prebivalci iz bivših jugoslovanskih republik. Velik delež priseljencev in specifične proizvodne dejavnosti, ki ne zahtevajo visoko izobražene delovne sile, sta bila vzrok za slabo izobrazbeno strukturo v občini (Kotnik, idr. 2004).

Tabela 11: Priseljenci v občino Jesenice, po državi prvega prebivališča in spolu, 2002

	Skupaj	BiH	Hrvaška	Makedonija	Srbija	države EU	druge države
SKUPAJ	4638	3399	352	257	473	118	39
MOŠKI	2460	1815	179	135	272	50	9
ŽENSKE	2178	1584	173	122	201	68	30

Vir: SURS, 2010

V tabeli 11 je vidno, da je v občini Jesenice največ priseljencev iz držav bivše republike Jugoslavije. In sicer večina iz Bosne in Hercegovine, sledijo priseljenci iz Srbije, Hrvaške in Makedonije. Kot sem že omenila, je razlog za priseljevanje v iskanju zaposlitvene priložnosti in mnogokrat priseljencem sledijo njihove družine. Občutno manjši pa je delež priseljencev iz držav EU ter ostalih držav.

#### 2.6.1.4 Zaposlitvena sestava prebivalstva

Tabela 12: Aktivno prebivalstvo po zaposlitvenem statusu, občina Jesenice v primerjavi s Slovenijo, Januar 2009

STATUS	JESENICE	SLOVENIJA
Delovno aktivno prebivalstvo	7.588	872.246
Zaposlene osebe	7.143	783.004
Samozaposlene osebe-skupaj	445	89.242
Samozaposlene osebe- brez kmetov	424	57.024
Kmetje	21	32.218

Vir: E-uprava Slovenije, 2009

V občini Jesenice je 7.588 oseb v delovnem razmerju (delovno aktivno prebivalstvo), kar znaša 34,6% vseh prebivalcev. Od tega jih je 94,1% zaposlenih in le 5,9% samozaposlenih. Ta delež je manjši od slovenskega povprečja, kjer znaša 10,2%. Zelo nizek je odstotek kmetov, ki v občini znaša skromnih 0,3% vseh delovno aktivnih prebivalcev (Slovenija 3,7%).

Tabela 13: Registrirane brezposelne osebe ter stopnja registrirane brezposelnosti v občini Jesenice, april 2010

	REGISTRIRANE BREZPOSELNE OSEBE	STOPNJA REGISTRIRANE BREZPOSELNOSTI %
JESENICE	813	8,4
SLOVENIJA	98.893	10,6

Vir: E-uprava Slovenije, 2009

Statistični podatki prikazujejo, da je stopnja brezposelnosti aprila 2010 v občini Jesenice znašala 6,6% aktivnega prebivalstva. V primerjavi s slovenskim povprečjem (7,8%) je ta nekoliko nižja. Stopnja registrirane brezposelnosti v občini je v zadnjem letu stalno naraščala. Zaradi trenutnih gospodarskih razmer se tudi v prihodnjih mesecih pričakuje povečanje stopnje brezposelnosti.

## 2.6.2 GOSPODARSKE DEJAVNOSTI

### 2.6.2.1 Kmetijstvo

Kmetijstvo je relativno nepomembna gospodarska dejavnost v občini Jesenice. O tem priča nizek delež kmečkega prebivalstva, majhne kmetijske površine, ipd. Razlog, da se kmetijstvo v občini ni razvilo so naravne značilnosti, zaradi česar območje ni primerno za kmetijsko rabo ter sama tradicija Jesenic kot industrijskega mesta. Delež kmetijskih površin v občini Jesenice je pod slovenskim povprečjem (22,5%), saj ne dosega niti 10%. Od tega 94% zavzemajo travniki in pašniki, preostanek pa njive in vrtovi ter kmečki sadovnjaki (Kotnik, idr. 2004).

### 2.6.2.2 Ostale gospodarske dejavnosti

Za Jesenice bi lahko dejali, da so mesto v sožitju z razvojem železarstva. Nahajališča železove rude na pobočjih Karavank so omogočila nastanek železarskih obratov v tem delu Doline. Od fužin v 13. stoletju do združitve v Kranjsko industrijsko družbo (KID) v 19. stoletju ter modernizacije Železarne Jesenice po drugi svetovni vojni. Leta 1990 so se Slovenske železarne prestrukturirale v d.o.o. (družba z omejeno odgovornostjo). V tem okviru je delovala tudi Železarna Jesenice. Decembra 1992 je bila ustanovljena družba S. Ž. Acroni, kot hčerinsko podjetje Slovenske industrije jekla (Konobelj, 2007, str. 63-71). V začetku leta 2007 so 55 odstotni državni delež v Slovenski industriji jekla prodali ruski poslovni skupini Koks. Gre za matično podjetje Skupine Koks s katerim krovno upravlja Industrijski metalurški holding. Skupina se je obvezala uresničiti poslovni (vlaganje v proizvodne zmogljivosti ter ekologijo) in zaposlitveni načrt SIJ. Z vstopom v to Skupino SIJ ni več odvisen od jeklarskih gigantov in monopolov, ki so se izoblikovali na trgu. Obeta se razširitev na ruske trge ter velik razcvet avtomobilske industrije. Z načrtovanimi investicijami pa bodo do leta 2012 skušali nadoknaditi razvojni zaostanek iz 80-ih in 90-ih let. Na

tem mestu naj bi proizvodnjo povečali le za desetino, njena vrednost pa naj bi bila večja za več kot polovico (Žargi, 2007).

Zaradi gospodarskega razvoja, koncentracije delovno intenzivne industrije in s tem povezanega velikega števila delovnih mest so Jesenice dobile značaj gospodarskega središča za širše področje Zgornje Gorenjske. Vzporedno z razvojem jeklarske proizvodnje so nastajale tudi druge dejavnosti, potrebne za nemoteno obratovanje Železarne. Tako je nastala vrsta storitvenih in drugih dejavnosti kot so trgovina, transport, špedicija, carina, lokalne skupnosti, zdravstvo, kultura, državna uprava, ipd. (Bergant, 2008, str. 9).

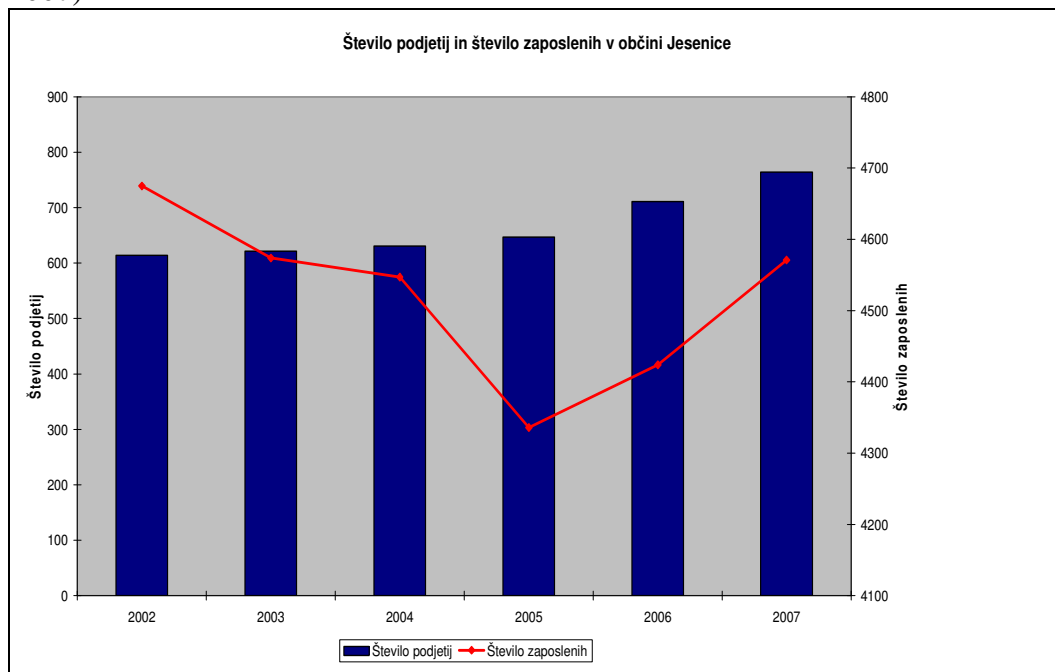
Z osamosvojitvijo Slovenije so Jesenice zapadle v hudo ekonomsko krizo. Preko noči se je izgubil velik trg. Število brezposelnih se je močno povečalo. Nekdaj veliki obrati železarne in železnice ter transportne in skladiščne površine so postale nepotrebne. Zmanjšal se je obseg dela v transportnih in špediterskih organizacijah. Zaradi posledično manjših družinskih zaslužkov so se zapirale trgovine in storitveni obrati. Zato je bilo potrebno načrtovati posege, ki bodo mesto in njegove prebivalce rešilo iz krize. Tako so z uvedbo novih proizvodnih in storitvenih dejavnosti 2000 delavcem omogočili nove zaposlitvene možnosti. Mesto so očistili starih bremen kot je zastrupljena zemlja, odstranitev nepotrebnih in neprimernih objektov ter dvignili samospoštovanje kraja tako, da so Jesenice postale bolj prijazne za prebivalce in hkrati privlačne za obiskovalce (Konobelj, 2007, str. 112-113).

Hkrati so pričeli z načrtovanjem razvoja turizma, saj le ta v občini predstavlja razvojno alternativo s katero je najhitreje moč nadomestiti izgubo delovnih mest (Ščavničar, 2005).

Danes so Jesenice iz monostrukturne občine usmerjene v železarstvo postale privlačne tudi za ostala podjetja. V občini je še vedno največje podjetje S.Ž. Acroni d.o.o. z največ zaposlenimi (1538 zaposlenih aprila 2009) (Bešić, 2007, str. 26; Bogataj, 2009). Število podjetij iz leta v leto konstantno narašča, medtem

ko je število zaposlenih od 2002 do 2005 padalo, za tem letom pa število zopet narašča (Graf 4).

Graf 4: Gibanje števila podjetij ter števila zaposlenih v občini Jesenice (2002-2007)



VIR: SURS, 2009

Hkrati z naraščanjem števila podjetij, naraščajo potrebe po prostoru namenjenem gospodarskim dejavnostim. Zato je občina za potrebe nakupovalnih centrov in predelovalnih dejavnosti odobrila širjenje industrijsko komunalne cone Plavž. Celotno območje se imenuje poslovna cona Plavž, ker se v njej nahajajo različne gospodarske dejavnosti (Bešić, 2007, str. 27).

Pred osamosvojitvijo je bila na tem območju carina, komunalno podjetje ter podjetje Kovinar. Danes na tem območju najdemo podjetja Oniks d.d. (Kovinar) in Merkur d.d., nakupovalna centra Hofer in Mercator ter prodajalno Merkur (Bešić, 2007, str. 35). Ta cona se širi na jug proti Dolinki in se je združila z območjem Ob Savi (železniška skladišča in objekti, Dinos, Gradis, Jeko-in, Kovinator, Špendal, bivši Donit). Novo območje je namenjeno proizvodnim, storitvenim in skladiščnim dejavnostim. Tu so nastala nova podjetja: IDT, logistično podjetje, Doka (opažni sistemi), podjetniški inkubator, Dirickx (ograjni

sistemi), Betonarna in separacija Gradis GIP, RAGOR (LN Plavški travnik, 2000 povz. po Bešič, 2007, str. 36). To območje se navezuje na območje Stare Save. S sanacijo le-te (železarska aglomeracija) so Jesenice dobile novo kulturno in upravno središče ter novo poslovno cono. Nekdanja industrijska železarska cona Jesenice je privabila manjša kovinska, kemično in energetska podjetja. Manjši poslovni coni sta na Hrušici in Blejski Dobravi. Industrijski železarski coni sta na Javorniku in Beli. Prestrukturiranje opuščanih površin železarne in ustvarjanje pogojev za nov gospodarski razvoj je omogočilo prihod malega podjetništva v občino. S tem so Jesenice pridobile številna nova zaposlitvena mesta. (Bešič, 2007, str. 27, 35).

### **3. TURISTIČNA PONUDBA OBČINE JESENICE**

V turistično ponudbo uvrščamo vse sestavine turističnega potenciala in turistične opremljenosti ter prebivalstvo turističnih krajev. Te sestavine lahko razdelimo na:

- turistični potencial (to so naravne in družbeno-kulturne sestavine pokrajine ter infrastruktura);
- turistično opremljenost (to so objekti za bivanje, oskrbo, rekreacijo, zabavo, prevoz, informiranje);
- turistične organizacije (to so organi uprave, razne zveze, društva, mednarodne organizacije);
- prebivalstvo receptivnih turističnih območij (to je udeležba oziroma sodelovanje v turizmu) (Jeršič, 1985, str. 29).

#### **3.1 TURISTIČNI POTENCIAL**

Pod tem pojmom razumemo vse tiste sestavine, ki sicer nimajo neposredne zveze s turizmom, zaradi svoje izvorne privlačne moči na turiste pa lahko postanejo turistični objekti. Delimo jih na naravne, družbene in kulturne prvine ter na splošno infrastrukturo. Med naravne prvine prištevamo geološko sestavo, topografijo, klimo, vode, živalski in rastlinski svet (Jeršič, 1985, str. 31, 32).

Naravna in kulturna dediščina imata poleg kulturnih tudi etnološke, arheološke in zgodovinske vrednote. Te pričajo o preteklosti, sedanosti in z ohranjanjem tudi prihodnosti nekega kraja. Na ta način lahko pritegnejo številne potencialne obiskovalce. V nadaljevanju bom predstavila naravne in kulturne prvine v občini Jesenice, ki so s svojo pojavnostjo ter ob primernem oglaševanju le teh, lahko zanimive za razvoj turizma.



### 3.1.1 Naravne prvine

#### KARAVANKE

Karavanke se razlegajo ob severni strani Jesenic. Njihovo ime naj bi izhajalo iz keltske besede "karawanka", kar naj bi pomenilo "skalnati travniki". Takšna je njihova severna stran s skalnatimi stenami ter zelenimi planinami in senošetmi pod njimi. Po nastanku so mlado in močno nagubano gorstvo. Razgibanost površja je posledica geološke pestrosti, tektonike ter rečnega in ledeniškega delovanja. Posledica dogajanja v preteklosti so tudi številni izviri, slapovi in rude. Največji del površja sestavljajo karbonatne kamnine. Zaradi velikih višinskih razlik in golih vrhov imajo visokogorski videz. Za Julijskimi Alpami predstavljajo drugo najbolj strmo pokrajino v Sloveniji saj ima več kot tri četrtine površja naklon večji od 20°. S svojimi številnimi vrhovi, ki so večinoma lahko dostopni predstavljajo veliko možnosti za razvoj pohodniškega oz. izletniškega turizma (Perko, 1998). Poti, ki vodijo v Karavanke imajo izhodišča v vasi Planina pod Golico ali v Javorniškem Rovtu.

#### HRUŠKA PLANINA

Ponuja prelep pogled na zavetrno dolino ob vznožju Hruškega vrha z veliko čredo živine na paši in rumenim kalom sredi temno zelenega smrekovja. Dostopna je z Dovjega, Hrušice, Plavškega Rovta ali iz vasi Planina pod Golico (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

#### PLANINA POD GOLICO

Planina pod Golico je razloženo višinsko naselje na prisojnih pobočjih zahodnih Karavank. Od Jesenic je oddaljena 5km. Leži 950 m nad morjem. Ker ni izpostavljena mrzlim severnim vetrovom, ima pozimi kljub visoki legi milo podnebje. Naselje so zgradili Rovtarji za potrebe fužinarstva. Tu so še v 14. stoletju gorele železarske poti. V 15. stoletju se je železarstvo preselilo v dolino, rudniki pa so služili namenu še dolga stoletja. Povsem so zamrli šele v začetku našega stoletja. Ostanke fužin so vidni še danes: Karlov rov, Tončeva jama, Savske jame,... Turizem se je tukaj začel razvijati po 1. sv. vojni. Kraj so

promovirali kot gorsko zdravilišče, planinsko letovišče z narcisnimi polji ter zimsko športno postojanko s smučiščem in sankiško progo. Po 2. sv. vojni je turizem začel zamirati. Cvetoče narcisne poljane so stalnica in s tem ena od identitet Planine pod Golico. Na podlagi tega bi bilo potrebno poskrbeti za ponovni razvoj turizma v vasici (Torkar Tahir, 2003).

Slika 2: Travnik narcis v Planini pod Golico



Vir: PD Jesenice, 2009

#### SOTESKA POTOKA DOBRŠNIK S SLAPOVI

Potok Dobršnik je zarezal svojo strugo v južna pobočja Hruškega vrha. Na kratki razdalji premaguje razmeroma veliko višinsko razliko, zato je nastala slikovita soteska s sedmimi slapovi. Prvi trije so lahko dostopni in so visoki okoli 5 metrov. Dostop do ostalih slapov je mogoč le z ustrežno opremo. Največji in najlepši med slapovi je Dobršnik, visok 22 metrov. V soteski se skriva okamenelo bogastvo davnih morij, ki priča o tem, da so ti kamniti skladi stari približno 240 milijonov let (Skoberne, 1988).

#### ROŽCA IN KLEK

Pogled na planino Rožco nas vedno znova očara, saj jo lahko občudujemo na poti prek Hruškega sedla na Dovško babo ter tudi z nasprotne strani, s Kleka, saj je valovita Rožca v vsem tem polkrogu enako lepa in vabljiva (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

## GOLICA

Je ena najbolj opaznih in najbolj zelenih gora v Karavankah. Vse poti na goro se začenjajo v vasi Planina pod Golico. Do kočice na Golici (1582 m) je po bližnjici v smeri Savskih jam le dobra ura hoje. Veliko daljša (2-3 ure) in napornejša, a zaradi prelepih razgledov tudi neprimerno hvaležnejša pa je pot po grebenih. Od kočice ni daleč na vrh Golice (1835 m), čeprav je ta morda videti bližje, kakor je v resnici. Golica slovi po narcisnih poljanah, nižje cvetijo že v maju, višje pa v juniju. Na skalnatih grebenih lahko občudujemo visokogorsko cvetje ter rjave okarje in rdečkaste škrebetulje, nižje proti dolini pa zeleno-modre kačje pastirje (Turistični vodnik po občini Jesenice, 1998).

Kočica na Golici ponuja prenočišča, hrano ter pijačo in je odprta od začetka maja do konca septembra.

Slika 3: Golica s kočico



Vir: Kraji Slovenija

## ZOISOV PARK

Nahaja se v Karavankah, natančneje v Javorniškem Rovtu. Park je poln sledov davnega življenja v teh krajih. Okamneli rastlinski in živalski svet, kulturna dediščina kraja, smrekovi gozdovi, gozdna učna pot, smaragdno zeleno jezero, botanični vrt Karla Zoisa, bližina planinskih poti, vse to omogoča obiskovalcem bogato preživljanje prostih dni. Seznanjanje z nastajanjem okamnin, z živalmi in rastlinami, ki so živele pred milijoni let, je zanimivo za raziskovalce, ki si burijo domišljijo ob odkrivanju fosilov praprotnic, preslic, mahovnjakov, morskih lilij, ježkov, školjk in polžkov. Pred nekaj desetletji na novo odkrite okamnine nosijo imena slovenicus, jesenicensis in savensis ter pričajo o sistematičnem geološkem raziskovanju v tem delu Karavank (Turistični vodnik po občini Jesenice, 1998).

Pred več kot dvesto leti je botanik Karel Zois na tem območju našel rumenocveto mačeho, ki so jo kasneje poimenovali Zoisova vijolica ter kranjski grint. Rasteta samo na pobočjih Karavank, najpogosteje prav na pobočjih Belščice in Stola. (Turistični vodnik po občini Jesenice, 1998).

Zoisov park je del Naravoslovne in rudarske učne poti na Javorniškem Rovtu. Dolga je okoli 8000 m in ima 14 opazovalnih točk. Njena višinska razlika znaša 600 m. Zasnovana je krožno in z možnostjo obiska le posameznih delov poti. Na učni poti se obiskovalci seznanjajo z naravo, zgodovino železarstva in rudarjenja ter o potrebi varovanja naravne in kulturne dediščine (Karavanke, 2009).

## JAVORNIŠKI SLAPOVI

Nahajajo se v višini nekdanjega počivališča konjskih vpreg ob današnji cesti za Javorniški Rovt. Slapova bučita na potoku Javornik, ki ju najprej zaradi močnega šumenja vode niti ne opazimo. Tu se stikata lehnjak, ki nastaja od zadnje ledene dobe ter dolomit, ki je nastal že sredi triasa pred približno 230 milijoni let. (Turistični vodnik po občini Jesenice, 1998).

## SOTESKA VINTGAR

Vintgar je ozka tesen s strmimi, marsikje navpičnimi stenami. V najožjem delu, Peklu, je široka le nekaj metrov. Stene korit so visoke od 50 do 100 m, pobočja nad njimi pa segajo še 100 m višje in se razmikajo. Nahaja se v bližini Blejske Dobrave. Dostop je možen tako iz občine Jesenice kot tudi iz druge strani, iz občine Bled. Sotesko je izoblikovala reka Radovna, ki teče v smeri jugovzhod proti Blejskemu jezeru. Le tega ne doseže saj prej ostro zavije se prebije čez hribovito pregrado in se izlije v Savo Dolinko. Ta zavoj je posledica nanosov Bohinjskega ledenika, ki je zajezil Radovno. Novi odtok si je tako utrla na najnižjem mestu med Homom in Poljano proti Savi Dolinki. Zaradi velike višinske razlike je bila razdorna moč Radovne velika. V razmeroma kratkem času je vrezala 1600 metrov dolgo koritasto sotesko Vintgar. Hkrati je Deroča voda med vrtinčenjem, padanjem prek pragov v brzicah ali skakavcih in v slapovih tako v skalnem dnu kot v stenah ustvarila najrazličnejše erozijske oblike: erozijske lonce ali draslje, tolmane in vdolbine ali fasete. Učinek rečne vode je še večji, ker se v njej vrtinčijo tudi pesek, grušč ali celo manjše skale. Lepa primerka erozijskih loncev v zgornjem delu soteske sta Velika in Mala draslja. Na izhodu iz soteske pada Radovna v širokem rečnem slapu 13 metrov globoko. Na sotesko je leta 1891 prvi opozoril gorjanski župan Jakob Žumer. 1893 so sotesko opremil z mostovi in lesenimi galerijami ter tako omogočili varno pot za neposredno doživljanje lepot Vintgarja (Skoberne, 1988; Topole, 2010).

Slika 4: Soteska Vintgar



Vir: TD-Gorje

### SLAP ŠUM

Je del soteske Vintgar. Označuje njeno geološko mejo. S 26 metri vodnega padca velja za največji slovenski rečni slap. Njegovo lepoto so odkrili že blejski letoviščarji pred več kot sto leti. Do slapa se lahko spustimo ob poti, ki pelje iz vasi Spodnje Gorje na Blejsko Dobravo skozi strmo stran, navzdol do reke Radovne (Topole, 2010).

### PRISTAVA (975 m-JAVORNIŠKI ROVT)

Je priljubljena izletniška točka, kjer si obiskovalci lahko ogledajo številna drevesa, od katerih je marsikatero eksotičnega izvora in pa narcise, ki jih je na tamkajšnjih pobočjih zaradi rednega košenja celo več kot na veliko bolj znanih pobočjih Golice. Na Pristavi se nahaja tudi srednjeveška stavba, ki je bila zgrajena leta 1647 in je bila dolga leta last kranjskega plemenitaša barona Žige Zoisa (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

## NABIRALIŠČE FOSILOV – SPODNJA POČIVALA

Spodnja počivala ob cesti za Javorniški Rovt, nasproti slapa, so najbolj znano nabirališče fosilov. Tristo milijonov stare karbonske kamnine privlačijo tako ljubiteljske zbiratelje kot znanstvenike. Ti so od odkritja najdišča leta 1910 našli že veliko paleontološko pomembnih kamnin. V zbirki luknjičark, školj polžev, trokrparjev, ramenonožcev in mahovnjakov so našli tudi nekaj novih vrst, kar je še povečalo sloves počival (Turistični vodnik po občini Jesenice, 1998).

## STAMARE

Prek planine je speljana trasa turne smuke. Na pobočju Belščice, na nadmorski višini 2000 metrov, pa že dobri dve desetletji poteka smučarska prireditev "Stamarski pokal". Turni smučarji so pozimi edini obiskovalci te planine, poleti pa je zelo priljubljena med pohodniki (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

## MEDJI DOL

Je dokaj globoka in zaprta dolina, ki nas preko planine Seča pripelje na Belščico in Stol. Pot se prične na razpotju s potjo za Pristavo, se nadaljuje ob vodnem zbiralniku in se mimo izvira potoka Javornik povzpne na planino z enkratnim razgledom na Julijce. Na poti do zakrasele planote Belščice zaobidemo veliko vrtačo, imenovano Ride (Turistični vodnik po občini Jesenice, 1998).

## VAJNEŽ

Leži v Zahodnih Karavankah. Dviguje se dobrih tisoč metrov nad poznoantično naselbino Ajdno. Na Vajnež se lahko vzpnemo iz različnih smeri. Najbolj znana je pot z izhodiščem v Javorniškem Rovtu. Vzpon traja približno tri ure. Lahko se vzpnemo tudi po številnih lovskih poteh. Zelo znana je tudi pot z izhodiščem na Potoški planini ali pot čez Valvazor preko Stola (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

## POTOŠKA PLANINA

Na Planini so verjetno kmetovali že staroselci z Ajdne (arheološko območje predstavlja poznoantično naselbino in do danes so odkrili 20 stavbnih objektov, številne grobove in zanimiv sakralni objekt); pasli naj bi ovce in pritlikavo govedo, molzli mleko in izdelovali sir. Planina jim je skupaj z železovo rudo, ki so jo kopali nekje na pobočjih Stola, pomagala preživeti (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

## MEŽAKLA

Gradijo jo apnenec in dolomit, v posameznih delih tudi triasni lapor in peščenjak. Apnenčevo površje je zakraselo, na njem ni večjih potokov in izvirov, nekaj je kraških jam. Ta visoka planota se razteza v Julijskih Alpah med rekama Radovno na jugu in Savo Dolinko na severu. Njen najvišjim vrh je Jerebikovec – 1593 m. Dviga se ob južni strani Jesenic. Na zahodu sega do stičišča dolin Krme, Kota in Vrat, na vzhodu pa do Blejskega kota in Vintgarja (Turistični vodnik po občini Jesenice, 1998).

## SNEŽNA JAMA

Najdemo jo na Mežakli. Na dnu vrtače je poševen vhod v veliko dvorano s snegom in ledom. Jama je dolga 70 m in globoka 20 m. Leži v Triglavskem narodnem parku. Njegova meja poteka po grebenu Mežakle. Občina Jesenice ima najmanjši delež v Triglavskem narodnem parku. Ta obsega 84 ha (TIC Jesenice, 2009).

## NARAVNI MOST NA MEŽAKLI

Je zanimiv naravni pojav nastal zaradi erozijskega delovanja vode in neenakomernega preperevanja različno odpornih kamnin. Stoji tik po severnim robom Mežakle, na meji Triglavskega narodnega parka, kjer apnenčast greben premosti grapo v elegantnem naravnem loku, ki je dolg 15 m, visok 8 m in širok 3m. Most je lahko dostopen z markirane planinske poti po slemenu Mežakle (Občina Jesenice, 2009).



Slika 5: Naravni most na Mežakli



Vir: Katarina Ilijev, (14. 6. 2009)

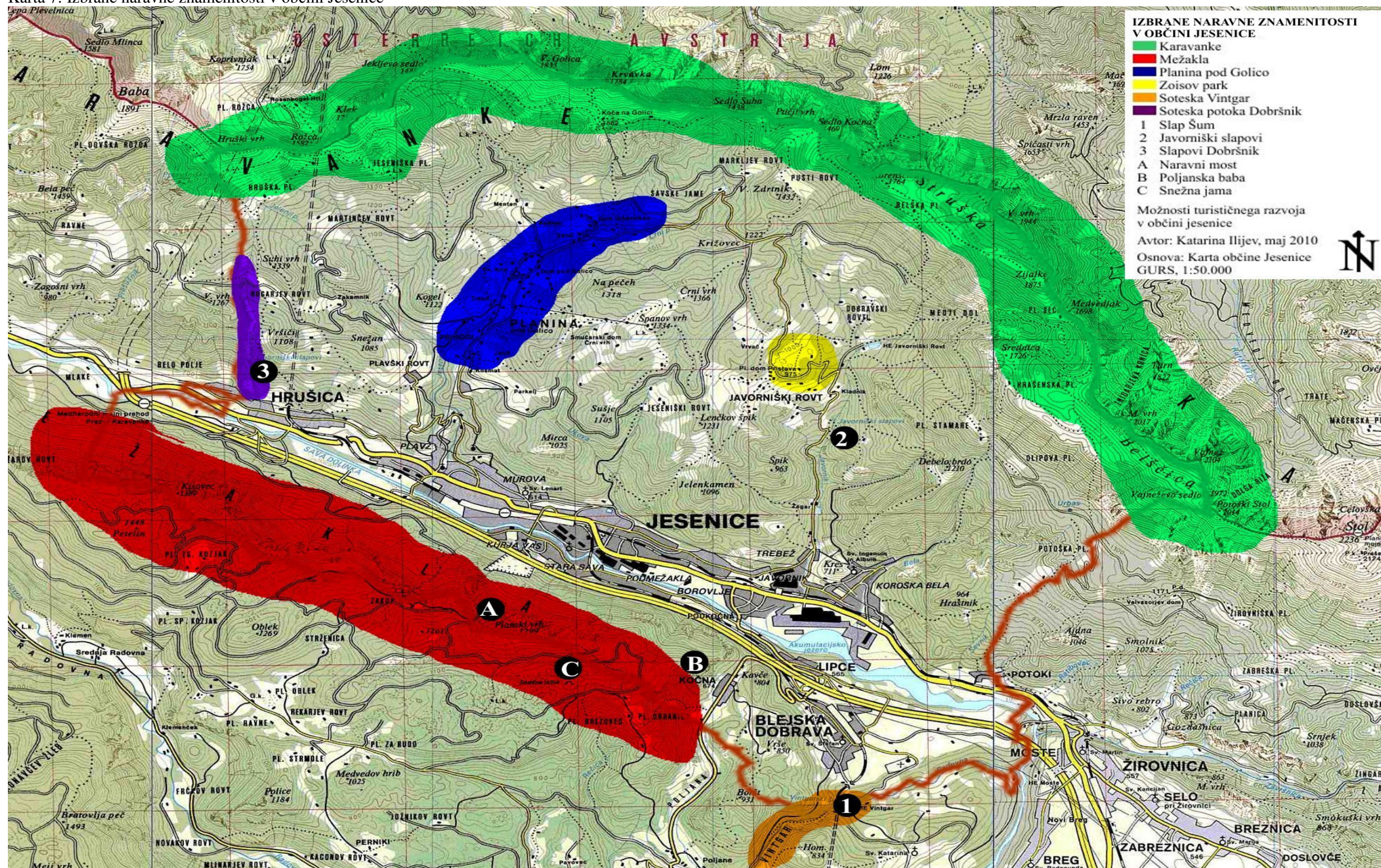
#### POLJANSKA BABA

Je osamljena skala, ki izstopa iz bukovega gozda na vzhodnem pobočju Mežakle. Legenda pravi, da je nenavadna podoba skale dobila ime "Baba" po trdosrčni in neusmiljeni edinki plemiškega rodu, ki ni hotela rešiti smrti nesrečnega kmeta, ki ga je pokončala zver, ko je lovil na Mežakli (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

Gre za primerek trdnejše kamnine, ki je odpornejša na padavine, zmrzal in delovanje vetra, za razliko od okoliške manj odporne kamnine, ki jo je postopoma odneslo. Tako je nastal ta skalni stolp nenavadne oblike (Habjan, 2001).

Do Babe se da priti po strmi poti iz naselja Kočna na Poljanah. V slabi uri premagamo strmino in pridemo do obeliska, ki je proti pobočju visok 4 m, proti dolini pa kar 8 m. Po klinih lahko splezamo na sam vrh, od koder je lep razgled (Občina Jesenice, 2009).

Karta 7: Izbrane naravne znamenitosti v občini Jesenice



### 3.1.2 Družbene in kulturne prvine

Med družbene in kulturne prvine, ki imajo v posameznih območjih lahko tudi turistični pomen, uvrščamo zlasti jezik, mentaliteto, gostoljubnost, navade in šege, folkloro, tradicijo in različne kulturne ter gospodarske objekte, ustanove in prireditve (Jeršič, 1985, str. 32).

#### STARA SAVA

Je staro fužinarsko in stanovanjsko naselje, ki je mestu nekoč dajalo utrip, danes pa je zaščiten kot tehniški spomenik ob sotočju Save Dolinke in potoka Ukova. Na tem mestu je leta 1381 Weiser postavil prvo fužino. Bucellini je leta 1538 dal prestaviti fužine iz SV. Križa na Savo, dokler niso plavži leta 1988 povsem ugasnili. Jedro nekdanjega naselja predstavljajo Bucellini-Ruardova graščina, cerkev Marijinega vnebovzeta delavska stanovanjska stavba, imenovana "Kasarna", ostanki fužinskih obratov in obnovljeni plavški dimnik ter mlin (Heberle-Perat, 1994).

Slika 6: Muzejsko območje Stara Sava



Vir: Kraji Slovenija

#### PLAVŽ NA STARI SAVI

Sredi 19. stoletja je bil last Viktorja Ruarda, zadnjega iz družine Ruardov, lastnikov savskih fužin. Pod njegovim preudarnim vodstvom so savske fužine doživele svoj zadnji razcvet. Visok je bil 12 m, v premeru pa je meril 2,8 m. uporabljalo ga je 16 plavžarjev, dnevno pa so iz njega pridobili "200 dunajskih stotov grodlja" (Turistični portal občine Jesenice, 2009). Ostanki Bucellinijevega plavža so tudi edini ohranjeni ostanki številnih nekdanjih jeseniških plavžev. Plavžarski dimnik je bil obnovljen (Turistični vodnik po občini Jesenice, 1998).

#### CERKEV MARIJINEGA VNEBOVZETJA IN SV. ROKA NA SAVI

Gre za staro rudarsko podružnično cerkev, iz leta 1906. Posvetil jo je Tomaž Hren. Predstavlja prvi primer jezuitske arhitekture na slovenskem in je ena od prvih stavb, ki začenjajo arhitekturno oblikovanje 17. stoletja. Gotski stil živi ponekod pri nas še v 17. stoletju, v tem času je bila cerkev povečana in nadzidana. Geometrijska poslikava po robovih zunanjih sten in oken sodi v ta čas. Portal je iz

značilnega gradbenega materiala na Gorenjskem-zelenega tufa iz Kocjančičeve delavnice. Notranjost je triladijska, obokana. Oprema je iz 18. in 19. stoletja. V cerkvi sta poleg slik Janeza Potočnika, Andreja Herrleina in Leopolda Layerja ohranjeni tudi oltarni sliki Nicole Grassija. Cerkev sodi v sklop urbanistično zaščitenega jedra "Stara Sava" (Heberle-Perat, 1994).

#### BUCELLINI-RUARDOVA GRAŠČINA/GORNJESAVSKI MUZEJ JESENICE

Graščina je bila zgrajena v prvi polovici 16. stoletja. Po nekaj prenovah je stavba dobila klasicistično podobo iz sredine 19. stoletja in je spomeniško zaščitena. Okrog graščine se je včasih razprostiral grajski park Hrenovca, ki so ga uničili ob gradnji plavža, ki ga pa danes tudi ni več.

Danes je v graščini sedež Gornjesavskega muzeja Jesenice s stalnimi razstavnimi zbirkami, ki pričajo o obstoju človeka na območju Karavank že pred železno in bronasto dobo. Zbirke govorijo o zgodovini rudarstva in železarstva na Gorenjskem, o geoloških raziskavah sestave Karavank in fosilih. Tu so makete plavžev in objektov iz nekdanjih železarskih Jesenic. Muzej hrani znane slike in skulpture, med njimi tudi znameniti poznogotski kip Sedeče Marije z Jesenic (Heberle-Perat, 1994).

#### "KASARNA" NA STARI SAVI

Delavska kasarna na Jesenicah je kulturni in zgodovinski spomenik. Gre za poznobaročno stavbo iz 18. stoletja, ki je oblikovana v podolžno enonadstropno in več osno poslopje s tremi vhodi in z organizirano tlorisno razporeditvijo z nizom stanovanjskih celic. Njena postavitvev je zaokročila gradnjo tipičnega fužinarskega naselja z upravno stavbo, železarskimi napravami, cerkvijo in delavskimi stanovanji. Predstavlja večji stanovanjski blok z delavskimi stanovanji, ki sodi med najstarejše ohranjene primere skupnih delavskih stanovanj pri nas. V njej je stalna etnološka razstava z rekonstrukcijo delavskega stanovanja iz obdobja tridesetih in štiridesetih let dvajsetega stoletja. Prikazuje bivalno kulturo in način življenja železarskih družin v nekdanjem jeseniškem delavskem naselju (Batista, 2009; Gornjesavski muzej Jesenice, 2009).

## MUROVA

Je najstarejši del Jesenic, ki leži na pobočju Mirce. Žal je danes močno spremenjena z različnimi pozidavami in prezidavami. Zgradbe so razporejene okrog jeseniške cerkve. V Valvasorjevem času je bilo staro mestno jedro le trg, ki so ga po nemško imenovali Markt Assling. Prvi podatki o tem naselju segajo v leto 1469 in pričajo o tem, da so bile prve hiše na Murovi lesene. Nekatere med njimi so se ohranile do danes, vendar so le redke od njih ohranile staro podobo. Kot najstarejšo hišo štejejo Pavlekovo hišo, sledijo ji Resmanova, Pračkova (tu je bila prva šola na jesenicah) in Markeževa (rojstna hiša Toneta Čufarja) (Heberle.Perat, 1991).

## CERKEV SV. LENARTA

Njena lokacija je na Murovi. Gre za enega najlepših sakralnih objektov na Jesenicah. Prvotno je bila posvečena sveti Mariji Magdaleni in se prvič omenja leta 1460. Izredno zanimiva so cerkvena vrata, ki so delo Jožeta Plečnika, na njih pa so upodobljeni apostoli in evangelisti, nad portalom pa je kip Kristusa Kralja (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

## KOSOVA GRAŠČINA

Sodi v sklop štirih fužinskih gradov, ki so jih v 16. in prvi polovici 17. stoletja zgradili lastniki železarskih obratov na Savi, Plavžu, Murovi in Javorniku. Fužinarski dvorec na Murovi je bil zgrajen leta 1521, v virih pa ga omenjajo kot "stari belopeški grad". Doživel je številne prezidave in zamenjal še številnejše lastnike. Konec 19. stoletja so stavbo uporabljali za ljudsko šolo. V pritličju je gostila sodišče in zapore. Med okupacijo pa so jo Nemci preuredili v prehodne zapore. Danes so v Kosovi graščini na ogled stalne razstave o okupatorjevem terorju v letih 1941 do 1945 ter stalna zbirka o zgodovini delavskega gibanja v 19. in 20. stoletju. V drugem nadstropju sta poročna dvorana in protokolarni občinski prostor, ki pogosto gosti kulturne prireditve. V pritličju si je možno ogledati rekonstruirano zaporniško celico (Občina Jesenice, 2009).

Slika 7: Kosova graščina



Vir: Kraji Slovenija

## GIMNAZIJA

Stavba Gimnazije na Čufarjevem trgu je bila zgrajena leta 1914 po načrtu Rudolfa Petza in predstavlja eno izmed redko ohranjenih secesijskih stavb na Jesenicah. Čelno in stranski fasadi odlikujejo bogata geometrijska dekoracija in dekorativno členjena okna, značilna za secesijsko oblikovanje. Rombaste štukaturne detajle na čelni fasadi dopolnjujejo plitvi reliefi z upodobitvami dečkov, ki simbolizirajo veje znanosti. Stavba je bila leta 1994 obnovljena in takrat so ji povrnili izvirno zeleno barvo (Občina Jesenice, 2009).

## GLEDALIŠČE TONETA ČUFARJA

Kulturno-prosvetno in s tem tudi dramsko življenje se je na Jesenicah začelo razvijati že pred prvo svetovno vojno, ko je gledališko društvo leta 1910 z velikim uspehom uprizorilo Sketovo Miklovo Zalo in Cankarjevo Lepo Vido. Od takrat je na Jesenicah gledališko življenje postalo pestro, gledališka kultura pa se je trdno zakoreninila v zavesti Jeseničanov. (Občina Jesenice, 2009).

Od leta 1988 so najpomembnejše prireditve v gledališču Čufarjevi dnevi, na katerih se zberejo najboljši slovenski amaterski odri. V današnjem času gledališka dejavnost zaradi amaterskega statusa ostaja vedno bolj v ozadju medtem ko gledališče Toneta Čufarja postaja predvsem prireditvena ustanova, ki organizira domače in tuje prireditve (Konobelj, 2007).

#### SAVSKE JAME

Še danes so dokaz, da je bila v teh krajih močno zakoreninjena rudarska tradicija, ki je preživela skoraj 800 let. O začetkih rudarstva priča Ortenburški rudarski red iz leta 1831, ki je urejal odnose v rudarstvu in plavžarstvu na Planini pod Golico. Kopija tega dokumenta je na ogled v Muzeju Jesenice (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

Od Jesenic nas gorska cesta mimo Planine pod Golico pripelje do Savskih jam, kjer so nekoč bila bogata nahajališča železove rude. Tu so bile glavne zaloge surovine s katero so oskrbovali dva velika plavža na Savi in Javorniku. Savske jame so obsegale številne, tudi do 90 m globoke rudnike, kjer so kopali siderit. V rudnikih so delali rudarji 8 ur na dan ob soju oljnih leščerb, drugi delavci: tesarji, nakladalci in pražilci, pa kar po 12 ur. Njihovo orodje so bile koničaste lopate, sekire, cepini, "šlegelni" in "štange". Rudo so razstreljevali s smodnikom, pozneje pa z dinamitom. Pražili so jo pri rovu sv. Barbare v Savskih jamah v posebnih zidanih pečeh - "roštancah". Nato so jo prali, sušili in odvažali k plavžu s posebnimi vozovi, ki se jim je reklo "na žlajf". Ti so v kamen vrezali sledi, ki so vidne še danes in pričajo o tovorjenju rude v dolino (Občina Jesenice, 2009). Od številnih vhodov v rove se je ohranil le vhod v Korlnov rov, ki si ga je moč ogledati.



Slika 8: Savske jame – vhod v Korlnov rov



Vir: TD Golica

### ŠTEFELINOVA HIŠA

130 let stara hiša v Planini pod Golico priča o pristni domačnosti jeseniških rovtarjev. Hiša je ohranjena v prvotni obliki. V njej je tipična črna kuhinja, ki približa etnološko dediščino tega kraja. V poletnih mesecih domačini hišo dajejo v najem TD Planina pod Golico, kjer skušajo obiskovalcem prikazati domače obrti (Torkar Tahir, 2003).

### JAMNIKOV SPODMOL

Jama na Kočni nad Jesenicami je najstarejši dokaz človekove prisotnosti na tem območju. V njej so bili odkriti koščena harpuna in še nekaj manjših kremenovih odbitkov. To je bil čas, ko so Slovenijo naseljevali srednjekamenodobni lovci (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

### AJDNA (1048 m)

Znana je kot arheološko območje in predstavlja poznoantično naselbino. V treh terasah na severovzhodnem pobočju Ajdne je bilo odkritih več objektov v ruševinah, ki skupaj z najdbami segajo od 2. do 6. stoletja. Najdbe pričajo o obdobju pred naselitvijo Slovanov. Do sedaj je bilo odkritih 20 stavbnih objektov, številni grobovi in izredno zanimiv sakralni objekt, ki predstavlja po uspešni rekonstrukciji, tloris zgodnje krščanske cerkve, tipičen za alpski prostor 5. in 6. stoletja (Turistični portal občine Jesenice, 2009). Od leta 1999 je arheološko najdišče Ajdna razglašeno za kulturni spomenik državnega pomena. Urejen je za obiskovalce. Številne drobne najdbe pa hrani Gorenjski muzej.

Slika 9: Ostanki stavb poznoantične naselbine na Ajdni



Vir: Kraji Slovenija

## PARTIZANSKA BOLNIŠNICA NA MEŽAKLI

Nahaja se v bližini Zakopov. Gre za skromen lesen objekt, ki je bil postavljen leta 1942 kot zatočišče ranjencev. Bolnišnica je bila znana tudi kot "Mala bolnica" in je predstavljala prvo partizansko bolnišnico na Gorenjskem. Značilno zanjo je bilo predvsem to, da je Nemci ves čas druge svetovne vojne niso odkrili. Zgradili so jo iz ostankov lesa in ogrodja Lukmanove kočice na Zakopu, ki je bila požgana septembra 1941. "Mala bolnica" na Mežakli je delovala od novembra 1942 do maja 1943, ko se je preimenovala v "Ambulanta D". oskrbovali so jo predvsem prebivalci Podmežakle, vodo pa so dobivali iz talnega zajetja pri današnjem pretvorniku. V letu 1997 prenovljena bolnica je primer avtentičnega zgodovinskega spomenika, ki priča o težkih pogojih zdravljenja ranjencev med drugo svetovno vojno (Turistični vodnik po občini Jesenice, 1998).

Slika 10: Partizanska bolnišnica na Mežakli



Vir: Katarina Ilijev (28. 7. 2009)

### SPOMINSKI PARK NA PLAVŽU

Leži na mestu nekdanjega opuščenega pokopališča. Današnjo podobo je dobil v zadnjih tridesetih letih. V osrednjem delu parka stoji vojaška kapela z grobnico padlih v prvi svetovni vojni. Imena padlih vojakov so zapisana na litoželeznih ploščah. Park je izredno lepo vzdrževan in se ponaša z zbirko več kot dvesto različnih vrst okrasnega drevja in grmovnic. Kot arboretum je vsekakor posebnost Jesenic. Za bogatim rastlinjem se skriva stari pokopališki zid, ki z nekaterimi vzdanimi nagrobnimi ploščami še vedno ohranja prvotno funkcijo in priča o času in ljudeh, ki so neizbrisano zaznamovali ta prostor (Turistični vodnik po občini Jesenice, 1998).

### SPOMENIK STRELJANJU TALCEV NA BELEM POLJU-HRUŠICA

Postavljen je v spomin na tragični dogodek, ko so Nemci 27. julija 1942 na Belem polju ustrelili 45 talcev in se tako maščevali za partizansko akcijo v kateri je bil uničen gestapovski avtomobil. Leta 1977 je bila postavljena tudi naravna skala z bronasto ploščo z opisom dogodka in 24 betonskih kvadrov s podatki o talcih. Zaradi svoje avtentičnosti ima spomenik posebno zgodovinsko in kulturno vrednost (Turistični vodnik po občini Jesenice, 1998).

### OSREDNJI SPOMENIK 2. SVETOVNE VOJNE

Stoji v manjšem parku nasproti železniške postaje na Jesenicah. Posvečen je vsem padlim borcem v narodnoosvobodilni vojni in žrtvam fašističnega nasilja. Zunanji izgled spomenika je v obliki kamnite rotunde s petimi bronastimi reliefi in kamnitim obeliskom z vklesanim verzom Mihe Klinarja (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

### SPOMINSKI PARK NA KOROŠKI BELI

Zasnovan je na območju nekdanjega krajevnega pokopališča. Leta 1976 so v parku postavili spomenik na grobišču petih talcev-domačinov, ki so jih Nemci pripeljali leta 1941 iz zaporov v Begunjah in jih ustrelili ob pokopališkem zidu. Na ohranjenem delu pokopališkega zidu je pritrjena granitna plošča z imeni ustreljenih talcev, na betonskem platoju pa je postavljena bronasta plastika petih

mož. Zaradi svoje kulturne in zgodovinske vloge ohranja park predvsem pietetno funkcijo (Turistični vodnik po občini Jesenice, 1998).

#### ŠTEFANČEVO ZNAMENJE

Najdemo ga na Koroški Beli. Po ljudskem izročilu so ga postavili domačini leta 1812 v spomin na padle francoske vojake, ki so bili domnevno pokopani v bližini. Znamenje oblikovno posnema na Gorenjskem razširjeno obliko baročnih stebrastih znamenj, oblika strehe in zašiljene line pa mu dajejo neogotski videz (Občina Jesenice, 2009).

#### SPOMENIK PADLIM V NOB OB DELAVSKEM DOMU NA JAVORNIKU

Posvečen je 147 padlim borcem narodnoosvobodilne vojne in žrtvam okupatorjevega nasilja iz naselij Javornik, Koroška Bela in Potoki. Kompozicijo spomenika sestavlja podstavek s centralno spominsko ploščo in dvema stranskima kamnitima reliefoma, ki ponazarjata trpljenje ljudi. Na podstavku je borec, ki z dvigom rok in puške naznanja zmago (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

#### CERKEV POVIŠANJA SV. KRIŽA-PLANINA POD GOLICO

Zgrajena je bila leta 1683 v spomin na zmago nad Turki pred Dunajem. Oblikovno je cerkev značilen gorenjski spomenik iz 17. stoletja. Oltar je iz druge polovice 18. stoletja, dopolnjuje pa ga 15 medaljonov poslikave Križevega pota. Na pokopališču poleg cerkve je pokopan starosta slovenskih alpinistov Joža Čop, po katerem je dobila ime tudi smer v severni steni Triglava-Čopov steber (Turistični vodnik po občini Jesenice, 1998).

#### CERKEV SV. IGENUINA IN ALBUINA-KOROŠKA BELA

Predhodnica današnje župnijske cerkve je bila zidana v gotskem slogu in prav tako posvečena sv. Ingenuinu in sv. Albuinu leta 1361. Po vseh katastrofah, ki jo je cerkev utrpela, od požara leta 1761, pa povodnji, kraje zvonikov leta 1916 in popolnega rušenja leta 1917 s strani italijanskih letal, so cerkev uspešno obnovili 1990 in jo že petič posvetili leta 1998 (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

## CERKEV SV. ŠTEFANA-BLEJSKA DOBRAVA

Je najstarejša stavba v vasi. Cerkev je v osnovi gotska s pravokotno ladjo in peterostraničnim prezbiterijem, leta 1743 pa je bila prezidana v baročnem stilu. V njej sta tudi dva stranska oltarja iz 18. stoletja. Cerkev obdaja zid za katerim je staro, opuščeno pokopališče. Ohranjenih je le še nekaj grobov, med njimi grob Prešernovih sester, Katre in Jere z nagrobno ploščo, vzidano v cerkveno fasado (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

## BLAŽUNOVA KAŠČA-POTOKI

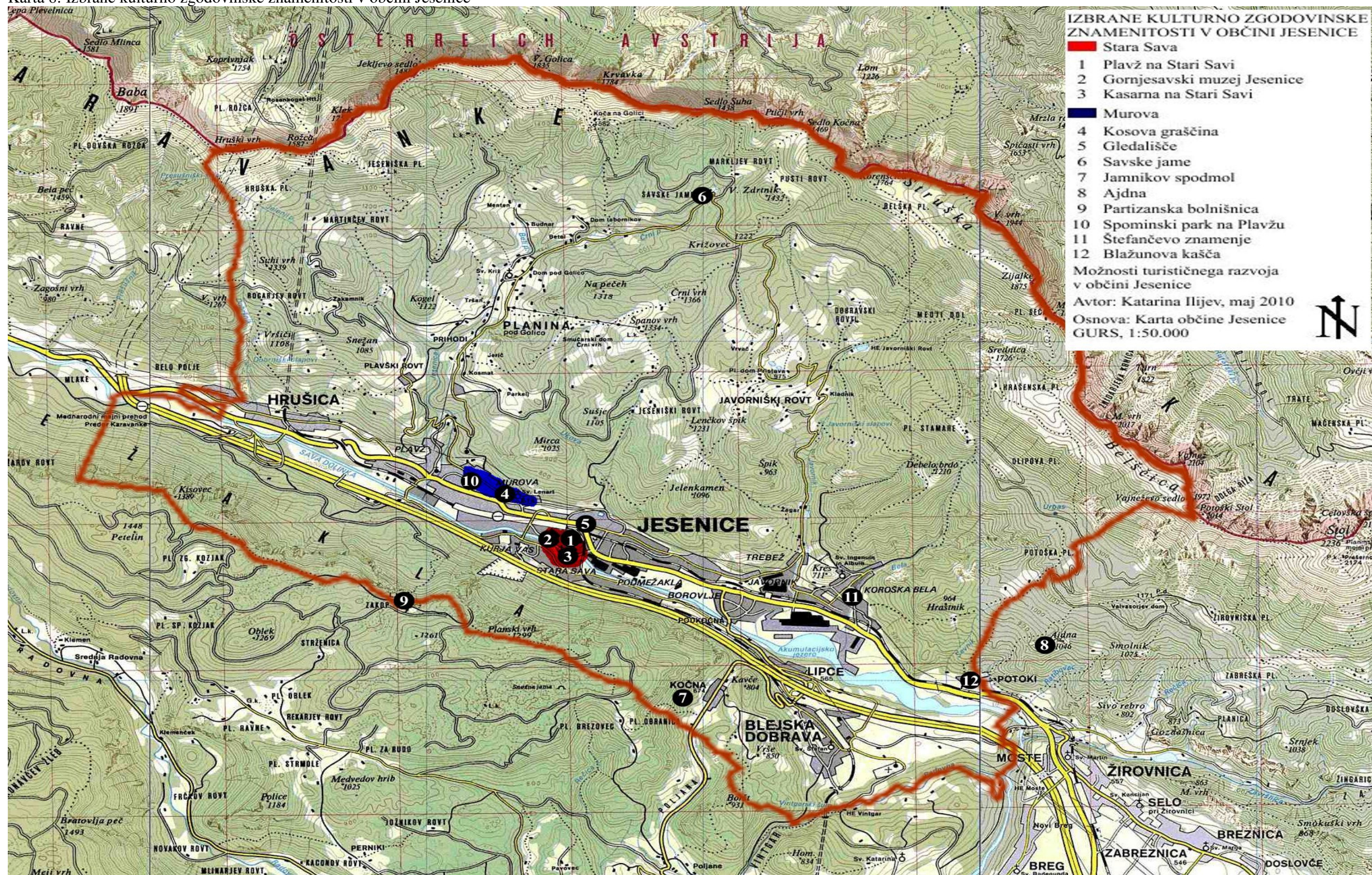
Je del Blažunove domačije in je zaščiten kot etnološki spomenik. Blažunova hiša, kašča in gospodarsko poslopje so zgled, kako si je kmečki naročnik v preteklosti ob ugodnem gospodarskem in kulturnem razvoju lahko privoščil delo mojstrov, kamnosekov in celo slikarjev (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

Blažunova kašča je zidana ločeno na travniku za hlevom. Vhodna fasada ima šivane robove in karirani ornament v opečnato rjavi barvi. Za borduro pa je mojster uporabil še modro in oker barvo, da se slikarija opazi že na daleč. Po zunanjem videzu je pozno gotska. Dva polkrožna portala, masivne lesene duri, stopnišče iz zloženih kamnitih klad ter z deskami opaženo čelo stavbe z izrezanim trilstom krasijo vhodno stran kašče. Notranjost ima dva prostora, ki služita shranjevanju žita in mesa (Občina Jesenice, 2009).

Občina Jesenice je bogata z naravno in kulturno dediščino. Kljub Železarni, ki močno kvari podobo Jesenic, je območje atraktivno za obiskovalce saj se naravne in kulturne znamenitosti nahajajo v neokrnjeni naravi in omogočajo visoko doživljajsko vrednost. Na tem mestu gre poudariti obisk Soteske Vintgar, in narcisnih polj v Planini pod Golico, ki s svojo pestrostjo omogočita posebno doživetje narave. Zelo dobro je ohranjena sakralna dediščina, območje Stare Save kot tehniškega spomenika ter zgodovinski spomeniki. Slabše pa je ohranjena stavbna dediščina iz preteklosti, z redkimi primerki v starem mestnem delu Murova. Problem predstavlja dejstvo, da so nekatere naravne in kulturne znamenitosti poznane samo lokalnemu prebivalstvu in so zato zelo malokrat

obiskane. Vendar pa ob motiviranosti potencialnih obiskovalcev in primerni promociji lokalnih znamenitosti le-te lahko postanejo turistično privlačne.

Karta 8: Izbrane kulturno zgodovinske znamenitosti v občini Jesenice





## PRIREDITVE V OBČINI JESENICE

Prireditve so pomemben del turistične ponudbe saj omogočajo prepoznavnost kraja v širši okolici in obisk številnih gostov. Velik pomen imajo tudi za domače prebivalstvo, ki se skozi zabavo in različne aktivnosti lahko srečuje in povezuje. Nekatere prireditve skrbijo za ohranjanje etnološke in kulturne dediščine. Zato je z vidika ohranjanja dediščine ter nadaljnjega razvoja turizma v nekem kraju bistvenega pomena vključevanje mladih, ki na ta način lahko spoznavajo zgodovino ter kulturno bogastvo svojega kraja.

### **Prvi glas Gorenjske**

Tradicionalna glasbena prireditev, ki poteka vsako leto v marcu, v gledališču Toneta Čufarja na Jesenicah. Gre za izbor mladih pevskih talentov v različnih starostnih kategorijah. Prireditev organizira Radio Triglav v sodelovanju z Občino Jesenice.

### **Triglav Trophy**

Drsalna revija v organizaciji Zavoda za šport Jesenice vsako leto v aprilu privabi številne gledalce ter drsalce iz različnih držav v Športno dvorano Podmežakla. Tekmovanje sodi med najpopularnejša mednarodna tekmovanja v tem športu na svetu in predstavlja odlično priložnost za promoviranje Slovenije in Jesenic.

### **Skoki v vodo za pokal mesta Jesenic**

Zavod za šport Jesenice v sodelovanju z Mladinskim centrom Jesenice vsako poletje organizira tekmovanje v skokih v vodo z 10m stolpa za pokal mesta Jesenic. Prireditev poteka na kopališču Ukova. Tekmovanje je popestrjeno s številnimi zabavnimi in družabnimi igrami kot so balinčkanje, tarok, igranje odbojke v vodi, limbo, itd.

### **Tradicionalni pohod na Vajnež**

Planinsko društvo Javornik-Koroška Bela vsako leto 25. junija organizira tradicionalni pohod na najvišji vrh v jeseniški občini. Pohod se začne po označeni poti preko Medjega dola do planine Seča nad Belščico in naprej na Vajnež. Na vrhu poteka kulturni program. Po svečanosti sledi vrnitev skozi Stamare, mimo potoka Javornik do Doma kurirjev v Javorniškem Rovtu, kjer za pohodnike poskrbijo s toplo malico (Gorenjski Glas, 2007).

### **Spominski Košnikov pohod na Golico**

Poteka vsake tretji vikend v septembru, v organizaciji PD Jesenice.

### **Pohod na Stol**

Tradicionalni pohod na Stol vsako leto 29. maja organizira Športna zveza Jesenice.

### **Jožefov sejem ter teden obrti in podjetništva**

Sejem poteka od 14 do 19 marca na Trgu Toneta Čufarja in ima na Jesenicah že dolgoletno tradicijo. V prodajnem programu ponuja izdelke domače in umetne obrti ter izdelke za široko domačo porabo. Sejem vsako leto obišče okoli 10.000 obiskovalcev Zgornje Gorenjske in avstrijske Koroške. Poleg široke ponudbe kakovostnih izdelkov na prodajnih stojnicah je dogajanje popestrjeno z dodatnim kulturnim programom. Organizirane so predstavitve običajev domače in umetne obrti, nastopi folklornih in glasbenih skupin ter druge zabavne igre (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

Poleg Jožefovega sejma poteka vsako leto istočasno v prostorih avle Gledališča Toneta Čufarja razstava izdelkov obrtnikov od Rateč do Rodin, ki jo organizira Območna obrtna zbornica Jesenice (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

Slika 11: Jožefov sejem



Vir: Zavod za šport Jesenice, 2009

### **Praznik narcis in kmečke igre**

V Planini pod Golico narcise cvetijo cel mesec maj. Turistično društvo Golica ter TIC Jesenice v tem času organizirata številne kulturne in družabne prireditve, ki popestrijo ogled narcis. Možen je voden ogled po vasi, ogled črne kuhinje ter razstave Podeželskih žena izpod Golice in Stola in domačih umetnikov (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

Kmečke igre potekajo v avgustu. Sodeluje osem ekip iz okoliških vasi in gostje iz Koroške. Na igrah so na šaljiv in zabaven način prikazana nekdanja kmečka opravila. Po igrah sledi kmečka zabava (TD Golica, 2009).

Slika 12: Kmečke igre v Planini pod Golico



Vir: TD Golica, 2009

### **Žegnanje konj**

Prireditev poteka vsako leto 26. 12 v središču vaškega jedra na Blejski Dobravi. Organizator je Krajevna Skupnost Blejska Dobrava.

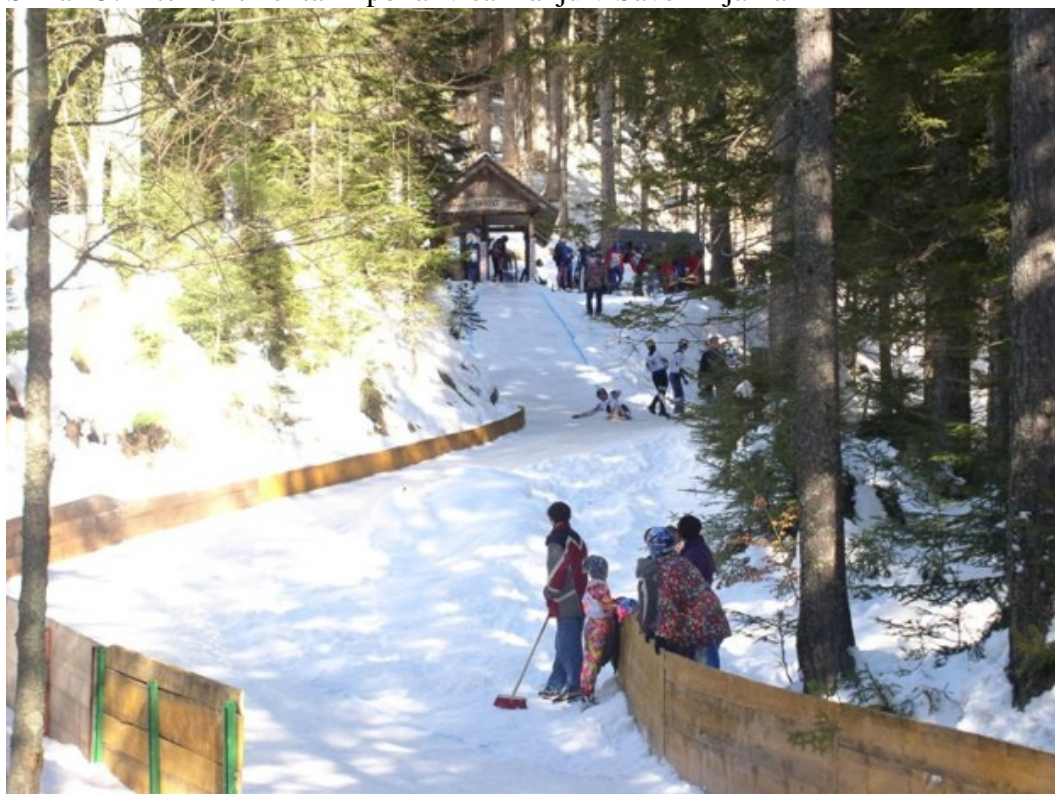
### **Čufarjevi dnevi**

Gre za tradicionalno srečanje ljubiteljskih gledališč, ki je preraslo v festival tekmovalnega značaja. Na Čufarjevem odru se predstavi od 6 do 8 gledaliških predstav, ki jih izbere selektor. Čufarjevi dnevi potekajo v času od 14. do 19. novembra (Slovenia.info, 2009).

### **Interkontinentalni pokal v sankanju na naravni progah v Savskih jamah**

Tekmovanje poteka po naravni sankoški progi, ki je speljana po gozdni cesti. Udeležujejo se ga klubi iz različnih držav sveta. Vsakoletna prireditev v januarju pripelje številne gledalce v Savske jame. Proga je sicer vzdrževana od decembra do februarja ter omogoča rekreacijsko sankanje.

Slika 13: Interkontinentalni pokal v sankanju v Savskih jamah



Vir: Zavod za šport Jesenice, 2009

### **Smuk za trofejo "Svinjska glava"**

Začetki te prireditve segajo v leto 1966/67, ko se je skupina smučarjev v Španovem vrhu odločila v pustnem času organizirati veleslalom v maskah na smučeh. Takratno pustno nedeljo je bilo na startni listi prijavljenih 73 tekmovalcev. Prva nagrada je bila pečena svinjska glava in prehodni pokal ter pokal v trajno last. Naslednja tekmovanja so prinesla nekaj novosti. Občina Španov vrh, ki je bila kot taka proglašena je dobila svoj prapor, izvoljen je bil župan, priredilo pa se je tudi tekmovanje za največjo laž (Turistični portal občine Jesenice, 2009)

Slika 14: Smuk za trofejo "Svinjska glava"



Vir: TD Golica, 2009

Tekmovanje za trofejo "Svinjska glava" se je ohranilo do danes. Spremljajo ga še ostale prireditve kot je ustoličevanje "svinjskega župana" ter potrjevanje starega, v dvorani Podmežakla pa poteka "svinjska" hokejska tekma.

Prireditve v občini Jesenice so premalo poznane širši javnosti. Z izjemo nekaterih športnih prireditev privabijo zgolj lokalno prebivalstvo. Potrebno bi bilo poskrbeti za večjo tržno usmerjenost prireditev. V obliki zloženke bi bilo potrebno izdelati program prireditev, v katerem bi predstavili in časovno opredelili vse prireditve. Le-te bi morale biti dostopne v turističnih društvih ter TICih v bližnji in širši okolici.

## **3.2 TURISTIČNA OPREMLJENOST**

Ta pojem zajema vse tiste objekte (in storitve) za zadovoljevanje turističnih potreb, ki so nastali in ki obratujejo ter se vzdržujejo zaradi turizma. V nasprotju s splošno infrastrukturo, ki ne nastaja samo zaradi turističnih potreb, razlikujemo objekte turistične infrastrukture in superstrukture (Jeršič, 1985, str. 32).

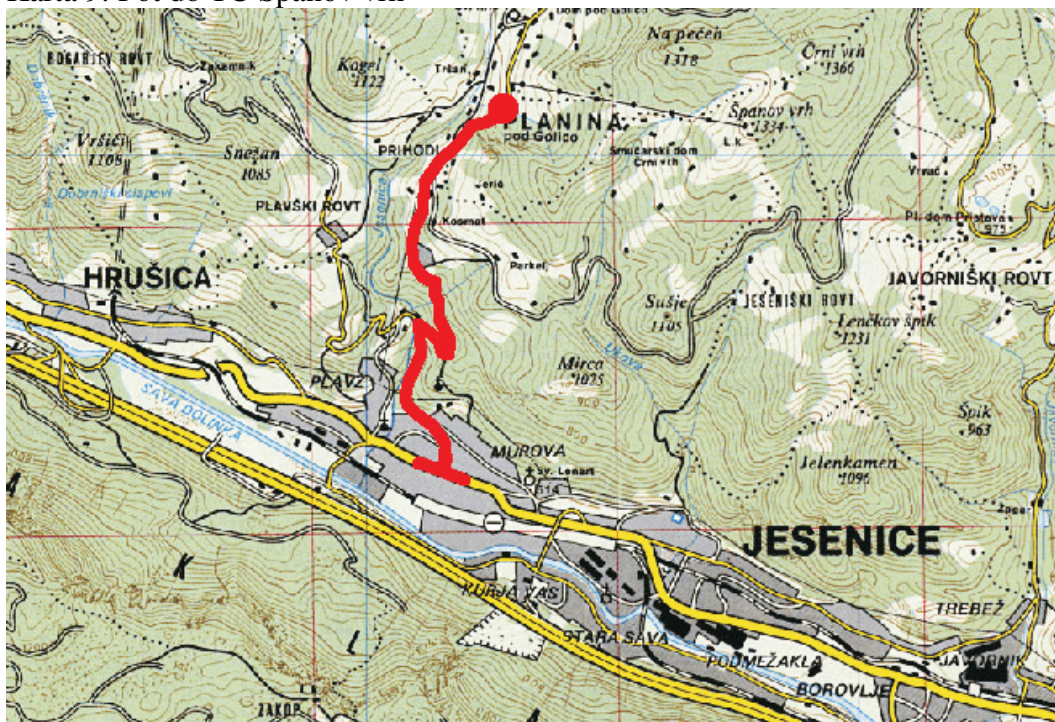
### **3.2.1 Turistična infrastruktura**

Pod pojem turistična infrastruktura uvrščamo dodatno splošno infrastrukturo, zgrajeno pod vplivom turizma. To je splošna infrastruktura, ki jo pogojujejo povečane potrebe zaradi turističnega obiska oziroma razvoja. Poleg tega je zlasti pomembna še turistična infrastruktura v ožjem smislu, v katero uvrščamo posebne turistične prometne naprave (npr. gondolske in smučarske žičnice), naprave za šport in zabavo (npr. igrišča za tenis, smučarske proge, igralnice, idr.), kongresna središča in informacijske urade (Jeršič, 1985, str. 32).

## **TURISTIČNI CENTER ŠPANOV VRH**

Španov vrh je zanimiv tako poleti, kot pozimi. Za smučarje so urejene prekrasne proge. Vseh prog je za 12 hektarjev. Smučarska sezona traja od konca novembra do srede marca ali še dlje. V spomladanskih ter poletnih mesecih pa se je s sedežnico moč zapeljati na Španov vrh in hkrati občudovati travnike prekrte z narcisami ter uživati v pogledu na Triglav. Poletna sezona traja od sredine maja do konca avgusta (Občina Jesenice, 2009).

Karta 9: Pot do TC Španov vrh



Vir: Zavod za šport Jesenice

Smučišče je od centra Jesenic oddaljeno 4 km. Vstopna postaja enosedelnice je v Planini pod Golico na nadmorski višini 981 m. Srednja postaja Črni vrh je na nadmorski višini 1184 m. Zgornja postaja Španov vrh pa na nadmorski višini 1361 m. Dolžina smučišča je 1630 m in je primerno tako za rekreativne kot za zahtevne smučarje. Smučarska proga je speljana po pobočju hriba Španov vrh. Orientirana je na zahodno stran in ob lepem vremenu omogoča čudovit razgled na Julijske Alpe, pobočje Karavank in Zgornjesavsko dolino (Slovenia info, 2009).

Ljubitelji turnega smučanja lahko izkoristijo bližino pobočij malo manj znanih vrhov Karavank: Pusti vrh-Križovec, proti Stolu, Črni vrh-Medji dol, Planina-Rožca-Dovje (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

Razvoj smučarskega turizma v kraju je odvisen od pokrajinske primernosti in uporabnosti za razvoj tovrstne rekreacije ter doživljajske zmožnosti pokrajine. Kriteriji primernosti za razvoj smučanja v neki pokrajini so: nadmorska višina in ekspozicija smučarskega območja, zanesljivost snežne odeje, lastnosti površja,



višinska razlika smučišč, nagnjenost terena in skupna površina smučarskih območij. Pokrajinski pogoji v Španovem vrhu v večini dosegajo minimalne kriterije za primernost smučarske rekreacije. Smučišče se nahaja na nadmorski višini nad 1000 m, sredi gozdnih površin na jasah brez skalovja s primerno nagnjenostjo terena med 20% do 45%. Višinska razlika smučišča znaša 380 m (minimalni kriterij 200 m). Kriterija, ki ne dosegata minimalnih vrednosti sta površina smučarskih območij, ki znaša le 12ha ter zanesljivost snežne odeje, ki redko doseže minimalno vrednost 90 dni. Ta problem bi se dalo odpraviti z investicijo nakupa prenosnih snežnih topov ter izgradnjo umetnega bazena za vodo. Tako bi s pomočjo hladnih noči smučišče umetno zasneževali in s tem podaljšali možnost smuke.

Slika 15: Smučišče Španov Vrh



Vir: Zavod za šport Jesenice

V občini Jesenice je na voljo veliko sprehajalnih, kolesarskih in pohodniških poti, ki vodijo v osrčje zahodnih Karavank ter preko planote Mežakle. Karavanke so idealne za manj zahtevne gorske podvige, saj so pretežno kopastih oblik ter nižje kot sosednje Julijske in Kamniško-savinjske Alpe. Vrhovi v Karavankah so

izredno lepe razgledne točke, so lahko dostopni in polni naravnih lepot. Razvojna agencija Zgornje Gorenjske je leta 2003 izdala prospekt za pohodništvo, ki se glasi Pot pod noge z Viktorjem-pohodnikom. V njem so natančno opisane pohodniške poti.

Predlagane pohodniške poti so:

### **1. Španov vrh**

Zanimivosti ob poti so Španov vrh-razgledna točka, Zoisov park ob Domu Pristava, narcise (v mesecu maju).

### **2. Golica-kraljica narcis**

Zanimivosti ob poti so Cerkev Sv. Križa, Savske jame, narcise (v mesecu maju), sedlo Suha (spomenik v spomin padlemu ameriškemu letalu med 2. svetovno vojno, Golica).

### **3. Pohod na Rožco in sosednje vrhove**

Zanimivosti ob poti so razgledišča z Rožce, Hruškega vrha in Dovške Babe.

### **4. "Najvišja panoramska pot Slovenije" – grebenska pot od Stola do Kepe**

Zanimivosti ob poti so Javorniški slapovi (na poti do Javorniškega Rovta), Zoisov park na Pristavi, grebenska pot z razgledi na Julijske Alpe in Ljubljansko kotlino ter južno Koroško na avstrijski strani.

### **5. Pohod po razglednem sedlu Medvedjak**

Zanimivosti ob poti so Javorniški slapovi (na poti do Javorniškega Rovta), Zoisov park na Pristavi, Naravoslovna in rudarska učna pot (označena z oznako prekrizanih kladiv in fosilom trilobita), slovenska geološka transverzala, botanično bogata Belska planina.

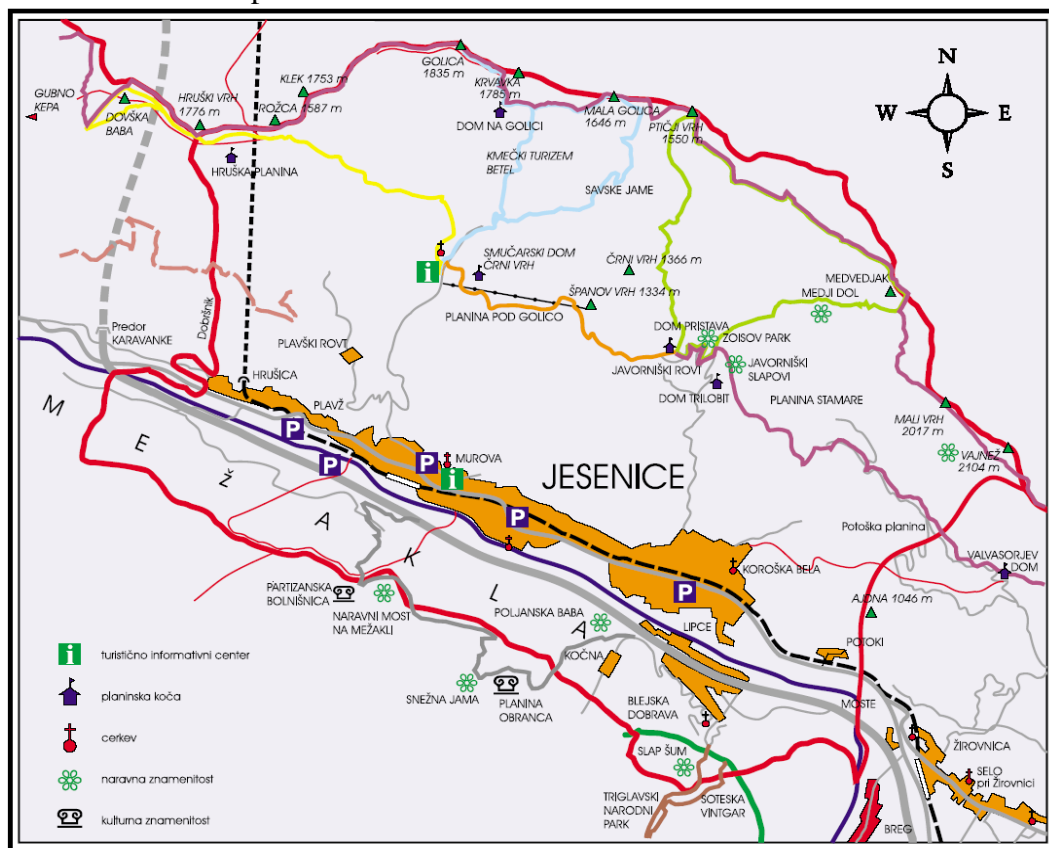
### **6. Potep po Mežakli**

Zanimivosti ob poti so Poljanska Baba, spomenik padlim borcem na planini Obranca, Snežna jama, naravni most na Mežakli, partizanska bolnica, razgledišča z roba planote.

### **7. Soteska Vintgar**

Zanimivosti ob poti so soteska Vintgar, slap Šum, taborska cerkev Sv. Katarine.

Karta 10: Pohodne poti v občini Jesenice



Vir: Turistični portal občine Jesenice, 2010

Poleg omenjenih pohodniških poti je v Javorniškem Rovtu nad Jesenicami tudi **Naravoslovna in rudarska učna pot**. Označena je s smerokazi in tablamami ter predstavlja naravni in zgodovinski laboratorij. Namenjena je vsem, ki želijo odkrivati zakonitosti narave in ostanke preteklosti. Pot se začne v Javorniškem Rovtu, pri domu Trilobit. Dolga je 8 km in ima 15 vsebinskih točk. Za ogled celotne poti je potrebnih približno 5 ur (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

### KOLESARSKÉ POTI V OBČINI JESENICE

Z vidika kolesarja je za posamezen izlet pomembno, da je raznolik, zanimiv s panoramskimi pogledi in posameznimi znamenitostmi ob poti ter da ponuja točke za okrepčilo (gostilne, okrepčevalnice...). V občini Jesenice so kolesarske poti zasnovane tako, da v večji meri vodijo po manj prometnih, makadamskih in gozdnih cestah ter kolovozih. Hkrati so kolesarske poti zasnovane kot krožne ture.

Začetek in zaključek posameznega izleta je torej na isti lokaciji, kar pomeni lažji dostop za kolesarje iz drugih območij Slovenije. Predlagane točke za počitek in razgledne točke so določene glede na dolžino in težavnost kolesarskega izleta in so zasnovane tako, da ohranjajo neko razumno mejo med rekreativnim kolesarjenjem in turističnim ogledovanjem znamenitosti. Sama reliefna podoba občine Jesenice ter velikost in gostota cestnega omrežja žal ne dopuščajo velike izbire pri izbiranju tras za kolesarske izlete (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

Na razvojni agenciji Zgornje Gorenjske so pripravili karto z opisi kolesarskih tur po občini Jesenice. V njej so predlogi štirih kolesarskih tur, v katere so vključena različna območja in kraji v občini Jesenice, namenjeni pa so različnim ciljnim skupinam: od družin do povprečnih rekreativcev in nenazadnje zahtevnejših gorskih kolesarjev (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

Predlagane kolesarske poti so:

### **1. Okoli Španovega vrha**

Pot vodi iz slikovite vasi Planina pod Golico skozi dolino Črnega potoka mimo Savskih jam do Križovca in preko »Jeseniških rovtov« čez Prihode nazaj v Planino pod Golico. Izlet je delno zahteven zaradi vožnje po makadamskih poteh in strmega vzpona proti Križovcu. Idealen čas za kolesarjenje je zaradi visoke nadmorske višine v poletnih mesecih. Primeren je za gorske kolesarje (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

### **2. Vražja**

Kolesarski izlet nas iz centra Jesenic popelje čez Javorniški Rovt in mimo Pristave, do sedla Križovec pod grebenom Karavank in dalje do Planine pod Golico ter nazaj na Jesenice. Izlet je zelo zahteven zaradi strmega vzpona v Javorniški Rovt in je primeren za gorske kolesarje, ki so v dobri fizični pripravljenosti (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

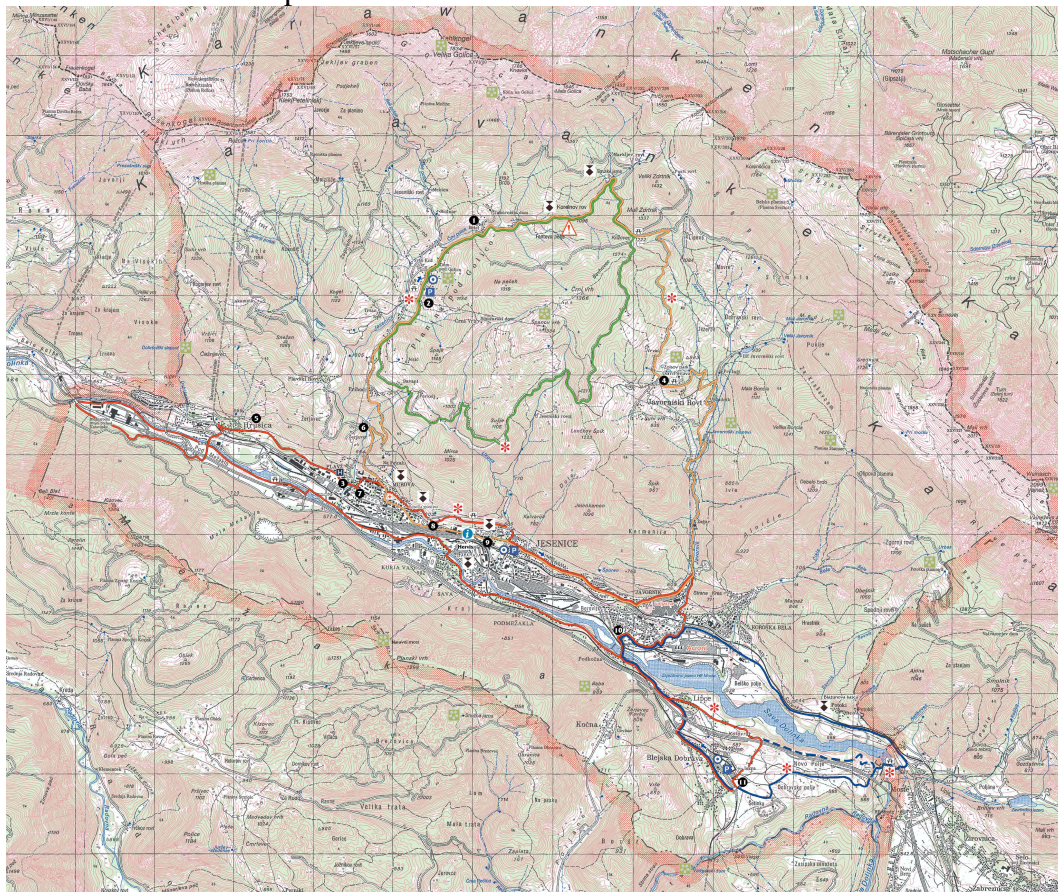
### **3. Po Jesenicah**

Nezahteven kolesarski izlet nas popelje po Jesenicah in bližnji okolici. Iz Blejske Dobrave nas pot vodi mimo Slovenskega Javornika, Koroške Bele, po Cesti Toneta Tomšiča, Razgledni poti, Murovi do Hrušice in pod pobočji visokogorske kraške planote Mežakle mimo nekdanjega fužinarskega naselja Stara Sava skozi Podmežaklo in Lipce nazaj na Blejsko Dobravo (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

### **4. Savska**

Krajši kolesarski izlet nas popelje iz Blejske Dobrave preko Slovenskega Javornika, Potokov v dolino Save Dolinke in čez travne poljane »Kavčk« mimo pokopališča nazaj do izhodišča na Blejski Dobravi. Izlet je nezahteven, težavnejši del je kratek vzpon proti »Kavčkom« zaradi velikega naklona cestišča. Izlet je primeren za vse kolesarje, saj ponuja raznolikost vožnje tako po asfaltni kot makadamski podlagi ter vključuje kratke spuste in vzpone (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

Karta 11: Kolesarske poti v občini Jesenice



Legenda:

- Po Jesenicah
- Okoli Španovega Vrha
- "Vražja tura"
- Savska tura

Vir: Turistični portal občine Jesenice, 2010

### JAHALNE POTI V OBČINI JESENICE

V občini Jesenice je speljanih 28 kilometrov konjeniških poti, od lahkih do zelo zahtevnih na makadamskem, travnatem in asfaltnem terenu. Iz smeri Kranjske Gore je pot na Jesenice speljana na Plavški Rovt, trasa pa se nadaljuje do Planine pod Golico (turistična kmetija Betel, kmetija Uric in privez Pri Bavantu) pa do Križovca in Javorniškega Rovta (dom Pristava), naprej pa na Debelo Brdo, Olipovo in Potoško planino do Valvasorjevega doma v občini Žirovnica. Tu se jahači spustijo v dolino Završnice, kjer v vasi Moste lahko izbirajo dve smeri,

proti občini Gorje, ali proti občini Radovljica. Načrt za prihodnost je, da bi jahalne poti zgornje Gorenjske povezali z razvejano mrežo konjeniških poti v sosednji Avstriji (Bogataj, 2007).

Na razvojni agenciji Zgornje Gorenjske so v letu 2007 pripravili zemljevid Jahanje po Zgornji Gorenjski v merilu 1:50.000. Na njem je vrisanih 6 različnih jahalnih poti ter ponudba ob poteh.

## ŠPORTNI PARK PODMEŽAKLA

V Športnem parku Podmežakla se nahaja dvorana za športe na ledu. V tej dvorani se odvijajo hokejske tekme, ki predstavljajo enega izmed največjih športnih dogodkov v občini Jesenice. Korenine hokeja na ledu segajo že v obdobje pred drugo svetovno vojno. Prvo moštvo je bilo sestavljeno v sezoni 1940/41. Oprema igralcev je bila najpreprostejša, večinoma izdelana v jeseniški železarni. Prvo uradno tekmo na Jesenicah so hokejisti odigrali 1949ega. Leto dni kasneje so s pomočjo Železarne začeli z izgradnjo umetnega drsališča. Končano je bila leta 1954, ko so jeseniški hokejisti prvič postali prvaki v takratni Jugoslaviji. Tako se je začel vzpon jeseniškega hokeja, ki je hkrati zahteval boljše prostore za treniranje in igranje. Zato so leta 1966 zgradili severno tribuno, 1972 streho, 1977 zahodno steno ter 1980 vzhodno steno hale (HK Acroni Jesenice, 2010). Dvorana danes sprejme do 5.000 gledalcev.

Slika 16: Športna dvorana Podmežakla v času hokejske tekme



Vir: Zavod za šport Jesenice

Trenutno je v teku prva od dveh faz obnove športnega objekta in sicer izgradnja vzhodne tribune, ki bo omogočila obisk dodatnim 1500 obiskovalcem. Dvorana se koristi tudi za kegljanje na ledu, umetnostno drsanje in rekreativno drsanje. Drsališče je odprto od prvega septembra do prvega aprila. V poletnih časih, ko z drsalne ploskve odstranijo led v njej poteka poletna liga v In-line hokeju. Dvorana se koristi tudi za organizacijo raznih zabavnih prireditev. V njej je tudi fitnes, trim kabinet in manjša dvorana za namizni tenis s šestimi mizami. V Športnem parku je tudi pokrito kegljišče s štirimi stezami, manjši skate park, dva zunanja igrišča za košarko, štiri teniška igrišča dve nogometni igrišči ter eno nogometno igrišče z umetno travo.



## BOWLING CENTER ŽELEZARSKI HRAM

Nahaja se Podmežaklo, v bližini hokejske dvorane. Namenjen je ljubiteljem tovrstne športne rekreacije vseh starosti. Posebnost centra, ki ima štiri steze je, da se nahaja v prostorih restavracije, kjer si gostje ob rekreaciji lahko druženje popestrijo tudi z odlično hrano in pijačo.

## KOPALIŠČE UKOVA

Kopališče Ukova obsega odprto olimpijski bazen z merami 50m×21m×5m, okrogel otroški bazen in približno 5.000 m<sup>2</sup> površine namenjene različnim športnim in zabavnim aktivnostim kopalcev. Gre za edino odprto kopališče v Sloveniji z desetmetrskim skakalnim stolpom. Odprto je od junija do septembra.

## BALINIŠČE BAZA

Nahaja se v logu Ivana Krivca. Kompleks vsebuje upravno stavbo z garderobami in klubskim prostorom, dvorano s štirimi stezami in pokrito balinišče (4 steze) ter urejeno otroško igrišče. Balinišče je primerno za organizacijo tekmovanj v poletnih in zimskih mesecih in organizacijo drugih zabavnih prireditev do 200 obiskovalcev (Občina Jesenice, 2009).

## TRIM STEZA ŽERJAVEC

Začne se pri vodnem zbiralniku na Zgornjem Plavžu in poteka po pešpoti pobočja hriba Žerjavec. V prvi tretjini se steza vije po strmem terenu navzgor, srednji del poteka po ravnini, kjer udeleženci uživajo v čudovitem panoramskem razgledu na mesto Jesenice. Zadnja tretjina steze pa se spusti po terenu navzdol do naselja. Trim steza vsebuje 15 vadbenih postaj različnih težavnostnih stopenj, dolga je 1,5 km ter ima 100 m višinske razlike. Rekreativce po trim stezi vodi označba "trimček" (Zavod za šport Jesenice, 2009).

## REKREACIJSKI CENTER KRES

Nahaja se v Krajevni skupnosti Slovenski Javornik-Koroška Bela. Vsebuje pokrito 2 stezno balinišče, teniško igrišče, skakalnico ter otroško igrišče.

## SANKAŠKA PROGA SAVSKE JAME

Gre za naravno sankoško progo, speljano po gozdni cesti, ki vodi do Savskih jam. Vzdrževana je od decembra do februarja, odvisno od snežnih razmer in omogoča rekreacijsko sankanje. Startna hiša in objekt na cilju proge sta v lasti Sankaškega kluba Jesenice (Zavod za šport, 2009).

## ŠPORTNO IGRISČE NA PLACU – HRUŠICA

Nahaja se na Hrušici. Kompleks vsebuje travnato nogometno igrišče, odbojgarsko igrišče z asfaltno podlago ter odprto dvostezno balinišče.

## RIBOLOV

Za ribiče je zanimiva celotna struga reke Save. Vsako leto je organizirano tekmovanje ribičev.

## KAMNOLOM

Zapuščen kamnolom Podmežaklo na Jesenicah so leta 2007 preuredili. Na voljo so trije piknik prostori. Na vseh se nahaja elektrika, voda in hladilnik. Primerni so za manjše in večje družbe. Uredili so tudi igrišča in sicer za odbojko na mivki, balinanje, rusko kegljišče, košarko ter igrala za najmlajše. Poleg tega ponuja tudi dva poligona za paintball (Kamnolom, 2009).

## TVD PARTIZAN JESENICE

V telovadnem društvu sta dva prostora za judo sekcijo, fitnes, savna in telovadnica z odrom, ki se občasno koristi za pripravo različnih kulturnih prireditev.

#### TVD PARTIZAN JAVORNIK - KOROŠKA BELA

Vsebuje telovadnico za igranje košarke in odbojke ter zunanje igrišče.

#### TVD PARTIZAN BLEJSKA DOBRAVA

Telovadno društvo vsebuje telovadnico na Blejski dobravi, asfaltiran prireditveni prostor za stavbo Krajevne skupnosti na Blejski dobravi v velikosti rokometnega igrišča ter travnato nogometno igrišče na Lipcah.

Vse šole v občini Jesenice imajo športna igrišča na prostem in v dvorani. To omogoča rekreacijo prebivalcem tako v poletnem, kot tudi zimskem času.

#### OSNOVNA ŠOLA PREŽIHOVEGA VORANCA

- Velika telovadnica za rokomet, odbojko in košarko s tribunami do 500 gledalcev;
- Mala telovadnica za odbojko;
- Zunanje asfaltno rokometno igrišče z 200m atletsko stezo s tartansko podlago;

#### OSNOVNA ŠOLA TONETA ČUFARJA

- Telovadnica za košarko in odbojko;
- Zimski bazen 12m x 8m;
- Zunanje asfaltno igrišče za nogomet z 200m atletsko stezo;
- Mala telovadnica, primerna za vadbo gimnastike;

#### OSNOVNA ŠOLA KOROŠKA BELA

- Velika telovadnica za rokomet in košarko;
- Zunanje rokometno igrišče, košarkarsko igrišče, atletska steza s peščeno podlago;

#### OSNOVNA ŠOLA POLDETA STRAŽIŠARJA

- Velika telovadnica za rokomet in košarko;
- Umetna plezalna stena;

- Asfaltno igrišče za rokomet;

#### GIMNAZIJA JESENICE

- Velika telovadnica za košarko, odbojko, namizni tenis s tribuno za 500 gledalcev;

- Mala telovadnica;

#### SREDNJA ŠOLA JESENICE

- Velika telovadnica za rokomet in košarko;

- Trim kabinet;

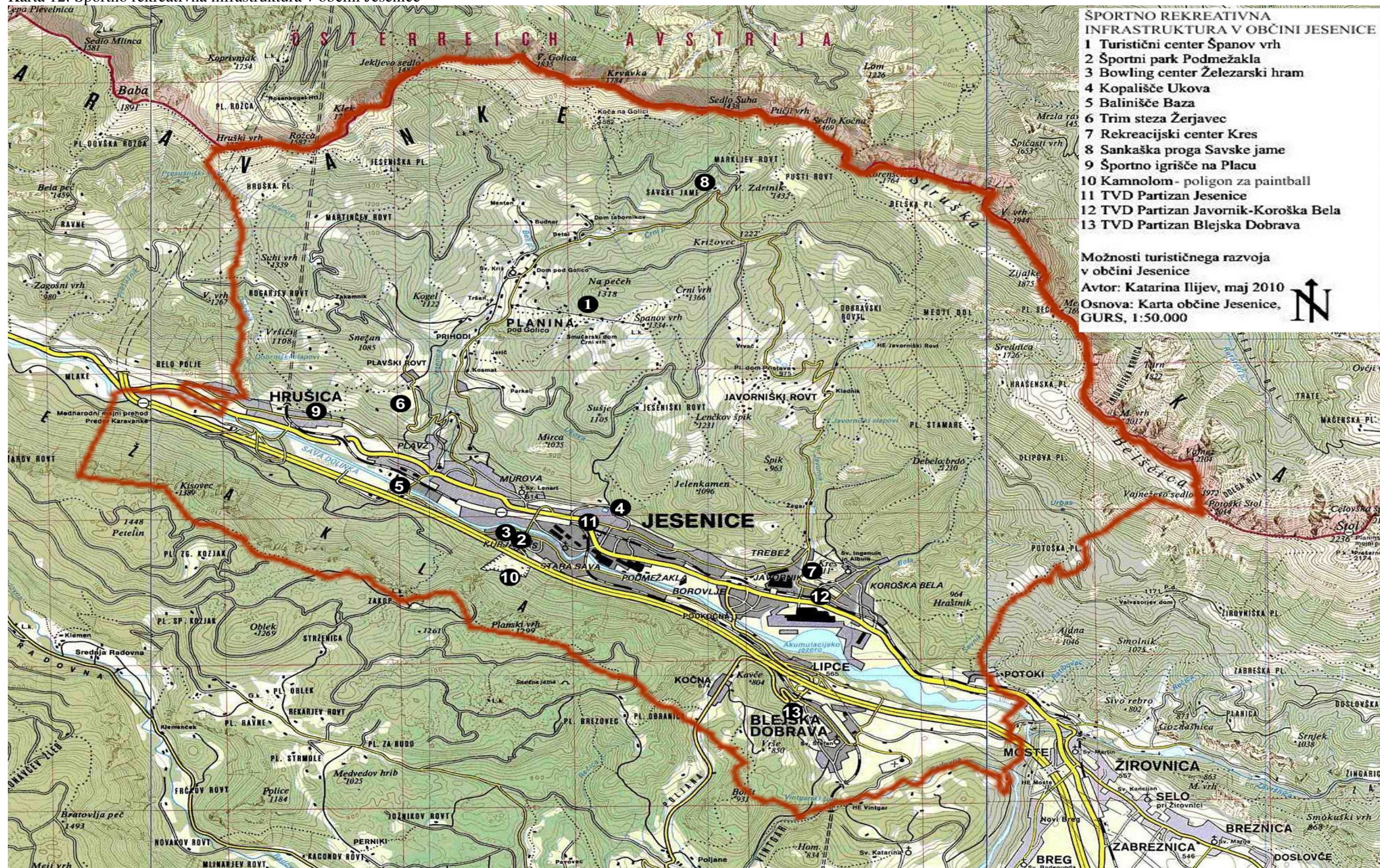
Med turistično infrastrukturo se uvrščajo tudi igralnice.

#### IGRALNI SALON VULKAN

Nahaja se v bližini mejnega prehoda Karavanke, ob avtocesti med Jesenicami in Hrušico. Odprt je 24 ur na dan, skoraj vse dni v letu. Turistom, ki potujejo mimo Jesenic, kot tudi vsem ostalim obiskovalcem zabavo omogočajo igralni avtomati in elektronska ruleta (Casino Bled, 2009).

Turistična infrastruktura v občini je dobro razvita. Predvsem je potrebno poudariti veliko število objektov primernih za šport in rekreacijo. Gre za objekte na prostem, kot tudi pokrite športne objekte. Slednji so primerni tudi za organizacijo raznih zabavno, kulturnih prireditev. V občini je speljano tudi omrežje pohodnih, kolesarskih in jahalnih poti. Razvejane so po celotnem območju občine Jesenice in imajo različne težavnostne stopnje. Zato si posamezniki lahko izberejo pot glede na lastno fizično pripravljenost. Obiskovalcem omogoča zabavo tudi Igralni salon Vulkan. V občini pa manjka, objekt z večjim številom dvoran namenjenim organiziranju kongresnih dejavnosti, ki s tem omogočile razvoj kongresnega turizma.

Karta 12: Športno rekreativna infrastruktura v občini Jesenice



### 3.2.2 Turistična superstruktura

Pojem turistična superstruktura zajema objekte za bivanje in prehrano turistov (npr. hoteli, penzioni, kampi, restavracije, bari, idr.). Posebno obravnavanje teh objektov je potrebno, saj imajo ti objekti poleg sestavin turističnega potenciala poseben pomen za turistični razvoj (Jeršič, 1985, str. 32).

#### 3.2.2.1 Nočitvene zmogljivosti

Tabela 14: Prenočitvene zmogljivosti po vrstah nastanitvenih objektov v občini Jesenice, 1995, 2008, 2009

NASTANITVENI OBJEKTI	ŠTEVILO LEŽIŠČ		
	1995*	2008	2009
HOTELI	18	-	-
MOTELI	-	-	-
PENZIONI	32	-	-
GOSTIŠČA	25	-	-
APARTMAJI	-	-	5
KAMPI	-	-	-
TURISTIČNE KMETIJE	-	13	13
SOBE	-	-	-
POČITNIŠKA STANOVANJA	-	-	-
PLANINSKI DOMOVI IN KOČE	187	41	41
SKUPAJ	262	59	59

Vir: SURS, 2010; \*Letni pregled turizma, 1995

Osnovnih nastanitvenih kapacitet na Jesenicah močno primanjkuje. Statistični urad Republike Slovenije je v letu 2008 ter 2009 v občini Jesenice zabeležil skupno 59 ležišč. To je zelo nizek podatek, ki priča o tem, da bo v ta del potrebna velika investicija. Za privlačnost občine z vidika turizma je potrebno najprej zagotoviti prenočitvene objekte. V primerjavi z letom 1995 se je število ležišč močno zmanjšalo. Razlog za to je odcepitev občine Žirovnica v letu 1998, kateri pripada večji del planinskih domov in koč. Drugi razlog je zaprtje penzionov in gostišč ter prenehanje delovanja obeh hotelov v občini. Nahajata se v samem centru mesta in sta v zapuščenem stanju že skoraj 15 let. Potrebno bi jih bilo

obnoviti in hkrati zgraditi še več podobnih objektov, kot je recimo mladinski hotel ter povečati ponudbo apartmajev in oddajanja zasebnih sob v planinah nad Jesenicami ter s tem omogočiti razvoj turizma v občini.

V občini Jesenice je ena turistična kmetija. **Kmečki turizem Betel** se nahaja na Planini pod Golico, na nadmorski višini 1000 m, 5 km od Jesenic. Nahaja se na mirnem področju in je odlična izhodišča točka za kolesarjenje ter lažje gorske vzpone na Španov vrh, Rožco, Golico,... Skupno število ležišč je 12. Od tega so 3 dvoposteljne in dve triposteljne sobe. Kategoriziran je s tremi jabolki. Vse sobe so opremljene s televizijo in balkonom. Ponujajo domačo naravno hrano, dovoljene so domače živali, imajo kmečko peč, vrt, shrambo za športne rekvizite, parkirne prostore, družabni prostor, otroško igrišče ter organiziranje izletov (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

Apartmaji v občini Jesenice:

- **Apartma Podlogar** kategoriziran je z dvema zvezdicama. Nahaja se na Planini pod Golico v neposredni bližini smučišča Španov vrh. Skupno ponuja 8 ležišč in sicer 2 krat 2+2 ležišči. Apartmaji so opremljeni z balkonom, kuhinjo, (WC/tuš/kad), shrambo za smuči, TV. Imajo poseben vhod in parkirišče. Po dogovoru so dovoljene domače živali, možnost uporabe žara ter organiziranja izletov (Turistični portal občine Jesenice, 2009).

- **Apartma Tarman** nahaja se na Planini pod Golico. Skupno ponuja 5 ležišč. Ena soba po 2 ter ena soba po 3 ležišča. Opremljen je s kuhinjo, kopalnico, jedilnico s kaminom ter teraso z lepim razgledom.

- **Planinski apartma** nahaja se na Planini pod Golico. Skupno ponuja 4 ležišča in sicer 2 sobi po 2 ležišči. Apartma je opremljen s kuhinjo, dnevno sobo, jedilnico, WC, tušem, vrtom, veliko teraso, ki ponuja lep razgled na gore ter žarom.

- **Gorski apartma** nahaja se na Planini pod Golico. Skupno ponuja 6 ležišč v dveh sobah. Apartma je opremljen s kuhinjo, jedilnico, dnevno sobo, kopalnico, kaminom in teraso.

- **Sobe Kazina**

Pivnica in restavracija Kazina se nahaja v centru Jesenic. Lastnik oddaja sobe. Skupno je 5 ležišč.

Planinski domovi in kočje v občini Jesenice:

- **Koča na Golici**

Koča stoji na razglednem rebro južnega pobočja Golice, tik nad gozdno mejo. Odprta je od začetka maja do sredine oktobra. Koča ponuja gostinski prostor, 5 sob z 26 ležišči in skupni prostor z 15 ležišči. V koči je WC, umivalnica z mrzlo vodo, tekoča voda, agregat za elektriko, prostore pa ogrevajo s pečjo.

- **Prešernova kočja na Stolu**

Kočja se nahaja na prisojni strani nekaj metrov pod vrhom Malega Stola. Od kočje je lep pogled proti Julijskim Alpam in Gorenjski. Odprta je od začetka junija do druge polovice septembra. V koči sta dva gostinska prostora, 7 sob z 45 ležišči, skupnih ležišč ni. Imajo WC in umivalnico z mrzlo vodo, sončne celice, vetrnico, suho stranišče, gostinska prostora ogrevajo s pečjo.

- **Dom Pristava v Javorniškem Rovtu**

Dom je nekdanja Zoisova pristava z vklesano letnico 1641, ki je zaradi zgodovinskega pomena zaščiten. Stoji ob robu travnika na vzhodnem podnožju slemena Španovega vrha nad vasjo Javorniški Rovt. Odprt je celo leto. V domu je gostinski prostor, 7 sob z 64 ležišči, WC, umivalnica z mrzlo in toplo vodo, tekoča voda, elektrika in telefon. Gostinske in spalne prostore ogrevajo s pečmi.



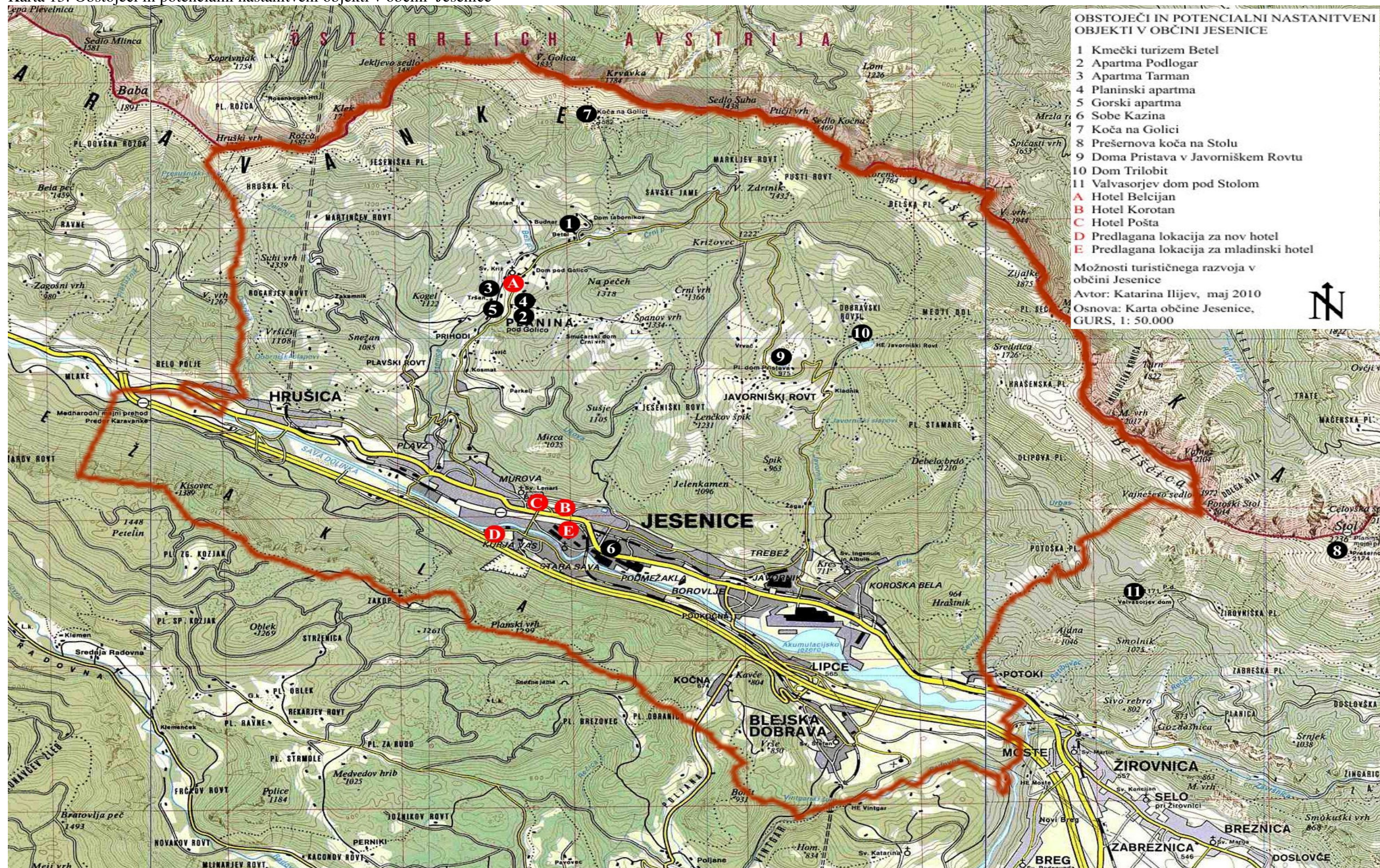
### **- Dom Trilobit**

Dom leži na pobočju Karavank, na bregu manjšega umetnega jezera, ob stari hidroelektrarni Javorniški Rovt. Dom je opremljen skupno z 54 ležišči, tekočo vodo, WC in tuši.

### **- Valvasorjev dom pod Stolom**

Dom stoji na terasi v južnem pobočju Belščice, ki je severozahodni del Stolovega masiva. Odprt je od 1. junija do prve nedelje v oktobru, sicer pa vsako soboto, nedeljo in za praznike. V domu je gostinski prostor, 5 sob z 25 ležišči in skupni prostor z 22 ležišči. Gostinski prostor ogrevajo s pečjo. V domu je WC, umivalnica z mrzlo in toplo vodo, tekoča voda, radijska zveza in elektrika.

Karta 13: Obstoječi in potencialni nastanitveni objekti v občini Jesenice



### 3.2.2.2 Gostinska ponudba

Tabela 15: Gostinska ponudba v občini Jesenice

ŠT.	IME	KRAJ	VRSTA OBJEKTA	HRANA
1	Kazina	Jesenice	Restavracija, pivnica	Da
2	Poljane	Blejska Dobrava	Gostilna	Da
3	Betel	Planina pod Golico	Turistična kmetija	Da
4	Pastel	Jesenice	Gostilna, picerija, slaščičarna	Da
5	Majolka	Jesenice	Gostilna	Da
6	Ejga	Jesenice	Restavracija, pub	Da
7	Kitajska restavracija Sanghai	Jesenice	Restavracija	Da
8	Domino	Jesenice	Picerija	Da
9	Trucker	Hrušica	Picerija	Da
10	Mak	Jesenice	Picerija	Da
11	Venezia	Jesenice	Picerija	Da
12	Aura	Jesenice	Picerija, pub	Da
13	Fontana	Jesenice	Picerija	Da
14	Oaza	Jesenice	Bistro	Da
15	Rondo	Jesenice	Picerija	Da
16	Metuljček	Jesenice	Slaščičarna	Da
17	Karavanke	Jesenice	Restavracija	Da
18	Kres	Jesenice	Okrepčevalnica	Da
19	Galerija	Jesenice	Restavracija	Da
20	Turist	Javornik	Restavracija	Da
21	Jurč	Blejska Dobrava	Gostilna	Da
22	Lasan	Blejska Dobrava	Gostilna	Da
23	Mak	Jesenice	Picerija	Da
24	Pr' Čbular	Jesenice	Picerija	Da
25	Max	Jesenice	Bar	Ne
26	Erlah	Jesenice	Picerija	Da
27	Bar Javornik	Javornik	Bar	Ne
28	Irish pub	Jesenice	Pub	Ne
29	Jaka	Jesenice	Bife	Ne
30	Teater	Jesenice	Bar	Ne

31	Scottish pub	Jesenice	Bar	Ne
32	Joker	Jesenice	Bar	Ne
33	Modri bar	Jesenice	Bar	Ne
34	Bar Dobrava	Blejska Dobrava	Bar	Ne
35	Mili	Blejska Dobrava	Bar	Ne
36	Ferrum	Jesenice	Bar	Ne
37	B 52	Jesenice	Bar	Ne
38	Pijani fazan	Jesenice	Bar	Ne
39	Pri Koniču	Jesenice	Bar	Ne
40	Zvonček	Jesenice	Bar	Ne
41	Čop	Jesenice	Bar	Ne
42	Mem	Jesenice	Bar	Ne
43	21st century	Jesenice	Bar	Ne
44	Buli	Jesenice	Bar	Ne
45	Venecija	Jesenice	Picerija	Da
46	Pajek	Jesenice	Bar	Ne
47	Železarski hram	Jesenice	Restavracija	Da

Vir: TIC Jesenice, 2009

V občini je gostinska ponudba kar obsežna, vendar premalo raznolika in večinoma premalo kakovostna. Za gorenjsko regijo so značilne pristne domače specialitete, vendar v občini Jesenice ni visokokakovostnega gostinskega obrata, ki bi jih ponujal. Z vidika razvoja turizma v občini, bi bilo potrebno zagotoviti tovrstno ponudbo.

### 3.2.2.3 Kulinarčna ponudba

Gorenjska ponuja veliko tradicionalnih jedi. Najbolj značilne so: žganci, zelje in repa, klobase (prednjači kranjska), krvavice, pečenice, potica, jedi iz divjačine in ovčje jedi, krompirjeva juha z ajdovo kašo, fižolova juha s kislim zeljem, visoška pečenka, fižol z gobami, tržiška bržola, Jurjeva kapa, loška smojka, štruklji s pehtranom, štruklji na sap, prata ali budl, različni krapci, mavžlji z mohantom, pečeni kunec, zlatovčica v ajdi, itd. Med temi je najbolj tipična jed gorenjski krap. Narejen je iz kvašenega testa (lahko iz bele ali ajdove moke), ki se razreže v krog, napolni s skuto in kašo, prepogne, stisne skupaj tako, da ob robu nastanejo "volančki", skuha in zabeli z zaseko, drobtinami ali ocvirki (Knez, 2009).

## 3.3 TURISTIČNE ORGANIZACIJE

Tudi turistične organizacije uvrščamo v sklop turistične ponudbe. Sem sodijo razne upravne službe, turistične zveze in društva ter mednarodne organizacije, ki vplivajo na razvoj in delovanje turistične ponudbe (Jeršič, 1985, str. 33).

Na območju občine Jesenice delujejo tri društva, oziroma agencije, ki skrbijo za razvoj turizma ter samo turistično prepoznavnost občine. Turistično informacijski center Jesenice (TIC), je lociran v centru občine, nasproti železniške postaje. Naloge in aktivnosti TIC-a so:

- informiranje turistov,
- zbiranje podatkov za potrebe informiranja obiskovalcev,
- ugotavljanje mnenj obiskovalcev o kakovosti turistične ponudbe,
- sprejemanje in posredovanje predlogov in pritožb obiskovalcev v zvezi s turistično ponudbo pristojnim organom,
- urejanje in vzdrževanje turistične signalizacije,
- trženje celovite turistične ponudbe na ravni turističnega območja,
- razvoj in vzdrževanje skupne turistične infrastrukture,
- razvoj in vzdrževanje javnih površin namenjenih turistom,
- organizacija in izvajanje prireditev,

- krepitev turistične kulture in spodbujanje pozitivnega odnosa lokalnega prebivalstva do turistov,
- druge storitve, ki jih v turističnem območju brezplačno nudijo turistom,
- idejne zasnove za nadaljnji razvoj turističnih programov v občini Jesenice,
- koordinacija turizma med javnimi, zasebnimi in civilnimi subjekti v občini Jesenice,
- organiziranje sistema vodenja evidence turističnih in planinskih vodnikov,
- pregled turističnih prenočitvenih kapacitet za območje občine Jesenice,
- sodelovanje s prekomejnimi in sosednjimi turističnimi destinacijami na skupnih projektih s področja turizma,
- mentorstvo nad študenti in dijaki s turističnih šolskih programov, pri organiziranju in izvajanju obvezne študijske in srednješolske prakse,
- sodelovanje pri organizaciji in izvedbi turističnih prireditev, ki so splošnega izobraževalnega in promocijskega pomena za razvoj turizma v občini in jih koordinira občina Jesenice,
- promocija dejavnosti Turistično informacijskega centra (TIC Jesenice, 2009).

V planini pod Golico deluje Turistično društvo Golica. Predhodnik tega društva in nosilec dolgoletne tradicije turizma je bilo Tujsko prometno društvo Sveti Križ nad Jesenicami. Ustanovljeno je bilo leta 1935. Takrat so Sveti Križ nad Jesenicami poimenovali Gorsko zdravilišče, letovišče in zimsko športna postojanka. Člani društva si prizadevajo Planino pod Golico predstaviti čim večjemu številu možnih obiskovalcev. Naloge društva so organizacija prireditev, skrb za ureditev kraja ter informacijska dejavnost (TD Golica, 2009).

Poleg omenjenih društev v občini Jesenice deluje tudi Razvojna agencija Zgornje Gorenjske (RAGOR). Agencija skrbi za razvoj turizma v občini in hkrati za regeneracijo industrijskega sektorja z vzporednim razvojem malega gospodarstva ter razvoj kadrov in podeželja (RAGOR, 2009).

## 4. TURISTIČNO POVPRASEVANJE

V primerjavi z občino Bled in Kranjsko Goro, občino Jesenice obišče zanemarljivo število turistov. Vendar sem se vseeno odločila narediti statistično analizo prihoda in nočitev turistov v občini v primerjavi z občino Kranjska Gora, saj so ti podatki pomembni z vidika planiranja razvoja turizma v prihodnje.

### 4.1 ŠTEVILO TURISTOV IN ŠTEVILO NOČITEV

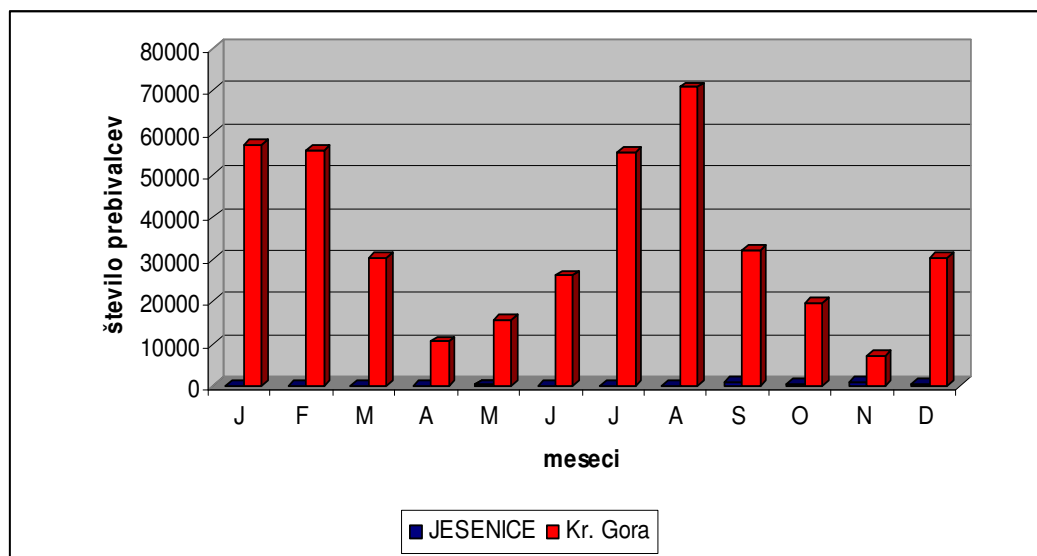
Tabela 16: Prenočitve turistov v občini Jesenice in Kranjska Gora, leta 2009

		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Jesenice	Domači	20	4	-	57	152	3	67	87	795	525	894	393
	Tuji	28	15	4	109	135	12	85	86	75	36	-	-
Kranjska Gora	Domači	19152	30898	13619	5063	6091	8793	22463	28434	11525	10517	4699	16020
	Tuji	38040	24986	16831	5538	9687	17376	33066	42320	20654	9283	2526	14446

Vir: SURS, 2010

Skupno je v občini Jesenice v letu 2009 prenočilo skoraj 3600 gostov, kar je zanemarljivo ob podatku, da je v občini Kranjska Gora v istem obdobju prenočilo skoraj 400.000 gostov. Kranjska Gora že vrsto velja za turistično razvit kraj, ki ponuja oddih in izlete v naravo tako v poletnem kot tudi zimskem času, medtem ko je razvoj turizma v občini Jesenice še v povojih. Iz tabele 14 je vidno, da največ turistov, tako domačih kot tujih, prenočilo v občini Jesenice v mesecu avgustu. Na splošno največ turistov občino obišče v pozno spomladanskih ter pozno poletnih mesecih. Razlog za to je v pohodništvu. Ta čas je najbolj primeren za tovrstno rekreativno dejavnost. Najmanj nočitev je zabeleženih v prvih treh mesecih. To je skrb vzbujajoč podatek, saj je v tem času zaradi smučarske sezone v Španovem vrhu moč pričakovati večje število gostov. Zanimiv podatek je, da je v novembru v občini prenočilo največ domačih gostov, medtem ko tujih gostov ni bilo zabeleženih v dveh zaporednih mesecih.

Graf 5: Prenočitve turistov v občini Jesenice in Kr. Gora, leta 2009



Vir: SURS, 2010

Tabela 17: Gibanje nočitev domačih in tujih gostov v občini Jesenice v obdobju 2003-2009

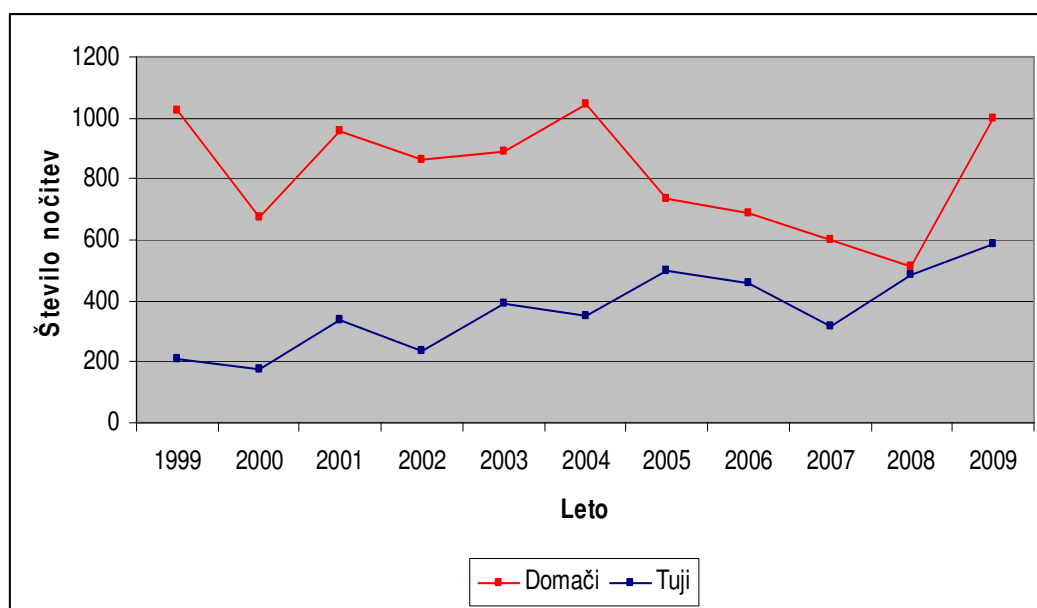
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Domači	1028	677	960	860	893	1048	733	685	603	512	997
Tuji	208	176	335	234	392	348	498	456	317	485	585
Skupaj	1236	853	1295	1094	1285	1396	1231	1141	920	997	1582

Vir: SURS, 2010

Iz tabele in grafa o gibanju nočitev v občini Jesenice je razvidno, da se je število nočitev domačih gostov, kljub nihanjem skozi leta, v obdobju med 1999 in 2008 zmanjšalo. Presenetljiv je podatek za zadnje leto, ki kaže na porast števila nočitev. Razloge za to je moč iskati v dejstvu, da občina Jesenice v zadnjem letu daje velik poudarek v razvoj turizma. Podatek o številu nočitev tujih gostov z občasnimi nihanji kaže na postopno naraščanje v zadnjih desetih letih. Skupni podatek o številu nočitev kaže na postopno padanje do leta 2008 in preobrat v zadnjem letu z največjim številom nočitev doslej. To je predvsem posledica porasta števila nočitev domačih gostov. Vendar je to v primerjavi s kranjskogorsko občino še vedno zelo nizko število nočitev. Zato bi bilo potrebno v občini Jesenice dati še večji poudarek na razvoj turizma. Potrebno bi bilo ukrepati in dvigniti nivo turistične ponudbe, pospešiti trženje tako na domačem kot tudi tujem trgu ter v prvi vrsti zgraditi prenočitvene kapacitete.



Graf 6: Gibanje nočitev domačih in tujih gostov v občini Jesenice v obdobju 1999-2009



Vir: SURS, 2010

V spodnji tabeli so navedene države iz katerih je bilo največ prihodov in nočitev turistov. Od vseh skupaj je bilo največ prihodov turistov iz Nemčije, sledita Bosna in Hercegovina ter Češka. Največje število nočitev pa so zabeležili gosti iz Bosne in Hercegovine, sledijo Nemčija, Francija in Hrvaška.

Tabela 18: Prihodi in prenočitve turistov v občini Jesenice po državah, leta 2008

	Prihodi turistov	Število prenočitev
Domači	268	512
Tuji	278	485
Avstrija	28	30
Belgija	3	3
BiH	38	91
Češka	36	36
Danska	2	2
Francija	13	45
Hrvaška	25	42
Italija	7	7
Makedonija	3	35
Nemčija	56	88
Nizozemska	23	23
Norveška	2	2
Poljska	11	11
Rusija	1	1
Slovaška	1	1
Srbija	4	7
Švedska	9	14
Švica	2	2
Velika Britanija	3	4
Kanada	1	1

Vir: SURS, 2009

## 4.2 TRENDI TURISTIČNEGA POVPRASEVANJA

Turizem je sestavni del naše družbe. Družba se nenehno spreminja in trendi imajo velik vpliv na turizem, ne glede na to ali so ekonomski, družbeni ali le spremembe v stilu življenja. Za turistični sektor je pomembno, da jih zajame v zgodnji fazi in temu primerno prilagodi produkte, storitve, trženje ter investicije (Zatler, 2007).

Trendi razvoja turistične dejavnosti se gibljejo v smeri zagotovitve varnosti turistov in zadovoljevanja emocionalnih in duhovnih potreb. Obdobje informacijskih tehnologij in tehnološke revolucije se spreminja v dobo doživetij in uresničevanja fantazij, v tako imenovano "Družbo sanj" oz. "Dream society". Ljudje-turisti si v prvi vrsti želijo aktivnosti in doživetij, ki zavzemajo primarno pomembnost pri izbiri turistične ponudbe, kajti spoznavanje in uživanje življenja je najpomembnejše. Iz navedenega izhaja tudi rast povpraševanja in želje po avtentičnih izkušnjah vključno s kulturo, naravo in izobraževanjem ter zavedanje o ohranjanju okolja in trajnostnem razvoju. Ključni razvojni in marketinški faktorji, ki vplivajo in bodo v prihodnjih letih vplivali na razvoj turističnega trga, se nanašajo na demografske in kulturne spremembe, politično in gospodarsko stanje, spremenjen način življenja, globalizacijo (Mednarodna turistična organizacija, 2005).

Nekateri najpomembnejši trendi, ki bodo vplivali na turistično povpraševanje so:

- Cenejše, krajše, doživljajske in intenzivnejše počitnice. Potovanja bodo v prihodnosti cenejša, krajša, a intenzivnejša. Pričakovana je hitrejša rast kontinentalnih in počasnejša rast medkontinentalnih potovanj. Večja bosta mobilnost in frekvenčnost prebivalstva;
- specializirana in izobraževalno naravnana potovanja. Potovanja so vedno bolj specializirana in so izobraževalno naravnana, saj si obiskovalci krajev želijo poleg počitka tudi spoznavanje novih krajev, običajev, kulture in ljudi. Počitnice niso zgolj potrošnja ampak tudi investicija v svoje znanje. Zato je vedno bolj pomembna segmentacija, zaradi katere se poveča priložnost za manjše in srednje velike turistične in gostinske ponudnike, ki ponujajo kakovostne storitve;

- maksimalizacija užitkov v minimalnem času. Čas je vedno bolj dragocen, zato želijo obiskovalci maksimalizacijo užitkov v minimalnem času. Na eni strani se pojavljajo povpraševanja po kratkih oddihih, tematskih parkih, športnih in sprostivnih centrih (wellness turizem), križarjenjih, na drugi strani pa se odpira trg za tiste, ki se želijo spočiti, oddahniti od stresnega vsakdanjega življenja, uživati brez aktivnosti in sprejemanja odločitev, kjer postajajo še posebej zanimiva "all inclusive" potovanja v turističnih območjih;
- večja vrednost za manj denarja. Gostje bodo pričakovali večjo vrednost za manj denarja, kar pomeni porast povpraševanja po cenejših potovanjih, toda kakovostnejših storitvah (nizko cenovni prevozi – npr. Easy jet, prenočišča). Povečuje se povpraševanje po hotelih in skupno oblikovanih proizvodih, ki nudijo storitve, ki goste zadovoljijo v pričakovanih glede namestitve in dopolnilne dodatne programske ponudbe in povpraševanje po različnih kombinacijah in možnostih luksuznih in povprečnih oz. cenejših storitvah in proizvodih;
- varne destinacije. Zaradi vedno večje ozaveščenosti prebivalstva o varovanju okolja in pomena varnosti so vedno bolj privlačne čiste, urejene in varne destinacije;
- porast poslovnega turizma. Motiv poslovnega potovanja je v porastu, vendar je rast predvsem odvisna od trženja, ki temelji na ponudbi paketov za poslovne goste, ki se navezujejo na posebne dogodke in konference. Potrošnja poslovnih gostov je višja kot pri počitniških gostih, vendar pa poslovna potovanja postajajo bolj varčna in časovno osveščena. Takšne vrste gostje so zelo zahtevni in imajo zelo dobro izoblikovan občutek za razmerje med ceno in kakovostjo ponudbe;
- vse večji delež starejše populacije. Upadajoča stopnja rasti prebivalstva posledično vpliva na vse večji delež starejše populacije v industrializiranih deželah. Le ti potujejo v oddaljene destinacije in na kulturno obarvana potovanja, kjer tudi vedno več trošijo;
- porast samskega in seniorskega turizma. Vzporedno z demografskimi spremembami postaja trg vedno bolj segmentiran zato je tudi vedno večji

porast samskega in seniorskega turizma, trg družinskih počitnic ostaja še vedno na enaki stopnji;

- povečevanje izdatkov za potovanja. Izdatki za potovanja rastejo hitreje kot za druge dobrine na račun vse pogostejših in krajših potovanj;
- vedno bolj izrazita sezonska nihanja. Turisti bodo iskali nove, privlačne, zanimive destinacije kot alternativa klasičnim, sezonskost postaja trženjska priložnost in ne problem, ki pa zahteva večjo usklajenost med privatnim in javnim sektorjem;
- trend »nazaj k naravi« in povečevanje povpraševanja po ekoloških turističnih proizvodih. Da bi preprečili uničenje, ki ga povzroča predvsem masovni turizem in ohranili pozitivne učinke, ki ga ima za lokalno prebivalstvo in za turiste, se v svetu poudarja turizem kot trajnostni razvoj. V najširšem smislu trajnostni razvoj pomeni, da skrbimo za nenehni razvoj tako, da poskušamo svoje potrebe danes zadovoljiti oz. razviti v tisto smer, ki ne bo škodila naslednjim generacijam oz. ne bo degradirala okolja. Trajnostni razvoj se nanaša na ohranjanje kulturne dediščine, varovanje naravnega okolja in socialnih odnosov, pri čemer je bistveno, da se dviga raven kakovosti življenja v celotnem okolju (Mednarodna turistična organizacija, 2005).

Glede na našete trende, ki bodo vplivali na turistično povpraševanje, se občina Jesenice s svojimi turističnimi potenciali in ponudbo, lahko prilagodi in razvije v atraktivno območje, ki bo privabljalno številne obiskovalce. Predvsem gre tukaj poudariti trende cenejših, krajših, doživljajskih in intenzivnejših počitnic, specializiranih in izobraževalno naravnanih potovanj ter maksimalizacijo užitkov v minimalnem času. V skladu s temi občina lahko ponudi znanja željnim na ogled bogato tehniško dediščino in pohod po naravoslovno rudarski učni poti. Z ohranjeno naravno in kulturno dediščino ter številnimi izletniškimi točkami in dobro razvito športno infrastrukturo, omogoča ogled kulturnih znamenitosti, oddih v naravi z visoko doživljajsko vrednostjo, hkrati pa intenzivnejše počitnice za bolj aktivne.

## **5. TURIZEM V OBČINI JESENICE V PRIHODNJE**

### **5.1 ZNAČILNOSTI SODOBNEGA TURIZMA**

Značilnosti in trendi sodobnega turizma so pomembni pri načrtovanju turistične ponudbe, zato jih je potrebno upoštevati pri načrtovanju turizma na določeni destinaciji. Evropa je na poti k družbi "kakovosti življenja". Njene najpomembnejše osnove so zdravje (fizično, čustveno in družbeno) ter zagotovilo ohranitve sposobnosti uživanja življenja. Pričakovati je trend rasti tega motiva potovanja v skladu z naraščajočo skrbjo za zdravje. Ljudje vse večjo pozornost namenjajo zdravemu naravnemu okolju, zdravi prehrani in sprostitvi po stresnem vsakdanjiku. Gosti si želijo polnovredno in biološko pridelano hrano, preizkusiti želijo drugačen, bolj zdrav način življenja kot ga živijo vsakodnevno. Zavest o zdravju bo pomembno vplivala na izbiro destinacije. Pričakovati je, da se bo povečalo povpraševanje po aktivnih počitnicah v prijetnem okolju in wellness programih.

Današnji način življenja spodbuja več krajših oddihov in sprostitev, kar povečuje potrebo po dodatnih cenejših produktih, po sprostitvenih produktih in povpraševanje po krajših potovanjih. Za slovenski turizem to predstavlja velik potencial.

Delež starejših ljudi se povečuje, zato bodo ti postali vse bolj pomembna ciljna skupina. Imajo več prostega časa in več razpoložljivega dohodka. Povečevanje deleža starejših ljudi bo povzročilo večje povpraševanje po kvalitetnih, primernih in varnih ponudbah, po enostavnih prevozih, po sproščujočih aktivnostih, po produktih za eno osebo, v izven sezonskih mesecih in s poudarkom na udobju.

Povečevanje dohodkov med mladimi, manjše število družinskih članov in nove socialne strukture vodijo k temu, da bo potovalo vse več ljudi starih med 16 in 35 let. To bo povzročilo povečanje povpraševanja po specializiranih proizvodih,

oddihih v mestih in drugih krajših potovanjih v manj običajnih obdobjih ter povečalo interes za počitnice na soncu v zimski sezoni.

Zaradi povečevanja ekološke ozaveščenosti se bo večalo povpraševanje po destinacijah, kjer bo narava in prebivalstvo odigralo glavno vlogo. Destinacije, neusklajene z naravnim okoljem, ne bodo atraktivne.

Povečuje se pomen kulturnega turizma. K temu je največ prispevalo višanje izobrazbene strukture. Motivacija kulturnega turizma se počasi preusmerja k bolj splošnim zanimanjem v kulturi kot pa k nekim specifičnim usmeritvam.

Teroristični napadi, regionalne vojne, onesnaženje in drugi krizni dogodki vplivajo na potrebo po varnosti. Povpraševanje po varnih destinacijah se bo povečalo. Turisti bodo bolj kritični do proizvodov, ki ne bodo izpolnjevali pričakovanih standardov. Zaradi povečevanja stroškov za zagotavljanje varnosti, bodo turistična gospodarstva morala biti pripravljena na spremembe turističnega povpraševanja v kriznih obdobjih.

Izkušeni potrošniki se zavedajo svojih potreb in pravic. To povzroča kritičnejši odnos do kakovosti in cene turistične ponudbe. Potovanjem bodo konkurirale tudi druge možnosti sprostitve in trošenja denarja. Zvestobe eni destinaciji je vse manj. Posamezniki se bodo odločali za različne vrste potovanj. Enkrat nizkocenovne, naslednjič dražje. Enkrat aktivno intenzivne, drugič sprostitvene. Potreba po vse večji mobilnosti bo povečevala uporabo izposoje avtomobilov, motornih koles in koles. Regije, ki bodo ponujale celovito in uravnano ponudbo, bodo bolj iskane.

Predvsem v zahodnih družbah se način življenja postopoma spreminja. Potovanje za večino ljudi ni več prestiž in se ga zaznava kot del življenja. To vpliva na potrošnikovo zaznavanje potreb in želja. Status postaja manj pomemben. Zmanjšuje se povpraševanje po vodenih in organiziranih potovanjih. Vse več je povpraševanja po manjših nastanitvenih objektih (družinski hoteli, turistične kmetije). Pomemben del potovanj postajajo različni interesi in hobiji

posameznikov. Ponudniki morajo razvijati nove proizvode, koncepte in storitve, s katerimi se bodo po dodani vrednosti razlikovali od drugih ponudnikov.

Za iskanje informacij, rezervacij ter za nakup turističnih proizvodov in storitev se bo vedno bolj povečevala uporaba interneta. Tradicionalna vloga organizatorjev potovanj se bo zmanjšala, medtem ko internet postaja vedno bolj pomembno sredstvo za vizualno predstavitev turistične ponudbe. Za izkušene turiste to pomeni, da si bodo lahko sami oblikovali potovanje in rezervirali turistične storitve.

Nizko cenovni letalski prevozniki ter razpoložljivost hitrih vlakov bodo vplivali na tradicionalne potovalne poti. Zaradi preobremenjenosti cestnega prometa, bodo imele prednost destinacije, ki so lahko dostopne in primerne za kratka potovanja, predvsem za dogodke, ki se vršijo izven glavne sezone. Neposredne železniške in letalske povezave bodo spodbudile povpraševanje po mednarodnih kratkih obiskih mest in mestnih regij na račun potovanj na podeželje.

Zelo narašča povpraševanje po ponudbi pohodništva, kolesarjenja, jahanja, vodnih športov in nadaljevanje močnega povpraševanja za golf.

Ključ za uspeh je vedno bila in ostaja tudi v prihodnje kakovost do najmanjše podrobnosti. Gre za kakovost produkta v smislu infrastrukture kot tudi za kakovost storitve. To je sprejem gosta, informiranost, animiranje, stik z gosti, itd.

V današnjem času ne gre zanemariti vpliva sodobne krize na turistične trende. Negativni vpliv je, da bodo odpadli drugi in tretji oddihi. Medtem ko je pozitiven vpliv krize ta, da bodo odpadla dražja potovanja, vpliv zdravju prijaznih oddihov pa bo še močnejši.

(European travel commission, 2006; Mavri, 2007; Babič, 2009)



## 5.2 SWOT ANALIZA TURIZMA V OBČINI JESENICE

S pomočjo SWOT analize bom poskušala ovrednotiti stanje v občini Jesenice z vidika razvoja turizma. Analiza opredeli štiri področja. Prednosti in slabosti opredeli na podlagi analize notranjega okolja. Medtem ko priložnosti in nevarnosti predstavi na podlagi analize zunanjega okolja.

### 5.2.1 PREDNOSTI

- ugodna geografska lega-bližina meje
- dobre prometne povezave
- možnost izkoriščanja železarske identitete kot muzejsko atraktivnost
- edinstvenost železarske identitete v širšem okolju
- dobro ohranjeni objekti industrijske zgodovine z muzejem
- prostorski potencial: neizkoriščenost poslovnih prostorov znotraj Železarne Jesenice, razpoložljivi športni objekti, kulturni objekti, neokrnjena narava
- možnost povezovanja s sosednjimi turistično bolj razvitimi občinami Kranjska Gora, Bled, Bohinj (komplementarnost ponudbe)
- bližina urejenih turističnih poti
- dobro razvit storitveni in javni sektor
- razvojna motiviranost
- zavedanje problematike razvoja in razvojnih možnosti
- kulturna tradicija (gledališče, glasbena šola, kulturna dediščina)
- bogata športna tradicija, zlasti v zimskih športih
- dobra komunalna infrastruktura
- ekološka urejenost in ohranjenost okolja izven industrijske cone na Javorniku

### **5.2.2 SLABOSTI**

- industrijski (železarski) image,
- turistična neprepoznavnost
- izredno slaba turistična infrastruktura
- zelo malo prenočitvenih kapacitet
- nepovezana in neorganizirana ponudba
- pomanjkanje strokovnega kadra s področja turizma
- pomanjkanje zasebne iniciative
- občina je slabo vključena v regionalne in nacionalne turistične projekte in programe
- slab marketinški in informacijski potencial
- neprepoznavanje priložnosti in možnosti
- velika potrebna sredstva za vzdrževanje

### **5.2.3 PRILOŽNOSTI**

- prenova opuščenih železarskih objektov v turistične namene
- ekonomska in prostorska regeneracija Jesenic
- nove investicije
- razvoj območja ob upoštevanju naravne in kulturne dediščine
- izkoriščanje vseh razvojnih potencialov (naravnih, kulturnih, zgodovinskih, človeških,...)
- povezava športnih in kulturnih prireditev ter turizma
- možnost vključevanja planin v turistično ponudbo
- velik potencial predstavljajo tranzitni gostje
- image Triglavskega narodnega parka, katerega del leži tudi v občini Jesenice
- izkoriščanje vseh razpoložljivih finančnih virov financiranja razvojnih projektov – npr. vključevanje v EU projekte in finančne vire
- vključevanje občine v turistično ponudbo sosednjih pomembnih turističnih destinacij (Kranjska Gora, Bled, Radovljica)

- prodornejše čezmejno sodelovanje in povezovanje – razvoj skupnega turističnega produkta z Avstrijci na Karavankah

#### **5.2.4 NEVARNOSTI**

- omejitve, povezane z NATURO 2000
- nasprotovanja turistični dejavnosti s strani lastnikov zemljišč, ki bi jih potrebovali za posamezne projekte
- kolizija uporabe prostora med turizmom in drugimi dejavnostmi
- preobremenjenost prostora
- nesprejemanje turizma s strani prebivalcev
- nezainteresiranost za razvojna vlaganja
- pomanjkanje razvojnih kadrov na vseh področjih

pomanjkanje novih znanj (Strategija razvoja občine Jesenice, 2006 in Ščavničar, 2005)

### **5.3 RAZVOJNE USMERITVE TURIZMA V OBČINI JESENICE**

Na prvi pogled mogoče neprivlačna občina za obiskovalce, skriva velik potencial za razvoj turizma. Image industrijskega mesta še dandanes marsikoga odvrne od obiska, vendar ravno ta železarska tradicija lahko predstavlja eno izmed osnov za razvoj turizma. K temu lahko pripomore tudi pestra naravna in kulturna dediščina, ugodno podnebje, raznolika pokrajina, dobra prometna infrastruktura ter ugodna lega v bližini meje in visoko razvitih turističnih centrov (Bled, Kranjska Gora, Bohinj). Na tem mestu se ponuja možnost razvoja turizma, ki bo dopolnjeval turistično ponudbo zgoraj naštetih krajev.

Zaradi vseh naštetih značilnosti je v občini možno razvijati turizem skozi celo leto. Turisti imajo v vseh letnih časih veliko možnosti za aktivne počitnice. Zimski čas ponuja doživetja v zimskem naravnem okolju in številne športno-rekreativne dejavnosti (smučanje, sankanje, drsanje,...). V poletnem času turisti prav tako lahko skozi aktivne počitnice užijejo lepote narave. Občina s svojo raznolikostjo pokrajine omogoča pohodništvo, kolesarjenje, jahanje, izletništvo ter razne športno-rekreativne dejavnosti. Rovti nad Jesenicami ponujajo turistom možnosti za sprehode, pohodništvo ter psiho-sprostitutvene dejavnosti v mirnem okolju.

Predloge programskih sklopov za turizem in prosti čas sem povzela in dopolnila iz Strategije razvoja turizma na Jesenicah. Turistične produkte bi lahko razvijali po naslednjih sklopih:

## **TEHNIŠKA DEDIŠČINA-TEMATSKI PARK INDUSTRIJSKE KULTURE IN TRADICIJE NA TEMO ŽELEZARSTVA**

Občina je poznana kot industrijsko središče z razvito tradicionalno industrijo, železarstvom. Ravno ta tradicija lahko predstavlja specifično in zanimivo osnovo za turistični razvoj v občini. Glavno vlogo pri tem razvoju ima Gornjesavski muzej. V njem so predstavljeni zgodovina, razvoj, makete opuščenih železarskih lokacij, ki dajejo celotni zgodovini dodatno privlačnost. Zanimivi so tudi predmeti z raznolikih področij življenja in dela jeseniških fužinarjev, oglarjev, kovačev in drugih. Muzej se nahaja v naselju Stara Sava skupaj z ostanki pudlovke, plavža, delavske kasarne, mlina ter cerkve iz začetka 17. stoletja. V neposredni bližini stoji tudi opuščen objekt nekdanje Hladne valjarne. V njem propadajo lokomotive in predmeti, ki pričajo o železarski preteklosti mesta. Objekt bi morali s pomočjo investitorjev sanirati in preurediti v dodatne muzejske prostore. Pred kratkim je bila končana obnova objekta Kolperna. V njem poleg muzejske dejavnosti potekajo tudi poslovni sestanki in slovesnosti. Ob Kolperni se nahaja še en razpadajoč objekt, in sicer Korenova hiša. V letošnjem letu so začeli z obnovo. Hiša bo prav tako služila kot del muzejskega kompleksa ter za organizacijo kulturnih prireditev. Ta celoten kompleks bi se lahko razvil v tematski park železarstva.

Slika 17: Spomenik železarstva na Jesenicah



Vir: Acroni Jesenice

Zaradi bližine mestnega jedra ter nakupovalnega središča, bi se lahko hkrati povezal z drugimi turističnimi vsebinami, kot so prireditve, kultura, nakupovanje, sejemske dejavnosti, vožnja z muzejskim vlakom, športni dogodki, itd. V sklop te ponudbe bi bilo smiselno vključiti tudi organizirane ogledje jeklarne Acroni, elektrarne Javorniški Rovt, ki velja za eno najstarejših v Sloveniji ter elektrarne v Mostah. Taki ogledi pritegnejo velik del turistov in pripomorejo k pestrosti ponudbe. Vendar so za realizacijo tega predloga nujne sanacije in spremembe namembnosti starih opuščenih objektov nekdanje železarne v muzejsko dejavnost.

Slika 18: Območje Stare Save



Vir: [www.panoramio.com/photo/9854086](http://www.panoramio.com/photo/9854086)

## **NAKUPOVANJE-NAKUPOVALNI CENTRI, SPECIALIZIRANE PRODAJALNE, TRŽNICA IN TRŽNI DNEVI**

Nakupovanje je eden izmed potencialov, ki je lahko zanimiv turistični produkt. V sosednjih razvitih turističnih centrih nakupovanje ni razvito. Na Bledu obstaja manjši trgovski center, vendar bolj lokalnega značaja. Medtem ko drugi bližnji turistični centri nimajo razvitega nakupovanja, ki je pomemben del turistične ponudbe. Zato se na tem mestu ponuja priložnost občini, da bi se razvila v nakupovalno središče Zgornje Gorenjske in glede na bližino tromeje morda celo osrednji nakupovalni center širšega območja. Poleg že obstoječih nakupovalnih središč kot so Mercator, Tuš, Špar je potrebno za realizacijo nakupovalnega turizma razviti še bogatejšo ponudbo. Na tem mestu največjo vlogo igrata tržnica in posebni tržni dnevi s splošno in posebno ponudbo. Dodatno atraktivnost za obiskovalce oz. kupce na tovrstnih tržnicah predstavljajo degustacije, predstavitve, promocijske prodaje, ipd. Možna je tudi povezava s sosednjim Beljakom in Trbižem v mrežo regionalnih tržnic, kjer bi prodajali domače izdelke značilne za tri obmejne regije. Trenutni prostori tržnice na Jesenicah so močno zastareli in prostorsko omejeni za razvoj. Zato so na območju nekdanjega podjetja FIPROM v bližini Stare Save začeli z izgradnjo pokrite tržnice, ki bo s svojo ponudbo lahko zadostila potrebe lokalnih prebivalcev, kot tudi pričakovanja potencialnih drugih obiskovalcev.



## ODKRIVANJE NARAVE

Občina Jesenice je najbolj poznana po narcisah. V času cvetenja v planine privabi številne obiskovalce. Vendar to ni edini razlog za obisk. Občina je bogata z naravnimi znamenitostmi (soteska Vintgar, soteska potoka Dobršnik s slapovi, slap Šum, naravni most na Mežakli, Savske jame, itd.). Za projekt "odkrivanje narave", bi bilo potrebno pripraviti prospekte s ponudbo naravnih znamenitosti in programe za enodnevne ali večdnevne izlete po občini. Naravna dediščina se lahko poveže tudi s tehniško dediščino. To povezavo lahko speljemo med geološko transversalo in rudarsko učno potjo. Jesenice bi lahko zaradi njegovih zanimivosti v kontekstu planin in bližine Triglavskega narodnega parka, tržili kot mesto, ki predstavlja vrata v Alpe. Da bi bilo vse to mogoče, je v prvi vrsti potrebno poskrbeti za prenočišča v občini. V Planini pod Golico, ki z narcisami in ostalimi naravnimi lepotami privabi na tisoče obiskovalcev, stoji že vrsto let opuščen hotel Belcijan. Z obnovitvijo tega ter izgradnjo bungalovov oz. apartmajskega naselja bi pripomogli k večjemu in predvsem daljšemu obisku gostov.

Slika 19: Opuščen hotel Belcijan v Planini pod Golico



Vir: Gorenjski glas

## **ZABAVA IN PRIREDITVE**

Eden od osrednjih turističnih produktov, ki daje utrip turističnemu centru, je zabava. Tu so mišljene diskoteke, zabavišni park in turistično zabavne prireditve. Turistična ponudba sosednjih razvitih krajev temelji na uživanju miru v naravi in se izogiba hrupnejšim prireditvam. Zato se na tem mestu Jesenicam ponuja priložnost za razvoj tovrstnih turističnih produktov. Veliko prednost za množične prireditve predstavlja dobra dostopnost Jesenic. Vendar je kljub temu zelo pomembno ohranjanje miru za domačine. Diskoteka in zabavišni park naj bi se zgradila na nenaseljenem delu Jesenic. Ena takih lokacij je lahko Karavanški plato, ki je ob odstranitvi mej ostal neizkoriščen. V občini že obstajajo prireditve kot so: kmečke igre, prireditve "Miss narcis", smuk za trofejo "Svinjska glava", Jožefov sejem, itd. Toda to ponudbo bi bilo treba še razširiti in s programi povezati z ostalo turistično ponudbo.

## **ŠPORT IN REKREACIJA**

Športna infrastruktura je v občini zelo dobro razvita. Jesenice lahko ponudijo več možnosti za šport in rekreacijo kot ostale sosednje občine. Če pa jih ponujajo, pomeni ta dodatna ponudba količinsko dopolnitev, ki je dobrodošla pri organiziranju večjih prireditev. V poglavju 3.2.1. sem opisala že obstoječo infrastrukturo za šport in rekreacijo. Poleg naštetih bi lahko v občini usposobili strugo reke Save za tekme na brzicah, pobočje Mežakle za gorsko kolesarjenje, zgradila bi se lahko vodni ter adrenalinski park. V pripravi pa je eden največjih projektov, tako po pomenu, kot po investicijskem zalogaju. In sicer gre za vzpostavitev smučarskega kompleksa "Rožca" ter z njim povezanim turistično športnim centrom. Povezava novega smučarsko-turističnega centra z že obstoječim smučiščem v Španovem vrhu in možnostjo navezave na avstrijsko stran predstavlja največji neizkoriščen potencial na področju športne infrastrukture tudi na širšem območju.

## KULTURA IN KULTURNA DEDIŠČINA

V primerjavi s sosednjimi občinami imajo Jesenice bistveno boljšo infrastrukturo (kino dvorana, gledališče, muzejski kompleks, koncertni prostori v Kasarni). To poveča možnosti razvoja kulturnega turizma. Čez leto se odvija precej kulturnih prireditev, ki pa niso povezane. Na tem mestu bi bilo smiselno ponudbo kulturnih prireditev povezati med seboj in z ostalimi dogodki v sosednjih občinah. Na Jesenicah je tudi kar nekaj nepremične kulturne dediščine. Da bi ponudbo naredili aktualno, jih je potrebno vključiti v vodene ogledе.

Slika 20: Gornjesavski muzej Jesenice



Vir: Kraji Slovenija

Pri načrtovanju razvoja turizma v občini Jesenice je nujno, da v prvem planu pomislimo na izgradnjo novih prenočitvenih kapacitet oz. obnovo opuščenih hotelov. Zgoraj sem že omenila obnovo hotela Belcijan ter izgradnjo turistične vasi v Planini pod Golico, ki bi pomenila velik plus za turistično ponudbo. Podobno pa je v samem centru Jesenic. Tu sta nekdanj obratovala hotel Korotan in hotel Pošta. Na žalost vseh občanov ta dva hotela že vrsto let propadata in kvarita podobo Jesenic. Z njuno obnovo bi občina dobila številna potrebna ležišča, tako za tranzitne potnike, ki potujejo mimo, kot tudi za obiskovalce, ki bi hoteli na Jesenicah in v okolici preživeli več časa. Po mojem mnenju bi bilo poleg obnove, potrebno zgraditi še en hotel v bližini športnega parka Podmežakla ter mladinski hotel v bližini železniške postaje. Razloga za te ideji sta v tem, da mladi turisti na svojih potovanjih želijo potrošiti čim manj denarja. Z izgradnjo mladinskega hotela, bi jim omogočili cenejše prenočevanje ter jih na ta način zadržali v občini več dni. Gradnja hotela v bližini športnega parka bi skupaj z že razvito športno infrastrukturo pomenila različnim športnikom, tako profesionalnim, kot rekreativnim, dobro lokacijo za priprave na tekmovanja v drugem okolju. Več o tem bom napisala v naslednjem poglavju.

Potrebno je poudariti, da na tem mestu ne gre za ogromne hotelske komplekse, ki bi masovno vabili množice ljudi, temveč za manjše hotele, ki bi s svojo ponudbo zadovoljili goste in ne kvarili podobe mesta. Pri spodbujanju vseh oblik razvoja turizma, je ključnega pomena, da se upoštevajo okoljske ter prostorske ureditvene omejitve, z namenom, da bi ohranili kvaliteto okolja. Pomembno je, da so v razvoj turističnih storitev vključeni domačini, kot usmerjevalci ter kot izvajalci. Vendar pa ne gre spregledati dejstev, da bi nekateri med njimi močno nasprotovali razvoju turizma saj bi za nekatere od njih to pomenilo, da niso več sami ter da morajo služiti tujcem. Sprejemanje turistične dejavnosti v lokalni skupnosti zna biti težavno. Zato je pomembno domačinom predstaviti koristi od tega razvoja (izboljšava infrastrukture, splošna ureditev okolice, gospodarski razvoj, povečanje gostinske ponudbe, različne prireditve, itd.) ter jih vključiti v sam proces.

V sklopu turističnega razvoja je v občini s tablami ali smerokazi potrebno označiti pomembnejše naravne in kulturne znamenitosti, gostinsko ponudbo, kot tudi lokacije z možnostjo rekreiranja. Poleg tega je ključnega pomena označba informacijske točke, torej TIC-a, ki turistom ob prihodu v mesto lahko ponudi informacije o zanimivostih v občini in njeni okolici. Na Jesenicah so pred kratkim postavili panoramsko tablo nasproti železniške postaje. Lokacija je dobra, saj leži v centru mesta in je dobro vidna vsem turistom, ki prispejo v mesto z vlakom ali avtobusom. Na njej so koristni podatki o turistični ponudbi (prenočišča, gostinska ponudba, ponudba za šport in rekreacijo, trase kolesarskih ter pohodniških izletov, itd.) in podatki o glavnih naravnih ter kulturnih znamenitostih. Tabla je s temi informacijami lahko zelo koristna obiskovalcem, ki v mesto pridejo izven delovnega časa TIC-a.

Za razvoj turizma v občini bi bilo zelo koristno, da se vsa ponudba poveže v celoto. Izdati bi bilo potrebno turistični vodnik in različne promocijske materiale v obliki zloženk, letakov in podobno. V ta namen bi se občina morala povezati s turističnima organizacijama in agencijo RAGOR ter vsemi ponudniki turističnih storitev.

## **5.4 PREDLOGI TURISTIČNIH PROGRAMOV V OBČINI JESENICE**

V zadnjih letih so v Turistično informativnem centru Jesenice izdelali nekaj primerov samostojnih ter vodenih izletov. V nadaljevanju bom programe opisala in nekatere med njimi z vidika kompleksnosti turistične ponudbe v občini Jesenice preuredila ter dopolnila. Pri posameznih primerih bom navedla samo nazive ogledov oziroma aktivnosti, na koncu pa izdelala konkreten primer vodenega turističnega izleta. Programi so primerni za različne skupine, glede na starost in motiv prihoda.

### **5.4.1 PROGRAMI ENODNEVNIH VODENIH IN SAMOSTOJNIH IZLETOV PO OBČINI JESENICE**

*1. Primer: Jesenice skozi čas - Mesto jekla*

- ogled fužinarskega in stanovanjskega naselja Stara Sava
- ogled Gornjesavskega muzeja
- ogled Kasarne
- sprehod po najstarejšem delu mesta Murova

V tem primeru bi ponudbo lahko dopolnili z ogledom sakralnih objektov na Murovi in Stari Savi. Obiskovalcem bi lahko ponudili obisk restavracije v bližini Murove, ki bi postregla s pristno domačo hrano. Vendar ta del trenutno še ni izvedljiv saj omenjena restavracije ne premore tovrstne ponudbe.

## *2. Primer: Jesenice – Mesto železarstva in hokeja*

- ogled fužinarskega in stanovanjskega naselja Stara Sava
- ogled Kasarne, multivizija o železarski zgodovini
- sprehod preko najstarejšega mostu v občini
- ogled športne dvorane
- ogled Spominskega parka
- ogled Kosove graščine
- sprehod po Murovi
- sprehod čez razgledno pot
- postanek na Trgu Toneta Čufarja

Tudi v tem primeru bi bilo potrebno vključiti obisk restavracije na Čufarjevem Trgu. Žal niti ta ne premore pristne domače hrane, vendar slovi po okusno pripravljenih jedeh, ki bi zadovoljile obiskovalce. V večerni uri bi lahko ponudili ogled hokejske tekme.

## *3. Primer: Narcisne poljane – Skrivnost vasi pod Golico*

- ogled vasi Planina pod Golico
- ogled Štefelinove hiše
- vzpon z žičnico na Španov vrh

V tem primeru bi lahko dodali vzpon na Golico ali katerega od vrhov Karavank, glede na to, da Planina pod Golica predstavlja odlično izhodišče za pohode. Gostje bi se lahko okrepčali na turistični kmetiji Betel, kjer bi poskusili pristne domače Gorenjske jedi.

#### *4. Primer: Fužinska pot – Železarstvo skozi stoletje*

- ogled vasi Planina pod Golico
- ogled Savskih jam
- obisk turistične kmetije Betel-kosilo
- spust čez Pejce do Murove
- sprehod po Murovi in ogled Kosove graščine
- ogled Gornjesavskega muzeja
- ogled Stare Save

#### *5. Primer: Trilobit – Na obali Panonskega morja*

- obisk Gornjesavskega muzeja
- dom Pristava – počitek z okrepčilom
- ogled paleontološkega nahajališča v dolini Lepene
- sprehod skozi Zoisov park
- dom Pristava – kosilo

V tem primeru bi lahko dodali tudi ogled naravoslovno rudarske učne poti.

#### *6. Primer: Panoramski razgledi – Rovte nad Jesenicami v vsej svoji lepoti*

- ogled vasi Planina pod Golico
- ogled Štefelinove hiše
- vzpon z žičnico do Španovega vrha
- spust po travniku do Zoisovega parka, ogled le tega

#### *7. Primer: $E=mgh$ – Stoletje Gorenjskih elektrarn*

- ogled akumulacijskega jezera HE Moste
- ogled največje gorenjske elektrarne Moste
- ogled HE Završnica s statusom spomenika tehniške kulture
- ogled HE Javorniški Rovt
- ogled Zoisovega parka – kosilo



#### 8. Primer: Kamnita gospa – Okamenela pravljica (predlog samostojnega izleta)

- izhodišče izleta je v Kočni
- ogled Poljanske babe
- ogled Jamnikovega spodmola
- sprehod po robu Mežakle z razgledom na Savsko dolino
- ogled naravnega mostu
- ob povratku ogled Snežne jame
- počitek ob stari lipi na planini Obranca
- kosilo na Poljanah

Za ta primer predlagam kot izhodiščno točko izleta športni park Podmežakla. Vzpon na Mežaklo s te strani je sicer nekoliko strmejši, vendar bi izletnikom omogočil ogled Partizanske bolnišnice. Nato bi pot nadaljevali po robu Mežakle in si sproti ogledali zgoraj naštetih znamenitosti. Po kosilu na Poljanah, bi izletnike na Jesenice pripeljal avtobus.

#### 9. Primer: Aktivne Jesenice

- izhodišče na Trgu Toneta Čufarja
- kolesarjenje po razgledni poti, do Hrušice in nazaj pod pobočji Mežakle do Kamnoloma
- adrenalinski park - po izbiri, paintball, streljanje z lokom,...
- uporaba piknik prostorov za prehrano
- spust s kajaki po Savi Dolinki
- v večernih urah ogled hokejske tekme v športni dvorani ali bowling v Železarskem hramu

V tem programu nekateri predlogi za dejavnosti še niso izvedljivi zaradi pomanjkanja infrastrukture. Zato bi bilo potrebno pridobiti investitorje, ki bi omogočili dopolnitev infrastrukture in s tem raznih športnih aktivnosti.

Nekatere od teh programov bi lahko vključili v večdnevno ponudbo. Posameznikom ali manjšim skupinam bi lahko ponudili prenočišča v Planini pod

Golico ali Javorniškem Rovtu. Od tod bi imeli dobro izhodišče za pohode v vrhove Karavank in izlete do bližnjih znamenitosti.

*Primer programa večdnevnega izleta po občini Jesenice:*

1. dan: Ogled vasi v Planini pod Golico, Štefelinove hiše, pohod do Savskih jam, vzpon na Golico, nočitev na turistični kmetiji Betel.
2. dan: Zajtrk, spust čez Pejce do Murove, sprehod po Murovi in ogled Kosove graščine, sprehod po Spominskem parku, kosilo, ogled Stare Save in Gornjesavskega muzeja, povratek v Planino pod Golico, večerja, nočitev.
3. dan: Zajtrk, vzpon z žičnico do Španovega vrha, spust po travniku do Zoisovega parka, ogled le tega, kosilo v domu Pristava, ogled naravoslovno rudarske učne poti.

Pomanjkljivost za izvedbo večdnevnih programov v občini Jesenice predstavlja premajhno število prenočitvenih kapacitet. Poleg tega je v Planini pod Golico gostinska ponudba zelo skromna. Potrebno bi bilo poskrbeti za tovrstno ponudbo, saj bi šele na ta način lahko obiskovalce v občini zadržali več dni. Zaradi bližine turistično razvitih krajev Bled in Kranjska Gora, je potrebno turistično ponudbo Jesenic povezati s ponudbo omenjenih krajev. Tako bi obiskovalci nastanjeni v občini Jesenice imeli večjo izbiro in hiter dostop do turističnih zanimivosti.

## **Konkreten primer vodenega turističnega izleta:**

### *Enodnevni program vodenega izleta po občini Jesenice*

#### **JESENICE MESTO JEKLA IN NARCIS**

Ob prihodu na Jesenice si bomo najprej ogledali Staro Savo, predel Jesenic ob sotočju Save Dolinke in potoka Ukova, kjer je staro fužinarsko in stanovanjsko naselje, ki je mestu nekoč dajalo utrip. Jedro naselja je Bucelleni Ruardova graščina, zgrajena v 16. stoletju, v kateri si bomo ogledali zbirke Gornjesavskega muzeja, ki ponazarjajo zgodovino rudarstva in železarstva na Gorenjskem. V veliki delavski stanovanjski stavbi iz 18. stoletja, imenovani Kasarna, si bomo ogledali prikaz bivalne kulture delavcev in s pomočjo multivizije dobili vpogled v železarsko zgodovino Jesenic. Ogledali si bomo edini ohranjen plavž, ki je bil v lasti Viktorja Ruarda. Sledil bo sprehod čez Hermanov most, ki velja za najstarejšega v občini, mimo športnega parka Podmežakla in znamenite športne dvorane, kjer se kalijo aktualni državni prvaki v hokeju na ledu. Pot nas bo nato vodila do Spominskega parka na Plavžu, ki je posvečen padlim v prvi svetovni vojni in predstavlja pravo zeleno oazo sredi Jesenic. Park se ponaša z zbirko več kot dvesto različnih vrst okrasnega drevja in grmovnic. Od tod se bomo odpravili na ogled Kosove graščine, ki sodi v sklop štirih fužinskih gradov iz 16 stoletja. Ponaša se z rekonstruirano zaporniško celico ter stalnima razstavama o delavskem gibanju v 19. in 20. stoletju ter okupatorjevim terorjem v času druge svetovne vojne. Sledil bo sprehod po Murovi, najstarejšem delu Jesenic in ogled najstarejših ohranjenih hiš. Pri cerkvi Sv. Lenarta na Murovi, ki velja za najlepši sakralni objekt na Jesenicah, se bomo oddahnili in počakali na avtobus. Ta nas bo popeljal v eno izmed najvišje ležečih karavanških vasi, Planino pod Golico. Nahaja se pod vznožjem že mnogokrat opevane Golice. Kraj je bil zibelka jeseniškega železarstva, danes pa je izhodiščna točka za vse pohode na okoliške vrhove. Rovti, kot jim pravijo domačini, se ponašajo z največjim naravnim rastiščem narcis, ki v pozni spomladi pobelijo travnike. Mi se bomo sprehodili po stari rudni poti do Savskih jam, ki so obsegale številne, tudi do 90 m globoke rudnike in so še danes dokaz močno zakoreninjene rudarske tradicije, ki je

preživela 800 let. Ogleдали si bomo vhod v Korlnov rov, ki pa je žal ostal edini ohranjen do danes. Ob povratku iz Savskih jam se bomo ustavili pri Štefelinovi hiši. Gre za tipično staro hišo s črno kuhinjo, staro 130 let, ki nam bo približala etnološko dediščino tega področja. Sledil bo vzpon z enosedelnic na Španov vrh. Ta velja za najstarejšo in z dolžino 1600 m najdaljšo v Sloveniji in tudi v nekdanji Jugoslaviji. V zimskem času Španov vrh ponuja užitke smučarjem, v toplejših mesecih pa idiličen razgled na Julijce, pobočje Karavank in Gornjesavsko dolino zadovolji še tako zahtevnega izletnika. Po povratku se bomo ustavili na zasluženem okrepčilu na turistični kmetiji Betel, ki se lahko pohvali z odlično in raznoliko ponudbo domače hrane. Med najbolj znanimi so ajdovi krapci. Avtobus nas bo nato odpeljal nazaj v dolino. Na željo gostov pa imajo na kmetiji Betel tudi možnost prenočitve.

## **5.5 POTENCIALNI TURISTIČNI PROIZVODI V OBČINI JESENICE**

Omenila sem že, da je za razvoj turizma v občini ključnega pomena zagotovitev prenočitvenih kapacitet. To predstavlja osnovo oz. izhodišče za razvijanje in vlaganje v potencialne turistične proizvode v občini. Torej je v prvi vrsti smiselno odpraviti to pomanjkljivost saj v občini obstajajo številni potencialni turistični proizvodi, ki jih bom opisala v nadaljevanju. Te predloge sem oblikovala na podlagi pregleda turistične ponudbe v občini Jesenice, SWOT analize ter sodobnih trendov v turizmu. Oblikovani so tako, da bi izboljšali turistično ponudbo na Jesenicah, povečali število obiskovalcev in nočitev ter privabili različne ciljne skupine. Nekatere izmed predlogov bi se dalo realizirati hitro, brez večjih finančnih vložkov, medtem ko nekateri za realizacijo zahtevajo več časa in številne investitorje.

## **Predlogi:**

1. Ob predpostavki, da bi zgradili hotel v bližini športnega parka Podmežaklja ali obnovili propadajoča hotela v centru mesta in s tem omogočili prenočitve v občini, se kot eden izmed potencialov pojavljajo priprave športnikov. Glede na zelo raznovrstno športno infrastrukturo bi lahko priprave omogočali celo leto, za različne športnike. Tako dvoranske (košarka, odbojka, rokomet, hokej, umetnostno drsanje,...), kot tudi tiste na prostem (nogomet, plavanje, tenis, smučanje,...). V sklopu tega bi se lahko organizirali različni pripravljalni turnirji, tekmovanja državnega, evropskega in svetovnega ranga, ki bi poleg športnikov v občino pripeljali tudi številne gledalce. V ta namen bi se morali povezati z Olimpijskim komitejem Slovenije za šport, različnimi športnimi društvi, zavodi in organizacijami.

2. Omenila sem že izgradnjo smučišča Rožca ter vzpostavitev smučarskega turističnega centra v navezavi s smučiščem Španov Vrh. Ta projekt predstavlja velik potencial za celotno območje Zgornje Gorenjske, kot tudi za obmejne občine sosednje Avstrije. Z uresničitvijo te ideje bi dobili kompleks smučišč, ki bi s svojo velikostjo in kvaliteto zadostili modernim standardom ter hkrati bili konkurenčni smučarskemu centru v občini Kranjska Gora. Ker gre v tem primeru za projekt, ki zahteva velik finančni vložek, se kot prvi korak proti uresnitvi izgradnje smučarskega kompleksa kaže poskrbeti za napeljavo vode do smučišča Španov Vrh ter s tem omogočiti umetno zasneževanje in hkrati poskrbeti za osvetljavo smučišča ponoči. To bi omogočilo daljšo smučarsko sezono v tem kraju. Naslednji korak pa je poiskati čim več domačih in tujih investitorjev, ki bi omogočili uresničitev te vizije.

3. V Javorniškem Rovtu bi lahko organizirali šole v naravi skozi celo leto. Učence oz. dijake bi nastanili v tamkajšnji dom Trilobit. V bližini poteka naravoslovna in rudarska učna pot, ob kateri bi učenci spoznavali zakonitosti narave in ostanke preteklosti. Hkrati bi se lahko učili preživetja v naravi, preučevali floro in favno

ter bili športno aktivni. V ta namen bi se morali povezati s šolami in Ministrstvom za šolstvo.

4. Zanimivost za potencialne turiste predstavlja dejstvo, da je Aprila 2009 na območje Planskega vrha na Mežakli padel meteorit. Gre za 4,6 milijarde let staro vesoljsko kamnino, ki se je ob padcu raztreščila. Ob prvi obletnici padca so v Kasarni na Stari Savi pripravili razstavo, kjer si je moč ogledati tretji največji del meteorita, ki so ga našli. Imenuje se Jesenice, po najbližjem kraju padca in je težak 239 gramov. Padec meteorita na Mežakljo je pomemben tudi v svetovnem merilu, saj gre za šele enajsti meteorit na svetu, ki ima znano orbito. Doslej so našli le nekaj koščkov meteorita, medtem ko so astronomi izračunali, da se na območju med Jesenicami in Žirovnico nahaja vsaj še 15 do 30 kg materiala (Peternel, 2010 ). Na račun tega bi v občino lahko privabili številne domače in tuje turiste. Poleg ogleda omenjene razstave bi jim lahko ponudili voden ogled mesta padca meteorita, kjer bi lahko iskali ostale dele, ki so se raztreščili. To bi lahko navezali na pohodno pot po Mežakli in s tem obiskovalcem ponudili enodnevni izlet.

5. Za posameznike, ki imajo željo po kontrolirani adrenalinski zabavi, bi na območju zapuščenega kamnoloma lahko naredili adrenalinski park. Lokacija je primerna za tovrstno dejavnost, ker je odmaknjena od poseljenih delov občine. S tem hrup obiskovalcev ne bi motil lokalnega prebivalstva. Adrenalinski park bi pomenil dodatno ponudbo, tako za enodnevne kot tudi za stacionarne goste. Kot potencial se izpostavlja tudi dejstvo, da občina Jesenice edina v Slovenji premore odprto kopališče z desetmetrskim skakalnim stolpom. Na podlagi tega, bi lahko organizirali mednarodno tekmovanje v skokih v vodo. V ta namen bi se bilo potrebno povezati z Olimpijskim komitejem Slovenije za šport, športnimi zavodi ter društvi. Hkrati pa bi lahko organizirali dogodek z ekshibicijskim skakanjem v vodo na katerega bi se lahko prijavili, tako profesionalni skakalci kot tudi amaterji. To bi v občino pripeljalo številne obiskovalce in hkrati pomenilo dodatno ponudbo za goste, ki bi v tistem trenutku bivali v občini oz. njeni bližini.

6. Z dobro marketinško podporo bi v poletnem času lahko organizirali večdnevni koncert po vzoru Kranjfestu ali prireditve Pivo in cvetje v Laškem. Po mestu bi postavili več prizorišč oz. odrov. Primerne lokacije za to so območje na Stari Savi, Čufarjev trg ter Športni park Podmežakla. Povabili bi različne slovenske glasbene skupine, ki bi pritegnile tako mlade kot tudi starejše obiskovalce iz bližnje in daljne okolice. Zadnji večer sklopa prireditev bi poimenovali Jeseniška noč. To dogajanje bi čez dan lahko popestrili z različnimi predstavami, delavnicami ter igrami na prostem za vse starostne skupine. Vse to bi lahko navezali na tematiko železarstva, ki je občini Jesenice pustilo velik pečat. Poskusili bi prikazati, kako je mesto včasih v razcvetu železarstva živelo in kako so generacije železarjev skozi stoletja svoja življenja posvetili enemu izmed najtežjih poklicev. To bi lahko podprli z multivizijo (avdio, video sistem).

7. V zimskem času bi športno dvorano Podmežakla lahko izkoristili za organizacijo različnih koncertov, s katerimi bi privabili številne obiskovalce. V spomladanskem in poletnem času pa bi lahko tovrstne prireditve organizirali na prostem, na Stari Savi in Čufarjevem trgu.

8. Naselje Sveti Križ v Planini pod Golico je v času pred drugo svetovno vojno veljalo za gorski zdraviliški kraj. Izletniki so sem prihajali zaradi ugodne mikroklimе in obširnih smrekovih gozdov. S prenovo tamkajšnjega hotela Belcijan bi kraj ponovno lahko tržili kot zdraviliški kraj. Čist zrak ugodno vpliva na dihala, hkrati pa gostje lahko v obliki krajših izletov po bližnji okolici uživajo v lepotah narave ter sproščajo vsakdanji stres. Turistično ponudbo bi morali povezati s sosednjima turistično visoko razvitima občinama Bled in Kranjska Gora. Njihove turistične agencije bi lahko v svoj razpored izletov, ki jih ponujajo svojim gostom, vključile turistično ponudbo Jesenic. Tako bi vzbudili zanimanje potencialno velikega števila turistov, ki bivajo v Kranjski Gori in na Bledu. V ta namen bi bilo smiselno uvesti kombije ali avtobuse, ki bi vozili v ti dve občini in obratno ter s tem gostom omogočili lažji dostop do različnih turističnih atrakcij. Obiskovalce bi v občini Jesenice lahko zadržali s ponudbo cenejšega bivanja v

prijaznejšem, množično manj obiskanem okolju, a hkrati v bližini turističnih znamenitosti sosednjih občin.

10. Z zatonom železarske industrije v 80ih letih prejšnjega stoletja in posledičnim prestrukturiranjem gospodarstva je v občini Jesenice veliko objektov nekdanje železarne začelo propadati. Z obnovo in spremembo njihove namembnosti predstavljajo potencial za razvoj turizma. Tako bi lahko halo nekdanje Hladne valjarne prenovili in v njej uredili dodatne muzejske prostore za razstavo večjih eksponatov, ki pričajo o zgodovini razvoja železarstva na tem območju. Trenutno je v teku prenova objekta nekdanjega podjetja FIPROM. Sanacija služi izgradnji nove pokrite tržnice. Ob njej bi lahko postavili manjši park z igrali za otroke. V teku je tudi prenova stare Korenove hiše. V njej bi lahko potekali razne kulturne prireditve, razstave ter družabni dogodki. Objekt nekdanjega elektrodnega oddelka v bližini Stare Save bi lahko preuredili v športno zabavni center z bowling stezami, prostori za aerobiko in fitnes ter savnami in masažo.

11. Sava Dolinka predstavlja neizkoriščen potencial za spuščanje s kajaki in kanuji po vodi. V ta namen bi del struge v občini morali urediti ter s tem omogočiti tovrstne športne aktivnosti. To bi pomenilo dodatno ponudbo za vse stacionarne goste in enodnevne obiskovalce.

12. Glede na to, da je na Jesenicah močno zakoreninjena hokejska tradicija, ki v mesto z vsako tekmo privabi množice ljudi, bi se turistično društvo lahko povezalo s hokejskim društvom. Osnovali bi program spremljevalnih prireditev in iger, ki bi se po končanih odmevnejših tekmah lahko odvijale v restavraciji bližnjega bowling centra Železarski hram.



## 6. SKLEP

Občina Jesenice leži na severozahodu Slovenije. Meji na občino Kranjska Gora, občino Bled in občino Žirovnica. Ustanovljena je bila leta 1994. Obiskovalcem je zelo dobro dostopna, saj ima ugodno prometno lego. Velja za mednarodno prometno križišče, tako z avtocestno kot tudi z železniško povezavo. Z odkritjem železove rude se je skozi zgodovino občina razvila v središče železarske industrije. Tega pečata še dandanes ni moč izbrisati. Marsikateri popotnik se Jesenicam izogne zaradi tega ugleda, čeprav so v občini začeli s prenovo in vzpodbudo različnih proizvodnih programov.

Občina je reliefno zelo razgibana. Od nižinskega dela ob Savi Dolinki do visokogorskega sveta ob Karavankah ter Mežakli. Podnebje je ugodno za razvoj turizma in rekreacijo v vseh letnih obdobjih. Reke in potoki v občini pripadajo porečju Save Dolinke s hudourniškim značajem. Njen edini južni pritok, reka Radovna, je v preteklosti izoblikovala ozko vintgarsko sotesko, ki v občini Jesenice predstavlja eno največjih turističnih atrakcij. Rastlinsko posebnost v občini Jesenice predstavljajo gorske narcise. Te v mesecu maju in juniju v Planino pod Golico privabijo množice obiskovalcev. Število prebivalcev v občini zadnja leta stagnira. Naravni prirastek je pozitiven, medtem ko je selitveni prirastek negativen, kar vpliva tudi na negativen skupni prirastek. Gostota poselitve je visoko nad državnim povprečjem. Razlog za to je v koncentraciji prebivalstva na dnu Doline. Delovno aktivnih je 34,6% vseh prebivalcev. Od teh je zanemarljiv odstotek zaposlenih v kmetijstvu. Večina je zaposlena v različnih podjetjih, družbah in organizacijah. S. Ž. Acroni d.o.o. še vedno predstavlja največje podjetje z največ zaposlenimi v občini. Hkrati pa so na Jesenicah že začeli z načrtovanjem razvoja turizma, ki bo pomenil alternativo za izgubo delovnih mest v proizvodnih dejavnostih.

Turistična ponudba na Jesenicah je raznolika, vendar premalo opazna širši javnosti. Največji turistični atrakciji predstavljata že omenjeni soteska Vintgar in cvetoče narcise na travnikih v Planini pod Golico, ki vsako leto v občino privabita

največ gostov. Poleg tega so v občini še številne druge naravne ter družbeno-kulturne sestavine. Med naravnimi izstopajo Karavanke s svojimi vrhovi, ki so privlačni za pohodnike ter planota Mežakla s Snežno jamo, naravnim mostom in Poljansko babo. Zanimivi za ogled so tudi slapovi na potoku Dobršnik, slap Šum ter Javorniški slapovi. Spodnja počivala z nahajališči fosilov ter Zoisov park sta privlačna za obiskovalce željne raziskovanja in učenja v naravi. Zanimive so tudi družbene in kulturne sestavine, ki so se v občini razvile kot posledica pestrega dogajanja v zgodovini. Tako so nastali številni tehnični spomeniki (Stara Sava, Bucellini-Ruardova graščina, obnovljeni plavž, Savske jame, "Kasarna",...), memorialni spomeniki (Partizanska bolnišnica na Mežakli, Spominski park na Plavžu,...), umetnostni spomeniki ter arheološka najdišča. Zelo bogata pa je tudi sakralna dediščina. Skozi leto se v občini zvrstijo številne tradicionalne prireditve. Najodmevnejši je Jožefov sejem, katerega vsako leto obiše 10.000 obiskovalcev Zgornje Gorenjske in avstrijske Koroške. Po obiskanosti pa ne zaostajajo prireditve v Planini pod Golico meseca maja, ko cvetijo narcise. Večina prireditev je vezanih na športne aktivnosti, saj je tovrstna infrastruktura zelo dobro razvita in hkrati podprta z bogato športno tradicijo občine. V turistično ponudbo pa bi bilo potrebno vključiti še različna društva in mladinske organizacije, s pomočjo katerih bi lahko osnovali več koncertov in prireditev na različno tematiko. Kot že rečeno, je športna infrastruktura dobro razvita in omogoča rekreacijo vsem občanom in potencialnim gostom. Jesenice se lahko pohvalijo s smučiščem Španov Vrh, ki ob dobri smuki zagotavlja tudi prečudovit razgled na okoliške gore ter Zgornjesavsko dolino. Za še večjo učinkovitost izrabe smučišča bi morali razmisliti o napeljavi vode ter s tem omogočiti umetno zasneževanje in osvetljavo smučišča ter s tem omogočiti nočno smuko.

Objektov z nočitvenimi zmogljivostmi je zelo malo, skupno le 59 ležišč. Ta podatek priča o glavnem delu problema pri razvijanju turizma v občini. V prvi vrsti je zato potrebno poiskati investitorje in obnoviti razpadajoča hotela v središču mesta ter hotela v Planini po Golico, zgraditi mladinski hotel v bližini železniške postaje ter hotel v bližini športnega parka Podmežaklja. S tem bi gostom omogočili bivanje v občini in ogled znamenitosti v sklopu pripravljenih

večdnevni programov. To bi hkrati potencialnim obiskovalcem pomenilo odlično izhodišče za obisk bližnjih turističnih atrakcij, ki jih ponujata občina Bled in Kranjska Gora. Gostinska ponudba je obsežna, vendar premalo raznolika in večinoma premalo kakovostna. Z vidika razvoja turizma bi bilo ključno odpreti gostinski obrat, po vzoru kmečkega turizma Betel, ki bi ponujal pristne domače specialitete. V občini za razvoj turizma ter samo turistično prepoznavnost skrbijo tri društva oziroma agencije. Poleg tega sodelujejo tudi z različnimi društvi za organizacijo in izvajanje raznih prireditvev, skrbijo za urejanje ter promocijo kraja. Po statističnih podatkih občino Jesenice obišče zelo malo število turistov. Zato je z vidika razvoja turizma nujno potrebno ukrepati in dvigniti nivo turistične ponudbe, pospešiti trženje na domačem in tujem trgu ter zgraditi objekte, ki bi omogočili prenočitve v občini.

Pri načrtovanju turistične ponudbe na določeni destinaciji je zelo pomembno upoštevati trende sodobnega turizma. Ljudje danes vse večjo pozornost namenjajo zdravemu naravnemu okolju, zdravi prehrani in sprostitvi po stresnem vsakdanjiku. Zelo narašča povpraševanje po ponudbi pohodništva, kolesarjenja in jahanja, kulturnem turizmu ter destinacijah, ki so usklajene s sonaravnim razvojem. Na podlagi tega občina Jesenice skriva velik potencial za razvoj turizma. Čeprav image industrijskega mesta marsikoga odvrne od obiska, ravno ta železarska tradicija predstavlja eno od osnov za razvoj turizma. Bogata naravna in kulturna dediščina, dobra prometna infrastruktura, ugodno podnebje, raznolika pokrajina ter ugodna lega so kazalci, ki pričajo o možnostih za razvoj turistične ponudbe. Zaradi naštetih značilnosti je turizem možno razvijati celo leto. Predvsem v obliki aktivnih počitnic. Na tem mestu lahko poudarimo zelo dobro razvito športno infrastrukturo, ki turistom omogoča vse vrste rekreacije in hkrati pomeni možnost obiska vsem športnikom v sklopu pripravljalnega dela na tekmovalno sezono. Prednost pred sosednjima turistično visoko razvitima občinama predstavlja možnost obiska nakupovalnih središč ter večja raznovrstnost, kar se tiče razvijanja kulturnega turizma. Jesenice lahko ponudijo obisk kina, gledališča in drugih nepremičnih kulturnih znamenitosti. Poleg tega se v občini skozi leto odvijajo razne prireditve, ki bi jih bilo potrebno bolj iztržiti in

povezati s celotno turistično ponudbo. V ta namen bi se občina morala povezati s ponudniki turističnih storitev, agencijo RAGOR ter turističnima društvoma. Potrebno bi bilo izdati turistični vodnik ter razne promocijske materiale v obliki zloženk in letakov. Hkrati pa v sami občini, s tablami in smerokazi, označiti pomembne znamenitosti in gostinsko ponudbo. S postopnim vlaganjem v razvoj turizma bi lahko vplivali na spreminjanje javnega mnenja, da so Jesenice umazano, nepriljavno mesto. Z večjim obiskom bi poskrbeli za razvoj gospodarstva ter na ta način omogočili občanom boljše življenje. Vendar je nerealno pričakovati spremembe v kratkem roku, saj so tovrstne investicije zelo velike, kar v današnjih časih predstavlja velik problem. Toda postopne spremembe in majhni koraki, lahko v prihodnosti pripeljejo občino Jesenice do ugleda prijetnega mesta, ki ponuja sproščene izlete ter rekreacijo v lepi naravi, številne športne in kulturne dogodke, razne prireditve, nakupovanje in vpogled v zgodovino razvoja železarstva.

## 7. LITERATURA IN VIRI

### Literatura

- Bernot, F. (1981). *Klima Gorenjske*. V S. Brinovec. (Ur.), *Gorenjska* (str. 107-119). Ljubljana: Geografsko društvo Slovenije.
- Bešič, S. (2007). *Okoljevarstveni vidiki prostorskega razvoja občine Jesenice*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Bogataj, B., (3. 4. 2009). *Kmalu dvomesečni remont jeklarne*. *Jeseniške novice*, 7, str. 1-3.
- Bricelj, M. (1991). *Reka in človek-Sava*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Buser, S., 1980. *Osnovna geološka karta 1:100 000. Tolmač lista Celovec (Klagenfurt) L 33-53*. Beograd: Zvezni geološki zavod.
- Gams, I., Vrišer, I. (1998). *Geografija Slovenije*. Ljubljana: Slovenska matica v Ljubljani.
- Heberle-Perat M. (1991). *Kulturni spomeniki jeseniške občine*. Jesenice: Dolik.
- Heberle-Perat M. (1994). *Na sončni strani Karavank*. Ljubljana: Center šolskih in obšolskih dejavnosti.
- Jeršič, M. (1985). *Turistična geografija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze Edvarda Kardelja. Oddelek za geografijo.
- Kladnik, D. (2003). *Vsa slovenska mesta*. Ljubljana: Zavod za intelektualno produkcijo.

- Klimatografija Slovenije. (1995). Količina padavin: obdobje 1961-1990.  
Ljubljana: Hidrometeorološki zavod Republike Slovenije.
- Klimatografija Slovenije. (1995). Temperatura zraka: obdobje 1961-1990.  
Ljubljana: Hidrometeorološki zavod Republike Slovenije.
- Klinar, K. (2007). *Valorizacija degradiranih površin v občini Jesenice*.  
Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Kolbezen, M., Pristov, J. (1998). Površinski vodotoki in vodna bilanca Slovenije.  
Ljubljana: Hidrometeorološki zavod Republike Slovenije.
- Konobelj T. (2007). *Jesenice mesto jekla in cvetja*. Jesenice: Občina Jesenice.
- Kšela J. (1997). *Letni pregled turizma 1995*. Ljubljana: Statistični urad republike Slovenije.
- Mavri, M. (2007). *Razvoj turistične dejavnosti v občini Cerklje*. Diplomsko delo,  
Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Orožen Adamič, M., Perko, D. in Kladnik, D. (1996). *Priročni krajevni leksikon Slovenije*. Ljubljana: DZS.
- Perko, D., Orožen Adamič, M. (1998). *Slovenija pokrajine in ljudje*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Peternel, U., (16. 4. 2010). Meteorit se imenuje Jesenice. *Jeseniške novice*, 8, str. 1.
- Plut, D. (2000). *Geografija vodnih virov*. Ljubljana: Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Skoberne P. (1988). *Sto naravnih znamenitosti Slovenije*. Ljubljana: Prešernova družba.

TIC Jesenice. (2009). *Zgornja Gorenjska dežela med Alpami in Karavankami*. Občine Zgornje Gorenjske: Razvojna agencija Zgornje Gorenjske.

Torkar Tahir Z. (2003). *Planina pod Golico skozi čas*. Jesenice: Občina Jesenice.

Turistični vodnik po občini Jesenice. (1998). Jesenice: Občina Jesenice.

Vogrinčič, A. (2007). *Geografske osnove razvoja smučarskega turizma v kranjskogorski občini*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Zatler, M. (2007). *Analiza turističnih trendov v svetu in trženje slovenskega turizma*. Diplomsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta.

### **Elektronski viri**

Atlas okolja. (b.d.). Pridobljeno 20. 1. 2009, iz [http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas\\_Okolja\\_AXL@Ars](http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Ars) o.

Babič, A. (2009). Trženje turističnih storitev na podeželju. Pridobljeno 19. 12. 2009, iz <http://www.vrbovlog.org/zavod/files/Predavanje%20Trzenje%20turizma%20na%20podezelju%20-%20Vse.ppt>.

Batista E. (2009). *Delavska kasarna Jesenice*. Pridobljeno 17. 6. 2010, iz <http://dedi.hruska.si/dediscina/48-delavska-kasarna-jesenice>.

- Bergant B. (2008). Mestna občina Jesenice-elaborat. Pridobljeno 22. 6. 2008, iz <http://www.jesenice.si/dokument2.asp?id=1258&tip=pdf>.
- Bogataj, B. (2007). Adrenalinski dopust na konjskem hrbtu. *Jeseniške novice*. Pridobljeno 7. 9. 2009, iz [http://www.gorenjskiglas.si/novice/priloga\\_jeseniske\\_novice/index.php?action=clanek&id=8877](http://www.gorenjskiglas.si/novice/priloga_jeseniske_novice/index.php?action=clanek&id=8877).
- Buser, S., 1980. Osnovna geološka karta 1:100 000. Tolmač lista Celovec (Klagenfurt) L 33-53. Beograd: Zvezni geološki zavod.
- Casino Bled. (2009). Pridobljeno 7. 9. 2009, iz [http://www.casino-bled.si/igralni\\_salon\\_vulkan/igralni\\_salon](http://www.casino-bled.si/igralni_salon_vulkan/igralni_salon).
- Čufarjevi dnevi. (2009). Pridobljeno 5. 9. 2009, iz [http://www.slovenia.info/si/kulturne-prireditve/%C4%8Cufarjevi-dnevi.htm?kulturne\\_prireditve=11720&lng=1](http://www.slovenia.info/si/kulturne-prireditve/%C4%8Cufarjevi-dnevi.htm?kulturne_prireditve=11720&lng=1).
- Dobnikar Tehovnik, M. (2008). Kakovost voda v Sloveniji. Pridobljeno 23. 1. 2009, iz <http://www.arso.gov.si/vode/poro%C4%8Dila%20in%20publikacije/kakovost%20voda/Kakovost%20voda-SLO.pdf>.
- E-uprava-ISPO-Informacijski servis podatkov. Aktivno prebivalstvo po zaposlitvenem statusu v občini Jesenice. Pridobljeno 12.4. 2009, iz <http://e-uprava.gov.si/ispo/delovnoprebivalstvo/prikaz.ispo>.
- E-uprava-ISPO-Informacijski servis podatkov. Registrirana brezposelnost po uradih za delo ZRSZ ter stopnja registrirane brezposelnosti. Pridobljeno 16.6. 2010, iz <http://e-uprava.gov.si/ispo/stopnjabrezposelnosti/prikaz.ispo>.



European travel commission. (2006). Tourism trends for Europe. Pridobljeno 19. 12. 2009, iz [http://www.etc-corporate.org/resources/uploads/ETC\\_Tourism\\_Trends\\_for\\_Europe\\_09-2006\\_ENG.pdf](http://www.etc-corporate.org/resources/uploads/ETC_Tourism_Trends_for_Europe_09-2006_ENG.pdf).

GIS, 2009. (b.d.). Pridobljeno 20. 1. 2009, iz <http://gis.kaliopa.si/ObcinaJesenice/Frames.asp?x=428790&y=145250&d=17800.08850342372>.

Google Earth, 2009. Pridobljeno 20. 1. 2009.

Gorenjski glas. (2007). Pridobljeno 30. 8. 2009, iz [http://www.gorenjskiglas.si/novice/priloga\\_jeseniske\\_novice/index.php?action=clanek&id=8864](http://www.gorenjskiglas.si/novice/priloga_jeseniske_novice/index.php?action=clanek&id=8864).

Gornjesavski muzej Jesenice. (2009). Pridobljeno 14. 5. 2009, iz <http://www.gornjesavskimuzej.si/>.

Habjan V. (2001). Poljanska baba. Pridobljeno 17. 6. 2010, iz <http://www.gore-ljudje.net/novosti/22087/>.

HK Acroni Jesenice. (b. d.). Pridobljeno 16. 6. 2010 iz, <http://hkjesenice.si/default.aspx?Slid=7&LAid=2&pagetype=main>.

Izbrani meteorološki podatki o povprečni količini padavin, povprečni temperaturi, stabilnosti ozračja in vetru. ARSO. Pridobljeno 3. 7. 2008, iz [http://www.arso.gov.si/cd/izbrani\\_meteo\\_podatki/](http://www.arso.gov.si/cd/izbrani_meteo_podatki/).

Kamnolom. (2009). Pridobljeno 7. 9. 2009, iz <http://www.kosobrin.si/paintball.html>.

- Karavanke. (2009). Pridobljeno 14. 5. 2009, iz [http://www.karavanke.si/index.php?dep\\_id=14](http://www.karavanke.si/index.php?dep_id=14).
- Knez, P. (24. 2. 2009). Žgance, zelje in klobase poznajo vsi. Dnevnik. Pridobljeno 13. 10. 2009, iz <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042246901>.
- Kotnik, K., Pavšek, Z., Janžovnik, A. (2004). Program varstva okolja za občino Jesenice. 4. zvezek. Demografske, ekonomske in socialne značilnosti občine Jesenice. Pridobljeno 6. 3. 2009, iz <http://www.jesenice.si/dokument2.asp?id=1638&tip=pdf>.
- Mednarodna turistična organizacija. (2005). Splošni trendi turističnega razvoja. Pridobljeno 31. 10. 2009, iz [http://www.world-tourism.org/newsroom/magazine/archives/news4\\_05\\_e.pdf](http://www.world-tourism.org/newsroom/magazine/archives/news4_05_e.pdf).
- Občina Jesenice. (b.d.). Pridobljeno 17. 5. 2009, iz [http://www.jesenice.si/default.asp?pdr\\_id=2733&lang\\_id=1060&obc\\_id=41](http://www.jesenice.si/default.asp?pdr_id=2733&lang_id=1060&obc_id=41).
- Občina Jesenice. (b.d.). Pridobljeno 22. 6. 2008, iz <http://www.jesenice.si/index.asp>.
- Praznik narcis in kmečke igre. (2009). Pridobljeno iz, <http://www.tdgolica.com/tabid/65/Default.aspx>.
- RAGOR. (2009). Turistične organizacije v občini Jesenice. Pridobljeno 14. 10. 2009, iz <http://www.ragor.si/index.php?tema=predstavitev&podtema=izkaznica>.
- Slovenia info. (2009). Pridobljeno 14. 5. 2009, iz <http://www.slovenia.info/si/smucanje/%C5%A0panov-Vrh.htm?smucanje=225&lng=1>.

Statistični urad Republike Slovenije. (2009). Gibanje nočitev domačih in tujih gostov v občini Jesenice v obdobju 1999-2008. Pridobljeno 14. 10. 2009, iz <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

Statistični urad Republike Slovenije. (2009). Prenositve turistov v občini Jesenice leta 2009. Pridobljeno 16. 6. 2010, iz <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

Statistični urad Republike Slovenije. (2009). Prihodi in prenočitve turistov v občini Jesenice po državah, leta 2008. Pridobljeno 14. 10. 2009, iz <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

Statistični urad Republike Slovenije. 2009. Aktivno prebivalstvo po zaposlitvenem statusu in spolu, občine. Popis 2002. Pridobljeno 11. 3. 2009, iz <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

Statistični urad Republike Slovenije. 2009. Delovno aktivno prebivalstvo po skupinah dejavnosti, občine. Popis 2002. Pridobljeno 11. 3. 2009, iz <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

Statistični urad Republike Slovenije. 2009. Naravno gibanje in skupni prirast prebivalstva po občinah. Pridobljeno 11. 3. 2009, iz <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

Statistični urad Republike Slovenije. 2009. Podjetja po občinah, Slovenija. Pridobljeno 12. 3. 2009, iz <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

Statistični urad Republike Slovenije. 2009. Prebivalstvo po starostnih skupinah in spolu, občine. Pridobljeno 11.3 2009, iz <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

Statistični urad Republike Slovenije. 2009. Prebivalstvo po starostnih skupinah, občine. Pridobljeno 11. 3. 2009, iz <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

Statistični urad Republike Slovenije. 2009. Prebivalstvo, staro 15 let ali več, po izobrazbi, občine. Popis 2002. Pridobljeno 11. 3. 2009, iz <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

Statistični urad Republike Slovenije. 2009. Selitveno gibanje prebivalstva po spolu, občine. Pridobljeno 11. 3. 2009, iz [http://www.stat.si/letopis/2008/31\\_08/31-05-08.htm](http://www.stat.si/letopis/2008/31_08/31-05-08.htm).

Statistični urad Republike Slovenije. 2009. Skupni prirast prebivalstva po občinah. Pridobljeno 11. 3. 2009, iz <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

Statistični urad republike Slovenije. 2010. Prenočitvene zmogljivosti po vrstah nastanitvenih objektov v občini Jesenice, 2008. Pridobljeno 16. 6. 2010, iz <http://www.stat.si/pxweb/dialog/Saveshow.asp>.

Statistični urad Republike Slovenije. 2010. Priseljeni v občino Jesenice, po državi prvega prebivališča in spolu. Pridobljeno 16. 6. 2010, iz <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

Strategija razvoja občine Jesenice. (2006). Pridobljeno 12. 11. 2009 iz <http://www.sociala-jesenice.net/dox/strategija-razvoja-2006.pdf>.

Šalej, M., Janžovnik, A., Kotnik, K. (2004). Program varstva okolja za občino Jesenice. 3. zvezek. Naravnogeografske značilnosti občine Jesenice. Pridobljeno 25. 6. 2008, iz <http://www.jesenice.si/dokument2.asp?id=1637&tip=pdf>.

- Ščavničar. S. (2005). Strategija razvoja turizma na Jesenicah. Pridobljeno 15. 4. 2009, iz <http://www.ragor.si/doc/Strategija%20-%20dokument%20za%20razgrnitev%20V2.doc>.
- TD Golica. (2009). Turistične organizacije v občini Jesenice. Pridobljeno 14. 10. 2009, iz <http://www.tdgolica.com/tabid/54/Default.aspx>.
- TIC Jesenice. (2009). Gostinska ponudba v občini Jesenice. Pridobljeno 9. 9. 2009, iz <http://www.jesenice-tourism.net/?tpl=plain&module=Content&template=informacije&id=44&mm=3>.
- Topole M. (2010). Vintgar. Enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem. Pridobljeno 17. 6. 2010, iz <http://dedi.hruska.si/dediscina/132-vintgar>.
- Turistični portal občine Jesenice. (2009). Pridobljeno 13.5. 2009, iz <http://www.jesenice-tourism.net/?tpl=plain&module=Content&template=znamenitosti&id=38&mm=2>.
- Zavod za šport Jesenice. (2009). Pridobljeno 5. 9. 2009, iz <http://www.zsport-jesenice.si/info.php?id=objekti&x=10>.
- Žargi, Š. (10 .3. 2007). Ruski Koks lastnik jeseniškega Acronija. Jeseniške novice. Pridobljeno 16. 6. 2010, iz <http://www.gorenjskiglas.si/novice/ekonomija/index.php?action=clanek&id=449>.